

De bloemetjes en de bijtjes

onderzoek naar benodigde ondersteuning om seksualiteit bespreekbaar te maken

Profileringsproject

Auteur

Charlotte Dekker
2221686

Begeleiding

Alex Schenkels (Fontys)
Marian Maaskant (De La Salle)

Opdrachtgever

Fontys Hogeschool Pedagogiek Eindhoven
Koraalgroep De La Salle

Plaats en datum

Boxtel & Eindhoven
Juni 2017

Voorwoord

Voor u ligt een profileringsproject dat gaat over het bespreekbaar maken van seksualiteit door groepopvoeders van De La Salle. Gedurende het afgelopen schooljaar is er onderzoek gedaan naar de behoefte van groepsoepvoeders om seksualiteit bespreekbaar te kunnen maken.

Mijn naam is Charlotte Dekker en ik studeer Pedagogiek aan de Fontys Hogeschool te Eindhoven. De laatste twee jaar van de studie Pedagogiek heb ik stage gelopen op 2 behandelgroepen van De La Salle. De La Salle is een orthopedagogisch behandelcentrum voor jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking en bijkomende problematieken. Tijdens deze stage heb ik een onderzoek gedaan naar wat de groepsoepvoeders nodig hebben om seksualiteit bespreekbaar te maken. Het resultaat van dit onderzoek ligt nu voor U.

Het onderzoek wordt ook wel het profileringsproject genoemd. Dit is een van de voorwaarden die de studie HBO - Pedagogiek stelt om te kunnen afstuderen en het behalen van een diploma. Bij de La Salle is er gezocht naar een actueel onderwerp dat later door middel van een literatuur- en praktijkonderzoek onderzocht is. Het opzetten, uitvoeren, analyseren en evalueren van het onderzoek heeft veel tijd en inspanning gekost. Ik ben dan ook enorm trots op het eindresultaat dat nu voor u ligt.

Het profileringsproject had ik niet alleen uit kunnen voeren. Ik wil daarom iedereen bedanken die een bijdrage heeft geleverd aan het tot stand komen van mijn profileringsproject.

In het bijzonder gaat mijn dank uit naar de La Salle die mij de mogelijkheid heeft geboden om het onderzoek uit te voeren. Mijn begeleider Marian Maaskant heeft mij opbouwende feedback gegeven welke er uiteindelijk toe heeft geleid dat mijn onderzoek sterker werd. Verder wil ik graag het team van de Linde 1 en 2 bedanken voor de respons maar ook voor de steun die ze me gaven gedurende de laatste loodjes van mijn drukke afstudeerperiode. Ook alle andere respondenten van het onderzoek ben ik zeer dankbaar voor hun tijd, ruimte en interesse.

Als laatste gaat mijn dank uit naar mijn profileringsproject docent Alex Schenkels. Ondanks mijn langzame en moeizame start heeft meneer Schenkels er mede voor gezorgd dat ik toch nog op tijd en naar wens mijn profileringsproject in heb kunnen leveren. De concrete en bruikbare feedback hebben voor een mooi eindproduct gezorgd.

Dit alles heeft ervoor gezorgd dat ik mijn product aan u kan presenteren.
Ik wens u veel leesplezier!

Charlotte Dekker

Samenvatting

Het voor u liggende onderzoek gaat over het bespreekbaar maken van seksualiteit door groepsofvoeders van De La Salle te Boxtel. Uit praktijkervaringen is gebleken dat groepsofvoeders zich bewust zijn van de noodzaak van het bespreekbaar maken van seksualiteit maar het nog lastig vinden om seksualiteit daadwerkelijk bespreekbaar te maken.

Uit literatuuronderzoek wordt het belang van het bespreekbaar maken van seksualiteit benadrukt. Zo wordt er beschreven dat groepsofvoeders kennis dienen te hebben van de 'normale' seksuele ontwikkeling om een 'verstoorde' seksuele ontwikkeling te kunnen herkennen en begeleiden. Ook komt het belang van een duidelijke visie en beleid binnen een organisatie in het literatuuronderzoek naar voren. Zo kunnen groepsofvoeders vanuit die visie een begeleidingsstijl aannemen en de juiste begeleiding bieden rondom de seksuele ontwikkeling. Als laatste is uit het literatuuronderzoek te concluderen dat er weinig onderbouwde interventies zijn rondom het thema seksualiteit voor jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking.

Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat groepsofvoeders competenties missen om seksualiteit bespreekbaar te maken. Ze willen graag meer kennis over de volgende onderwerpen:

- het mannelijke lichaam
- de ontwikkeling per leeftijdsgroep
- de sociaal emotionele ontwikkeling
- culturele verschillen
- voorlichting aan jonge kinderen

Ook wordt er door de groepsofvoeders aangegeven dat ze vaardigheden missen om seksualiteit bespreekbaar te kunnen maken.

In de interviews wordt aangegeven dat men het beleid van De La Salle rondom seksualiteit niet kent en ook niet mist. Echter geven de respondenten wel aan dat zij het prettig zouden vinden als de verantwoordelijkheid rondom het thema niet alleen bij groepsofvoeders zou liggen, maar organisatie breed gedragen zou worden.

Verder is uit alle interviews gebleken dat groepsofvoeders behoefte hebben aan een duidelijke interventie die per jeugdige op zijn/haar niveau aan te passen is en tegemoet komt aan de wensen van elk team.

De bevindingen uit het literatuuronderzoek en uit het praktijkonderzoek zijn met elkaar vergeleken. Deze hebben tot de volgende aanbevelingen geleid:

- Er wordt aanbevolen een coaching of training te ontwikkelen die de ontbrekende kennis en vaardigheden aanvult bij de groepsofvoeders.
- Er wordt aanbevolen een duidelijk beleid en visie te schrijven en dit te implementeren op de werkvloer.
- Er wordt aanbevolen een interventie te ontwikkelen die aan te passen is op de jeugdigen en het team.

Op 15 mei 2017 is dit onderzoek middels een presentatie overgedragen aan De La Salle te Boxtel. In deze presentatie zijn de conclusies en de aanbevelingen nader toegelicht. Het gehele onderzoek is na beoordeling overgedragen als PDF bestand aan het management van De La Salle.

Inhoud

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Inhoud	4
Oriëntatie	6
1.1 Context	6
1.2 Maatschappelijke context	6
1.3 Aanleiding	8
1.4 Probleemstelling	10
1.5 Doelstelling	10
1.6 Formulering hoofd- en deelvragen	10
1.7 Relevantie beroepspraktijk	11
1.8 Onderzoeksmethode	11
Literatuuronderzoek	12
2.1 De seksuele ontwikkeling	12
2.2 Visie en beleid	15
2.3 Bestaande interventies	19
2.4 Samenvatting	21
Praktijk onderzoek	23
3.1 Onderzoeksopzet	23
3.1.1 Type onderzoek	23
3.1.2 Respondenten	24
3.1.3 Dataverzamelmethode	25
3.1.4 Methode voor analyse	25
3.1.5 Operationaliseren	26
3.2 Resultaten	27
3.2.1 Competenties	27
3.2.2 Seksualiteit	28
3.2.3 Begeleiding	29
3.2.4 Visie/beleid	30
3.2.5 Knelpunten	31

Conclusie.....	32
Competenties.....	32
Beleid	32
Interventies.....	33
Aanbevelingen.....	34
Discussie.....	36
Literatuur.....	38
Bijlagen	41
Bijlage 1 Topic lijst.....	41
Bijlage 2 Transcripten.....	42
Behandelcoördinator	43
Seksuoloog.....	50
Groepsopvoeder 1	54
Groepsopvoeder 2	64
Groepsopvoeder 3	68
Jeugdige 1	74
Jeugdige 2	78
Jeugdige 3	81
Bijlage 3, labelen interviews	83
Jeugdigen	83
Groepsopvoeder 1	86
Groepsopvoeder 2	89
Groepsopvoeder 3	91
Behandelcoördinator	93
Seksuoloog.....	96
Bijlage 3, formulieren.....	98
Akkoordverklaring werkveld	98
Go oriëntatie.....	98
Go praktijkopzet.....	100
Beoordeling werkveld:	101
Toestemming HBO databank.....	104
Beoordeling Fontys Hogeschool Pedagogiek	108

Oriëntatie

1.1 Context

Het onderzoek is uitgevoerd binnen de stichting Koraal Groep – De La Salle.

De La Salle is één van de elf werkstichtingen die allen deel uit maken van de organisatie Koraal Groep. De La Salle is een orthopedagogisch behandelcentrum. Ze behandelt jeugdigen van 4 tot 23 jaar met lichte verstandelijke beperkingen gecombineerd met gedrag- en/of psychiatrische problematiek (De La Salle, 2016).

Het onderzoek is gericht op de 24-uurs behandelgroepen op het terrein van De La Salle in Boxtel. Hier bevinden zich 20 behandelgroepen. Elke groep behandelt 9 jeugdigen, die allen hun eigen ondersteuningsbehoeften en hulpvragen hebben. De bijkomende problematieken lopen uiteen, van bijvoorbeeld een autisme spectrum stoornis tot ADHD. Maar wat vooral gezien wordt zijn gedragsproblemen en psychische problemen.

1.2 Maatschappelijke context

In de literatuur van Koops, Levering en de Winter (2014) wordt er beschreven dat de maatschappij aan het seksualiseren is. Ongeveer 50 jaar geleden werd er vrijwel niet over seks gesproken. Vroeger was het vreemd wanneer een ongehuwd paar samen op vakantie ging. Nu vindt de meerderheid het vreemd wanneer een ongehuwd paar geen seks met elkaar mag hebben. Ook het praten over seks wordt makkelijker. Zo gebruikten ze vroeger woorden als ‘vagina’ en ‘penis’ en zegt men nu ‘kut’ en ‘lul’. Het taboe rondom de seksualiteit verdwijnt langzaam, maar is zeker nog niet helemaal verdwenen. Zo is het uitkomen voor je geaardheid nog lastig. Dat mensen anoniem condooms bestellen is ook een voorbeeld van het nog niet geheel verdwenen taboe rondom seksualiteit (Koops, levering & de Winter, 2014).

Wanneer er een taboe heerst rondom een onderwerp raakt het onderwerp maatschappelijk uit het zicht. Dit wil zeggen dat er nauwelijks over het onderwerp wordt gepraat waardoor ook bijvoorbeeld in dit geval seksuele voorlichting niet gegeven wordt. Een gevolg van het taboe rondom seksualiteit is dat de bestaande kennis niet gedeeld wordt. Hierdoor heeft men geen kennis van het eigen lichaam en geen begrip voor de eigen seksualiteit, zoals seksuele geaardheid (Koops, Levering, de Winter, 2014). Het seksualiseren van de maatschappij is dus een goed gegeven wanneer we kijken naar het bespreekbaar maken van seksualiteit. Door de kennis die er gedeeld wordt kunnen jeugdigen een completer beeld van zichzelf vormen en meer begrip krijgen van hun eigen seksualiteit.

Een ander voorbeeld waar de seksualisering van de maatschappij in naar voren komt is de seksueel getinte en gender stereotype beeldvorming. Maatschappelijke organisaties zoals hulpverleners, leerkrachten, wetenschappers, etc. maken zich zorgen over de seksualisering van de maatschappij. Jeugdigen worden hierin gezien als een extra kwetsbare groep. Dit omdat zowel hun seksuele- als hun relationele ontwikkeling zich juist in deze leeftijdsfase ontwikkelt en omdat ze veelvuldig gebruik maken van media waar ze een naïeve kijk op hebben (Felten, Janssens & Brants, 2009).

Daarnaast beschrijven Felten, Janssens en Brants (2009) in hun onderzoek naar de beleving van jeugdigen dat er op de seksualisering 3 verschillende punten van kritiek:

1. Seksueel getinte uitingen in de media komen te veel voor.

De makkelijke beschikbaarheid van porno en de 'gewone' seksueel getinte media zijn redenen tot zorg.

2. De manier waarop mannen en vrouwen in de media worden afgebeeld.
Meisjes worden afgebeeld als lustobject en gewillig. Mannen vrouwonvriendelijk, dominant en onderdrukkend. De idealen welke in de media geprofileerd worden zijn onrealistisch. Dit kan leiden tot frustratie en minderwaardigheidsgevoelens bij jongens, maar vooral bij meisjes die niet aan het ideaal beeld kunnen voldoen.
3. Het beeld dat er van seksualiteit wordt neergezet.
Het beeld dat er wordt neergezet houdt te weinig rekening met fysieke gezondheid, psychische gezondheid en de emotionele kant van seksualiteit.

Jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking zijn een risicogroep. Ze functioneren niet hetzelfde als iemand met een gemiddeld IQ tussen de 85 en de 115 maar zien er wel hetzelfde uit. Hierdoor wordt deze doelgroep sneller overvraagd en overschat. Doordat er geen uiterlijke kenmerken (of beperkingen) zichtbaar zijn verwacht men dat deze jeugdigen zelf de verantwoordelijkheid kunnen nemen voor hun daden. Hierdoor is er een verhoogd risico op misbruik zoals het 'loverboy' circuit of het overhalen tot dingen doen die de jeugdigen eigenlijk niet willen. Dit wordt in stand gehouden doordat de jeugdige met een verstandelijk beperking zelf de behoefte heeft om erbij te willen horen en doordat men er van uitgaat dat de persoon zelf de verantwoordelijkheid kan nemen. Door de beperking hebben jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking moeite om de gevolgen van hun daden te overzien. Ook kunnen ze zich moeilijk verplaatsen in de motieven van de ander (Diepenhorst & Hollander, 2011).

Bij jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking is de emotionele ontwikkeling gestagneerd. Dit wil zeggen dat de ontwikkeling is blijven steken op de ontwikkelingsleeftijd van een schoolkind (6-12 jaar). De in mindere mate ontwikkelde emotionele ontwikkeling maakt de doelgroep jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking kwetsbaar op het gebied van seksualiteit (De Beer, 2012).

Doordat de emotionele ontwikkeling niet volledig ontwikkeld is kunnen jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking vaak de basisemoties niet herkennen. De gestagneerde emotionele ontwikkeling in combinatie met de beperking in het cognitief functioneren zorgt voor het niet kunnen herkennen van eigen emoties. Sociaal emotionele vaardigheden zoals empathie tonen, het geweten en seksualiteit blijven achter en zijn minder goed ontwikkeld (De Beer, 2012).

Wanneer seksueel grensoverschrijdend gedrag voorkomen wil worden zijn twee gegevens belangrijk. Als eerste is het belangrijk om grenzen te stellen. Om deze te stellen is het belangrijk om te weten wat jij wel en niet prettig vindt op seksueel gebied. Daarom is het kennen van je wensen een tweede vereiste (Felten, Janssens & Brants, 2009).

Gijs, Gianotten, Vanwassenbeeck en Weijenbrog (2009) beschrijven dat het belangrijk is om seksueel gezond te zijn. Hiermee wordt bedoeld het fysiek, emotioneel, mentaal en sociaal welzijn rondom seksualiteit. Seksuele gezondheid wil meer zeggen dan het niet hebben van een soa of geen grensoverschrijdend gedrag laten zien. Het omgaan met seksualiteit zal ook positief en respectvol moeten verlopen. Om seksuele gezondheid te kunnen bereiken moeten de seksuele rechten van jeugdigen beschermd, gerealiseerd en gerespecteerd worden.

Twee van deze rechten zijn van belang als we kijken naar de rol van de groepsopvoeder die de rechten van de jeugdigen dient te beschermen, realiseren en respecteren. Namelijk: 'Iedereen

moet informatie ontvangen en geven over seksualiteit' en 'Iedereen heeft recht op seksuele voorlichting' (World Health Organization, 2002).

Om de seksuele gezondheid te waarborgen schrijft Rutgers Kenniscentrum Seksualiteit (2017) dat een succesvolle aanpak van het omgaan met seksualiteit gekenmerkt moet zijn door een duidelijke visie en een beleid wat samenhangt met deze visie.

Een organisatie brede visie zal een positieve bijdrage leveren aan het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag en zal de gezonde ontwikkeling bevorderen. Het beleid komt voort uit een duidelijke visie en beschrijft doelen, rollen, activiteiten en verantwoordelijkheden die groepsopvoeders uit dienen te voeren.

Een beleid rondom seksualiteit in een instelling is belangrijk omdat seksualiteit een onderdeel is van het leven van elk persoon. Ook de jeugdigen moeten seksualiteit vorm kunnen geven dat passend is binnen hun mogelijkheden. Rutgers Kenniscentrum Seksualiteit (2017) geeft 6 argumenten waarom het belangrijk is dat er binnen een instelling een beleid gevormd is rondom seksualiteit:

- **Kwaliteit van leven**
Instellingen zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van leven van de jeugdigen die zorg ontvangen. Begeleiding van seksualiteit hoort dus ook bij de zorg die verleent dient te worden.
- **Seksueel gedrag**
Wanneer men aandacht heeft voor de kennis, normen en waarden, wensen en grenzen van jeugdigen zal dat leiden tot minder risicovol seksueel gedrag.
- **Grensoverschrijdend gedrag**
Instellingen zijn verantwoordelijk voor een veilig klimaat. Jeugdigen in een instelling hebben meer risico op misbruik. Het is dan ook belangrijk dat er aandacht is voor een open klimaat en het maken en naleven van afspraken. Dit maakt de kans op grensoverschrijdend gedrag kleiner.
- **Duidelijkheid**
Duidelijke afspraken en richtlijnen zorgen voor een positief effect met betrekking tot de tevredenheid van groepsopvoeders en jeugdigen.
- **Steun**
Het hebben van een beleid helpt groepsopvoeders bij het uitvoeren van taken rondom seksualiteit. Handelingsverlegenheid zal minder ervaren worden.
- **Wettelijke normen**
Instellingen zijn wettelijk verplicht om een beleid te hebben rondom het thema seksualiteit. Dit is vastgelegd in de kwaliteitswet en de Arbo-wet.

Uit bovenstaande tekst is te concluderen dat het belangrijk is dat jeugdigen seksueel gezond zijn. Dit kunnen ze echter niet geheel zelf creëren. Ze hebben begeleiding van volwassenen nodig om dit in goede banen te leiden. Het bewaken en uitvoeren van de seksuele rechten van de mens zorgen voor het bespreekbaar maken van seks en seksuele voorlichting. Daarnaast zijn jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking kwetsbaar en bijvoorbeeld niet in staat zelfstandig grenzen aan te geven. Het is van belang dat groepsopvoeders hier aandacht voor hebben en het onderwerp seksualiteit bespreekbaar maken.

1.3 Aanleiding

In het schooljaar 2015-2016 is de aanleiding voor dit onderzoek ontstaan:

Op een behandelgroep van De La Salle zat een meisje van 12 jaar dat naar bevallingsfilmpjes bleek te kijken. Toen men dit ontdekte en haar hierover bevroeg gaf ze aan dit interessant te vinden en middels die filmpjes meer informatie hierover hoopte te verkrijgen. Dit heeft ertoe geleid dat de teamleider en de behandelcoördinator het team de opdracht hebben gegeven om actief bezig te zijn met seksuele gezondheid. Er is toen voor gekozen om samen met haar de filmpjes te bekijken en uitleg te geven waardoor het meisje een juist beeld kon creëren van hoe een bevalling verloopt. Hier was het team zich bewust van de invloed welke de media kan hebben en het (verkeerde) beeld wat jeugdigen hierbij kunnen schetsen.

Het onderwerp seksualiteit kwam vaak in vergaderingen naar boven. Telkens werd er aangekaart dat het bespreken van seksualiteit een vast onderdeel van de behandeling moest worden en niet pas ter sprake gebracht moest worden wanneer er al een incident plaats had gevonden. De groepsopvoeders zagen in hoe belangrijk de seksuele voorlichting voor deze groep jeugdigen was. Na een aantal pogingen om met alle groepsopvoeders hieraan te werken werd er geconstateerd dat het lastig is om dit consequent te doen. Hier waren echter geen concrete redenen voor te vinden. Wanneer jeugdigen zelf een onderwerp met betrekking tot seksualiteit aansneden werd er op dat moment wel op ingegaan maar vanuit de groepsopvoeder werd dit onderwerp niet consequent besproken.

Om het bespreekbaar maken van seksualiteit in de behandelingen te implementeren is er geprobeerd 1 persoon aan te wijzen die zich bezig zou gaan houden met de seksualiteit. Er werd een plan gemaakt dat er voor zou zorgen dat iedere woensdag na het avond eten gepraat zou worden over seksualiteit. Echter, dit is slechts 2 keer gebeurt en daarna heeft men het weer laten liggen. Ook hier waren geen concrete redenen voor aan te wijzen.

Dit schooljaar (2016-2017) is wederom handelingsverlegenheid rondom de seksualiteit gebleken. Binnen behandelgroep 'Linde 2' zijn de afgelopen periode een aantal seksueel overschrijdende situaties voorgevallen. Zo is er een gevaarlijke situatie ontstaan nadat een jongen wegliep en in deze situatie mogelijk een meisje heeft betast. De vader van dit meisje is hierdoor enorm boos geworden op deze jongen waardoor er een gevaarlijke situatie voor deze jongen en zijn omgeving is ontstaan. Wanneer er over het bespreekbaar maken van seksualiteit gesproken wordt in een teamvergadering is iedereen het eens over de noodzaak van het geven van seksuele voorlichting gezien de problematiek van de jeugdigen. Echter zijn ook de groepsopvoeders op deze groep niet consequent in het geven van seksuele voorlichting en het bespreekbaar maken van seksualiteit aan de jeugdigen. Groepsopvoeders zijn onzeker en weten niet hoe er op deze situaties gehandeld moeten worden. Om fouten te voorkomen wordt het spreken over seksualiteit vermeden.

Deze onzekerheid zou voort kunnen komen uit het beleid wat gevoerd wordt wanneer er fors seksueel grensoverschrijdend gedrag is voorgevallen. Op zo'n moment wordt deze situatie gemeld en start er een onderzoek. Groepsopvoeders mogen hier dan absoluut niet over praten met jeugdigen, ook niet wanneer de cliënten hier zelf mee komen.

Het is dus van belang dat groepsopvoeders weten hoe en wanneer ze seksualiteit bespreekbaar kunnen maken. Echter is er nog niet duidelijk wat groepsopvoeders hier voor nodig hebben. Middels dit onderzoek wordt er gekeken wat groepsopvoeders nodig hebben om seksualiteit bespreekbaar te maken.

Na een gesprek met de beleidsadviseur van De La Salle, Marian Maaskant, is er gezocht naar een geschikt onderwerp voor dit Profileringsproject. Toen er door haar gevraagd werd wat de onderzoeker zelf opviel kwam de handelingsverlegenheid rondom seksuele voorlichting naar voren. Na een gesprek met de seksuoloog van De La Salle is het definitieve onderwerp van dit profileringsproject vastgesteld.

1.4 Probleemstelling

Handelingsverlegenheid rondom seksualiteit is het onderwerp van dit onderzoek.

Het maatschappelijk perspectief laat zien dat de seksualisering van de maatschappij een mogelijkheid biedt maar tegelijkertijd ook valkuilen met zich meebrengt wanneer er gekeken wordt naar de manier waarop seksualiteit een plek inneemt in onze samenleving. Daarnaast is de doelgroep jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking een kwetsbare doelgroep vanwege hun beperkingen in de emotionele en cognitieve ontwikkeling.

Om seksuele gezondheid te verwezenlijken zal er aandacht moeten zijn voor het bespreekbaar maken van seksualiteit. Groepsopvoeders zullen hierin de seksuele rechten (zie maatschappelijke context) van de jeugdigen moeten beschermen, realiseren en respecteren.

Rutgers Kenniscentrum Seksualiteit (2017) beschrijft in een artikel waarom seksualiteit bespreekbaar moet worden. Het belang hiervan wordt in 5 argumenten aangegeven.

1. De drempel voor de jeugdige wordt weggenomen waardoor de jeugdige zelf naar je toe zal komen
2. De aandacht voor seksualiteit draagt bij aan de preventie van soa's
3. De groepsopvoeder heeft een open houding en de jeugdige zal makkelijker naar je toe komen
4. Er zullen minder ongemakkelijke situaties zijn voor groepsopvoeder en jeugdigen
5. Er zullen minder vooroordelen zijn en schaamte zal afnemen.

1.5 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is het vormen van een beeld van wat groepsopvoeders van De La Salle nodig hebben om seksualiteit bespreekbaar te maken bij jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking.

Om dit goed in kaart te kunnen brengen wordt er op twee manieren onderzoek naar gedaan middels literatuur- en praktijkonderzoek. Deze onderzoeken zullen leiden tot bepaalde conclusies en aanbevelingen welke aan het management van de La Salle gepresenteerd zullen worden. De onderzoeker hoopt dat groepsopvoeders in de toekomst seksualiteit bespreekbaar kunnen maken waardoor de jeugdigen van de La Salle een gezonde seksuele ontwikkeling kunnen doorlopen.

1.6 Formulering hoofd- en deelvragen

Hoofdvraag

Wat hebben groepsopvoeders van De La Salle nodig om seksualiteit bespreekbaar te maken bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen?

Deelvragen

1. Hoe verloopt de seksuele ontwikkeling per gender bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen?
2. Wat zijn de ondersteuningsbehoeften van jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen met betrekking tot seksuele gezondheid?
3. Zijn er bewezen effectieve interventies om seksualiteit bespreekbaar te maken bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen?
4. Wat hebben groepsopvoeders van De La Salle aan competenties (kennis, vaardigheden en eigenschappen) nodig om seksualiteit bespreekbaar te maken bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen?

5. Wat zijn de behoeften en mogelijkheden qua hulp vanuit de organisatie (faciliteiten/ondersteuning) bij het bespreekbaar maken van seksualiteit door groepsopvoeders bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen?

1.7 Relevantie beroepspraktijk

Het fysiek, sociaal, mentaal en emotioneel welzijn rondom seksualiteit is belangrijk. Dit wordt ook wel seksuele gezondheid genoemd. Zoals u kunt lezen in '1.3 aanleiding' blijkt dat niet alle jeugdigen binnen De La Salle seksueel gezond gedrag vertonen. Wanneer het doel van dit onderzoek bereikt is zullen groepsopvoeders de seksuele rechten beschermen, realiseren en respecteren door middel van het bespreekbaar maken van seksualiteit.

Dit onderzoek levert aanbevelingen op die aan de ondernemingsraad gepresenteerd worden. Dit kan leiden tot veranderingen in het werkveld waardoor de groepsopvoeders seksualiteit bespreekbaar kunnen maken.

1.8 Onderzoeksmethode

Het onderzoek is een kwalitatief onderzoek. Dit wil zeggen dat er informatie ingewonnen wordt middels interviews (Heerink, Pinkster-Schalken & Bratti-van der Werf, 2013).

Een kwalitatief onderzoek is nodig om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden. Dit zorgt namelijk voor een onderzoekwijze waarbij gekeken kan worden naar het belevingsniveau en de betekenisgeving van respondenten. Dit is belangrijk omdat onderzocht wordt wat er voor de groepsopvoeders nodig is. Door het kwalitatieve onderzoek is er ruimte voor doorvragen en diepgang.

In dit kwalitatieve onderzoek wordt de informatie ingewonnen door middel van interviews. Deze interviews zijn half- gestructureerd. Dit wil zeggen dat er een aantal vragen binnen het interview vast staan en een aantal vragen ter plekke toegevoegd kunnen worden. Hierdoor wordt er ruimte gecreëerd voor diepgang in het interview en zal er een uitgebreider antwoord kunnen worden gevormd op de deelvragen/hoofdvraag (van der Molen & Kluijtmans, 2005).

De interviews richten zich op het thema seksualiteit. Er wordt onderzocht wat de groepsopvoeders nodig hebben om seksualiteit bespreekbaar te maken. De respondenten die geïnterviewd worden zijn: groepsopvoeders, jeugdigen, een behandelcoördinator en de seksuoloog.

De interviews worden opgenomen met geluidsapparatuur. Hierdoor gaat er geen belangrijke informatie verloren en kan de geluidsopname gebruikt worden bij het transcriberen. Alle interviews worden na afloop getranscribeerd en gecodeerd. Dit wil zeggen dat het interview uitgetypt wordt en de tekst in verschillende delen wordt verdeeld. De verschillende delen worden per onderwerp bij elkaar gezet en hier word een topic aan gelabeld. Dit wordt coderen aan de hand van een topic lijst genoemd. Dit maakt elk interview overzichtelijker en beter te analyseren (Heerink, Pinkster-Schalken & Bratti-van der Werf, 2013).

Literatuuronderzoek

In het literatuuronderzoek is er informatie verzameld om antwoord te geven op de volgende deelvragen:

- 'Hoe verloopt de seksuele ontwikkeling per gender bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen?'
- 'Wat zijn de ondersteuningsbehoeften van jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen met betrekking tot seksuele gezondheid?'
- 'Zijn er bewezen effectieve interventies om seksualiteit bespreekbaar te maken bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen?'
- 'Wat zijn de behoeften en mogelijkheden qua hulp vanuit de organisatie (faciliteiten/ondersteuning) bij het bespreekbaar maken van seksualiteit door groepsopvoeders bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen?'

De verzamelde informatie in dit hoofdstuk in combinatie met de bevindingen die gedaan zijn in het praktijkonderzoek vormen samen een antwoord op de hoofdvraag van het onderzoek:

- 'Wat hebben groepsopvoeders van De La Salle nodig om seksualiteit consequent bespreekbaar te maken bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen?'

2.1 De seksuele ontwikkeling

2.1.1 De 'normale' seksuele ontwikkeling

Het literatuuronderzoek start met informatie over de 'normale' seksuele ontwikkeling. Deze keuze is gemaakt omdat men eerst kennis moet hebben van de normale seksuele ontwikkeling voor men kan constateren dat bepaald gedrag hiervan afwijkt. Voor ouders en opvoeders is het zinvol kennis te hebben over de 'normale' ontwikkeling van seksualiteit. Hierdoor kunnen opvoeders rustig en goed voorbereid antwoord geven op eventuele vragen van jeugdigen. Daarnaast helpt deze kennis groepsopvoeders het verschil te zien tussen 'normale' en 'verstoorde' seksuele ontwikkeling. Groepsopvoeders kunnen een optimale begeleiding bieden aan mensen met een verstandelijke beperking zodat ze een seksueel leven kunnen leiden zonder medische en/of psychische problemen (Gijs, Gianotten, Vanwesenbeeck & Weijenborg, 2009).

De mens ontwikkelt zich op drie verschillende gebieden.

1. Psychomotorisch; hieronder valt de lichamelijke en de motorische ontwikkeling.
2. Cognitief; hieronder valt het denken en de taal.
3. Affectief; dit gaat over hoe iemand zich verhoudt tegenover de ander. De seksuele ontwikkeling van de mens valt hieronder (Alkema, 2006).

Seksuele gevoelens zijn al vanaf de babytijd aanwezig en ontwikkelen zich gedurende de rest van het menselijke leven. Binnen de gehele persoonlijkheidsontwikkeling nemen deze seksuele gevoelens op latere leeftijd hun plek in (De Nijs, Verheij, Vlutters & Gelderboom, 2004).

Bij het doorlopen van deze verschillende fases vinden er telkens andere en nieuwe ontwikkelingen plaats. Omdat ieder kind uniek is verloopt elke ontwikkeling ook anders. Toch is het mogelijk geweest een globale indeling op te stellen welke de ontwikkeling per leeftijdsfase weergeeft (Maris, van der Vlugt, Deurloo & Lanting, 2014). De fases worden doorlopen gedurende de leeftijd 0 tot 19 jaar. De La Salle huisvest geen kinderen van 0 tot 6 jaar. Deze fases worden hier echter wel beschreven omdat sommige jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen wel binnen deze fase functioneren.

Kinderen tot 6 jaar zijn nog bezig met het verkennen van het lichaam door middel van zintuigen. Ze worden zich bewust van genderverschillen. Kinderen kunnen benoemen dat het eitje en het zaadje samen een baby worden maar de manier waarop nog niet (Maris, et al, 2014).

Van 6 tot 9 jaar ontstaan er vriendschappen, vaak binnen het eigen geslacht. Sociale media spelen maar een kleine rol in deze leeftijdsfase. Gevoelens en schaamte zijn kenmerkend binnen deze fase (Maris, et al, 2014).

In de leeftijdscategorie 9 tot 12 jaar staan de lichamelijke veranderingen centraal, en kunnen voor veel onzekerheid zorgen. Vrienden gaan een grotere rol spelen en ouders/verzorgers steeds minder. Internet gebruik en de interesse in seks nemen fors toe (Maris, et al, 2014).

Van 12 tot 15 ontwikkeld het lichaam zich nog steeds. Leeftijdgenootjes worden interessanter waardoor de groepsdruk fors toeneemt. Er is sprake van verkeringen/relaties maar er is nog weinig intimiteit. Er wordt geëxperimenteerd met strelen en tongzoenen (Maris, et al, 2014). Binnen de laatste fase zijn jeugdigen (15 tot 19 jaar) bijna volwassen. Ze experimenteren met seksualiteit en relaties. Jeugdigen ontwikkelen een eigen identiteit en leren waar hun grenzen liggen (Maris, et al, 2014).

2.1.2 De seksuele ontwikkeling bij jeugdigen met verstandelijke beperkingen

De puberlichamen van jeugdigen met verstandelijke beperkingen ondergaan lichamelijk dezelfde fases als jeugdigen die 'normaal' begaafd zijn. Echter zit er wel verschil in de verdere ontwikkeling, wat problemen met zich mee kan brengen (Frans & Franck, 2010).

Bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen is er sprake van een disharmonisch profiel. Dit wil zeggen dat er een discrepantie is tussen de cognitieve, sociale en emotionele ontwikkeling. Deze jeugdigen kunnen gedrag vertonen dat bij de verschillende ontwikkelingsfasen hoort, maar niet overeenkomt met de leeftijd (Frans & Franck, 2010).

Bij deze doelgroep is vaak de cognitieve ontwikkelingsleeftijd het hoogst, daarna volgt de sociale ontwikkelingsleeftijd en de emotionele ontwikkelingsleeftijd is vaak het laagst (Bosch & Suykerbuyk, 2000).

- Cognitief

Wanneer er gekeken wordt naar het intellectuele functioneren van een jeugdigen spreken we over de cognitie. Dit intellectueel functioneren is verdeeld in verschillende niveaus. De DSM-V beschrijft de verstandelijke beperkingen als volgt:

Lichte verstandelijke beperking: IQ 50/55-70

Matige verstandelijke beperking: IQ 35/40-50/55

Ernstige verstandelijke beperking: IQ 20/25-35/40

Diepe verstandelijke beperking: IQ < 20/25 (American Psychiatric Association, 2014).

Personen met een lichte verstandelijke beperking hebben ongeveer een gemiddelde ontwikkelingsleeftijd van een kind tussen de acht en twaalf jaar oud. Wanneer er een duidelijke voorstelling gemaakt kan worden is men in staat om logisch te denken. In deze fase heeft men een rijke fantasie wat zich ook kan uiten in seksuele fantasieën (Bosch & Suykerbuyk, 2000). De beperking in de cognitie kan zorgen voor een tragere informatieverwerking waardoor informatie over seksualiteit lastiger op te pikken is. Dit komt doordat mensen met een lichte verstandelijke beperking niet of in mindere mate abstract

kunnen denken. Het spreken in beeldspraak komt dan ook niet over bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen (Velema - Drent, 2001). Kennis over de seksualiteit is bij hen dan ook vaak beperkt. Naast de beperking in de cognitie hebben kinderen met een lichte verstandelijke beperking vaak ook minder privacy en autonomie doordat deze kinderen nauwlettend in de gaten worden gehouden door ouders en/of begeleiders. Het hebben van weinig privacy en autonomie zorgt er bij jeugdigen voor dat ze niet of nauwelijks met vragen komen over seksualiteit (de Graaf & Maris, 2013).

- Sociale & emotionele ontwikkeling

Waar de cognitie van het kind iets zegt over het 'kunnen' van het kind, zegt de sociale & emotionele ontwikkeling iets over het 'aankunnen'. De sociale ontwikkeling en de emotionele ontwikkeling zijn van elkaar te onderscheiden maar kunnen niet gescheiden worden (Bosch, 2006).

Bosch & Suykerbuyk (2000) beschrijven in hun boek *'Seksuele voorlichting aan mensen met een verstandelijke handicap: De kunst van het verstaan'* verschillende fasen van de sociale en emotionele ontwikkeling. Kinderen met een verstandelijke beperking kunnen qua ontwikkelingsleeftijd in een lagere fase zitten ten opzichte van wat normaal verwacht zou mogen worden.

Tussen de 0 en 1 jaar leert het kind van de ouders. Binnen de emotionele ontwikkeling staat drift centraal. Kinderen laten directe bevredigingsbehoeften zien, echter er is nog geen besef van waarden en normen. Sociaal gezien ziet het kind zichzelf en zijn omgeving als één (Bosch & Suykerbuyk, 2000).

Tussen de 1 en de 3 jaar ontwikkelt zich een beginnende identiteit. Het gevoel en het besef van keuzevrijheid ontstaat, en dientengevolge worden grenzen opgezocht. Sociaal gezien komt het kind er achter dat er verschillende identiteiten zijn (Bosch & Suykerbuyk, 2000). Seksueel gezien spelen kinderen spellen waarbij vrijheid en gebondenheid centraal staan. Door het egocentrisch denken is het belangrijk alert te zijn op afwijzingen omdat kinderen in deze fase dit zich heel erg aan kunne trekken (Velema-Drent, 2001).

In de kleutertijd ontwikkelt zich het geweten van het kind. Emotioneel zijn kinderen bezig met de sekse en de rollenspellen die hierbij horen. Hierdoor leren kinderen wat hoort en wat niet. Kinderen kunnen zich meer inleven in de ander, en zullen bij het vervullen van hun behoeften meer rekening houden met gevoelens van anderen; dus bijvoorbeeld masturberen in plaats van iemand ongewenst aanraken. Hierdoor houden zij zich aan de sociaal geldende waarden en normen (Bosch, 2006).

De lichamelijke seksuele ontwikkeling van mensen met een verstandelijke beperking is doorgaans hetzelfde als die van een normaal begaafd persoon. Ook dan verloopt de ontwikkeling van jongens minder snel dan die van meisjes. Alleen de manier waarop er met de seksualiteit omgegaan wordt verschilt. Dit komt vooral door de beperkte sociaal emotionele ontwikkeling. Wanneer de omgeving van deze persoon niet op de juiste manier ondersteuning biedt is de kans op problematisch gedrag groot (Suykerbuyk & Bosch, 2009).

2.2 Visie en beleid

In deze paragraaf zal er ingegaan worden op de visie en het beleid rondom seksualiteit. Vanuit de oriëntatie is gebleken dat het hebben van een beleid van belang is om de gezonde seksuele ontwikkeling van jeugdigen te waarborgen. De literatuur die hier op ingaat zou antwoord kunnen geven op de deelvraag 'Wat zijn de behoeften en mogelijkheden qua hulp vanuit de organisatie (faciliteiten/ondersteuning) bij het bespreekbaar maken van seksualiteit door groepsopvoeders bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen?'.

In de oriëntatie van dit onderzoek is te lezen dat Rutgers Kenniscentrum Seksualiteit (2017) schrijft dat het hebben van een visie en een samenhangend beleid de handelingsverlegenheid van groepsopvoeders rondom seksualiteit terugdringt. Ook draagt een duidelijke visie en beleid bij aan een positieve seksuele gezondheid van jeugdigen in een instelling.

Uit het proefschrift van Schaafsma (2013) blijkt dat 39% van de begeleiders van mensen met een lichte verstandelijke beperking daadwerkelijk voorlichting geeft over seksualiteit. Deze voorlichting wordt vaak gegeven naar aanleiding van seksuele gebeurtenissen. Verder is het beleid van de organisaties waar mensen met een verstandelijke beperking begeleid worden bij 62% van de werknemers niet bekend.

Suykerbuyk en Bosch (2009) bevestigen het belang van het hebben van een visie en beleid. Zo geven ze aan dat het belangrijk is dat groepsopvoeders een begeleidingsstijl aan dienen te nemen (zie paragraaf 2.2.1 visie op bejegening) en dat groepsopvoeders adequaat dienen te handelen vanuit een visie (zie paragraaf 2.2.2 visie op seksualiteit). Deze onderwerpen worden verder toegelicht in de onderstaande paragrafen.

Naast de bejegening en het adequaat handelen is het van groot belang de begeleiding aan te passen aan de sociaal emotionele ontwikkeling van de jeugdigen. Deze is vaak lager dan de werkelijke leeftijd. Men dient te kijken naar de ontwikkelingsleeftijd van een jeugdige. Hierdoor blijft de groepsopvoeder op levelen met de jeugdige en kan er een relatie aangegaan worden. Het is belangrijk dat de jeugdige niet afgewezen wordt. Groepsopvoeders kunnen zich beter verplaatsen in de jeugdige en duidelijk maken dat er een gezamenlijkheid is. Dit zijn belangrijke handelingen die groepsopvoeders in de begeleidingsstijl aan zouden moeten kunnen nemen. Daarnaast is het belangrijk dat er binnen de begeleidingsstijl veel duidelijk gemaakt wordt door uitspraken te doen zoals 'wij samen' en 'jij en ik'. De jeugdigen binnen deze doelgroep zijn hiervan afhankelijk (Suykerbuyk & Bosch, 2009).

2.2.1 Visie op bejegening

Visie op bejegening wil zeggen dat men een duidelijk beeld neerzet over de manier waarop er met de jeugdigen omgegaan dient te worden. Visie, attitude en kritische zelfreflectie zijn hier drie belangrijke thema's in.

Als er gekeken wordt naar de visie wordt er bedoeld wat men als instelling wil uitdragen. Welke visie heeft een instelling en hoe krijgen de jeugdigen hiermee te maken.

Attitude wil zeggen dat de visie uitgevoerd wordt. Hiermee laat men zien hoe iemand over de ander denkt en over zichzelf. Dit wordt niet verteld, de ander moet het voelen. Attitude is hierdoor ook belangrijker dan de visie. De visie moet echter wel binnen een team afgestemd en gedragen worden.

Kritische zelfreflectie is een aspect binnen de attitude. Men gaat na of en hoe het handelen effect heeft op de jeugdige. Belangrijk is ook te blijven toetsen of er vanuit de visie gehandeld wordt. De visie zou organisatiebreed gedragen moeten worden. Wanneer dit op de juiste manier wordt uitgevoerd is er sprake van een respectvolle bejegening naar de jeugdige rondom het thema seksualiteit (Suykerbuyk & Bosch, 2009).

Zoals uit bovenstaande literatuur te concluderen is vindt men het belangrijk dat er een duidelijke visie is van waaruit iedereen handelt.

Het vierluik van de mensenrechten en het vijfliuk van de kwaliteit van bestaan helpen om een duidelijke visie te vormen over de begeleiding rondom seksualiteit bij mensen met een lichte verstandelijke beperking. Het is belangrijk dat de organisatie en de verschillende teams regelmatig praten over de normen en waarden welke zij hanteren. Het vierluik en het vijfliuk kunnen hier een hulpmiddel bij zijn (Suykerbuyk & Bosch, 2009).

Het vierluik van de mensenrechten:

1. Normalisatie
Hierbij wordt de cliënt gezien zoals men zichzelf ook zou zien. Groepsopvoeders bieden jeugdigen een leven dat lijkt op dat van een 'normaal' kind. Een jeugdige wordt bejegend zoals de groepsopvoeder zelf ook bejegend zou willen worden.
2. Inclusie
De jeugdigen horen erbij binnen de samenleving. Het leven van de jeugdige is hierbij zo normaal mogelijk.
3. Emancipatie
Een eigen leven mogen leiden wat voldoet aan de eigen normen en waarden. Zichzelf vrij kunnen maken van macht die van bovenaf opgelegd wordt.
4. Zelfstandigheid
Wat men zelfstandig kan moet men ook zelfstandig doen (Suykerbuyk & Bosch, 2009).

Het vijfliuk van de kwaliteit van bestaan

1. Relaties
Een mens kan niet solitair leven. Hij heeft mensen om zich heen nodig. Wanneer de mens niet alleen is kent hij gevoelens als geborgenheid, liefde, intimiteit, enz.
2. Vrijheid
De mens moet kunnen kiezen. Bijvoorbeeld waar hij woont, wat hij eet, enz.
3. Respect
Gewaardeerd en gerespecteerd worden is belangrijk voor de mens. Niet alleen om wat je doet maar vooral om wie je bent. Hierbij moet men de vrijheid krijgen om zichzelf te kunnen zijn.
4. Vaardigheden
De mens moet iets 'kunnen'. Iets waar hij goed in is of juist leuk vindt. hierin gerespecteerd en geïnspireerd worden is belangrijk.
5. Variatie
Variatie wil zeggen dat de mens op verschillende plekken komt. Niet alleen op de groep zitten maar ook eens een uitstapje maken naar een winkel of de kinderboerderij (Suykerbuyk & Bosch, 2009).

De mensenrechtenprincipes kunnen botsen met de werkelijkheid en daardoor leiden tot morele dilemma's. Ook hierbij is het wederom van belang een duidelijke visie te hebben op seksualiteit maar ook een algemene visie op jeugdigen. Bij het praten over de visie zal men vanzelf terecht komen bij de antwoorden op morele dilemma's. Het grootste voorbeeld van

een moreel dilemma is binnen het thema autonomie vs. beschermwaardigheid. Er is vaak een verschil tussen wat een jeugdige laat zien en wat de onderliggende reden van dat gedrag is. Groepsopvoeders dienen zich hiervan bewust te zijn bij het opstellen van een duidelijke visie (Suykerbuyk & Bosch, 2009).

2.2.2 Visie op seksualiteit

De visie op seksualiteit vloeit voort uit de visie op bejegening. Suykerbuyk & Bosch (2009) schrijven in het boek '*seks met beleid*' dat mensen seksuele wezens zijn. Ook jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen hebben behoeften op het gebied van seksualiteit, intimiteit en relaties. Ieder mens heeft het recht om ook op seksueel gebied zich te ontplooien en te ontwikkelen op een voor zichzelf prettige manier.

Wanneer er gekeken wordt naar seksualiteit op de behandelgroep kan er sprake zijn van reactief of proactief beleid.

Reactief werken houdt in dat men reageert op een voorval dat al gebeurd is.

Proactief werken wil zeggen dat men anticipeert op een voorval wat nog moet komen (Suykerbuyk & Bosch, 2009).

Als groepsopvoeder is het belangrijk om de verwachtingen en verlangens van jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen helder te krijgen. Het is van belang om duidelijk te krijgen wat die persoon bedoelt: 'de liefde bedrijven' kan geslachtsgemeenschap betekenen maar de jeugdige kan dit ook zien als bijvoorbeeld hand in hand over straat lopen. Wanneer men in de begeleiding hier niet alert op is kan dit zorgen voor grensoverschrijdend gedrag (Gijs, Gianotten, Vanwesenbeeck & Weijnenborg, 2009).

2.2.3 Beleid seksualiteit De La Salle

De La Salle heeft twee beleidsstukken ontwikkeld om het beleid rondom seksualiteit vorm te geven.

- Beleid rondom seksualiteit van jeugdigen
- Beleidsnotitie voor volwassenen/groepsopvoeders

Hieronder is een samenvatting te vinden van de beleidsnotitie voor volwassenen. De beleidsnotitie voor jeugdigen is hiervan afgeleid.

- Seksualiteit en seksuele gezondheid

Ook mensen met een beperking wensen een kwaliteit van bestaan. Seksualiteit en seksuele gezondheid zijn belangrijk binnen de kwaliteit van het bestaan. Seksuele gezondheid betekent dat men op een prettige en veilige manier seksuele ervaringen opdoet, zonder dat er sprake is van dwang, discriminatie en/of geweld.

De La Salle ondersteunt jeugdigen bij het ontwikkelen van hun kwaliteit van leven. Dit betekent dat ze ondersteund worden om zich onder andere seksueel gezond te ontwikkelen.

- Seksuele ontwikkeling

De seksuele ontwikkeling verloopt in fases deze worden doorlopen in eigen tempo.

- Seksualiteit bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperking

Deze groep jeugdigen ervaart veel beperkingen bij seksualiteit. Hierdoor ontwikkelt deze groep zich langzamer en/of niet optimaal. Dit kan invloed hebben op de seksuele gezondheid van een jeugdigen. Jeugdigen kunnen kwetsbaar, angstig, beïnvloedbaar of

grensoverschrijdend zijn. Door het grote verschil tussen de cognitieve en sociaal emotionele ontwikkeling is dit gedrag begrijpelijk.

- Seksueel misbruik

Jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking zijn ontvankelijker voor seksueel misbruik.

- Visie van De La Salle ten aanzien van seksualiteit en seksuele gezondheid

De La Salle ondersteunt jeugdigen in hun ontwikkeling, respecteert hun seksuele identiteit en ondersteunt hun identiteitsontwikkeling.

- Ondersteuning door De La Salle

Doordat jeugdigen met een licht verstandelijke beperking extra kwetsbaar zijn ook met betrekking tot seksualiteit is het belangrijk dat er aandacht is voor de seksuele gezondheid. Dit uit zich in het bespreekbaar maken van seksuele gezondheid. Niet alleen tijdens een bespreking van een behandelplan maar ook bij visor gesprekken. Daarnaast kan het een onderwerp tijdens groepsgesprekken of themabijeenkomsten zijn.

Het bespreekbaar maken van seksualiteit is de beste manier om misbruik te voorkomen. Aandacht hebben voor de seksuele opvoeding, voorlichting en de seksuele gezondheid is dus van groot belang.

De La Salle bevordert het verminderen van soa's, seksueel misbruik, ongewenste zwangerschappen en mensen handel. Jeugdigen worden gestimuleerd voorbehoedsmiddelen te gebruiken.

Naast deze hulpmiddelen zijn er ook hulpmiddelen beschikbaar die seksueel grensoverschrijdend gedrag in kaart brengen. Ook is er voorlichtingmateriaal beschikbaar.

- Risicofactoren van jeugdigen

Jeugdigen op De La Salle verblijven in woongroepen. Dit is op zichzelf geen ongewenste situatie. Echter er kunnen machtsspellen, ongepaste groepsnormen of ongewenst taalgebruik ontstaan. Dit kan voor belemmering zorgen bij seksuele ervaringen, het vormen van waarden en normen of de identiteit van de jeugdige. Bij seksualiteit is een open en respectvolle houding van jeugdigen en begeleiders belangrijk.

- Competenties van de medewerkers

De begeleiders zijn van groot belang bij het ondersteunen van de seksuele ontwikkeling. Ze dienen als rolmodel. Begeleiders zijn als rolmodel kwetsbaar. Jeugdigen kunnen seksuele toenadering zoeken of er kunnen seksuele relaties ontstaan. De La Salle is er zich van bewust dat dit kan gebeuren maar verbiedt deze relaties. Wanneer er toch spraken van is dient gemeld te worden bij de leidinggevende en zal er men naar een oplossing gaan zoeken. Medewerkers dienen een Verklaring Omtrent Gedrag in te dienen. Medewerkers met een verleden waarin ongewenste seksuele omgangsvormen een rol speelde worden niet aangenomen. Begeleiders krijgen scholing en training om adequate ondersteuning te bieden aan jeugdigen. P Tiemessen (14 november 2016).

2.3 Bestaande interventies

Zoals uit bovenstaande literatuur valt te concluderen zijn jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen gebaat bij het bespreekbaar maken van seksualiteit. Dit stuk van het literatuuronderzoek gaat hier op in door interventies toe te lichten die het bespreekbaar maken van seksualiteit makkelijker maken.

In het proefschrift *'Sexuality and Intellectual Disability, Implications for sex education'* van Schaafsma (2013) zijn verschillende onderzoeken gedaan naar voorlichtingsprogramma's over seksualiteit.

In een van de onderzoeken is geconcludeerd dat de onderzochte voorlichtingsmaterialen in te zetten bij mensen met een verstandelijke beperking, allen niet zijn geëvalueerd. Het is dan ook niet bekend of deze voorlichtingsmaterialen ook daadwerkelijk iets zouden opleveren. Bij het ontwikkelen van de voorlichtingsmaterialen zijn noch de begeleiders noch de mensen met een lichte verstandelijke beperking betrokken geweest. De kans van slagen voor deze doelgroep wordt hierdoor kleiner omdat de methodes wellicht niet aansluiten bij de belevingswereld van de mensen met de lichte verstandelijke beperking. Ook de doelen van de methodieken zijn erg breed opgesteld volgens het onderzoek. 'Het vergroten van de kennis' als doel, is al snel behaald omdat ze vaak wel iets oppikken. Als laatste is de kennis die gebruikt wordt binnen de methodieken gebaseerd op de praktijk. Wanneer er gebruik gemaakt gaat worden van kennis uit onderzoeken of theoretische kennis zal de kans groter worden dat het voorlichtingsmateriaal effectief is (Schaafsma, 2013).

Uit een ander gedeelte van het onderzoek van Schaafsma (2013) blijkt dat er bij alle twintig studies over de effectiviteit van methodieken voor seksuele voorlichting aan mensen met een lichte verstandelijke beperking geen duidelijk beeld wordt geschetst van de kwaliteit van het voorlichtingsmateriaal. Het is moeilijk te concluderen of het voorlichtingsmateriaal effectief is en waarom, dit omdat de beschrijving van het materiaal en de methodes niet duidelijk zijn. Ook blijkt binnen dit onderzoek dat de doelen die in de voorlichtingsmethoden opgesteld zijn erg breed zijn. Het is dan ook de vraag of de methodieken een bijdragen zouden kunnen gaan leveren aan de seksuele gezondheid van jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking (Schaafsma, 2013).

Zoals al eerder genoemd kan het voorkomen dat jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking gevoeliger zijn voor sociale druk, risico's niet (goed) in kunnen schatten en hierdoor onvoldoende weerbaar zijn. Het internet en de sociale media vergroten deze kwetsbaarheid. Het is dan ook belangrijk om de seksuele weerbaarheid van jeugdigen met een beperking te vergroten (Rutgers, 2014).

Op de site van Rutgers Kenniscentrum Seksualiteit (Rutgers, 2017) is er een divers aanbod in voorlichting- en spelmateriaal. Het aanbod kan gefilterd worden voor producten die in de zorg gebruikt kunnen worden. Dit zijn lespakketten, spelletjes maar ook voorleesboeken over seksualiteit. Wat opvalt is dat er geen voorlichtingsmateriaal speciaal voor mensen met een verstandelijke beperking voorradig is.

Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) heeft 11 beschikbare interventies. Het NJI kijkt naar de effectiviteit van de interventies en geeft hier gradaties in aan. Er zijn 3 gradaties in effectiviteit te onderscheiden.

- Gradatie 1 is wanneer een interventie aanleiding bevat voor effectiviteit.
- Gradatie 2 is wanneer een interventie goede aanwijzingen bevat voor effectiviteit.

- De laatste en beste gradatie, gradatie 3, is wanneer een interventie sterke aanwijzingen van effectiviteit bevat (NJI, n.d.).

10 van de 11 beschikbare interventies op het NJI bevatten goede aanwijzingen voor effectiviteit. Één enkele interventie bevat aanleidingen voor bewezen effectiviteit. Ook hier zit geen interventie tussen die speciaal ontwikkeld is voor jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen.

Zoals we concluderen uit de onderzochte literatuur zijn er nog weinig vormen van voorlichtingsmateriaal aanwezig voor jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen. De voorlichtingsmaterialen die wel aanwezig zijn tonen nog weinig tot geen bewijs voor effectiviteit. Toch zijn er wel veel methodieken te vinden die betrekking hebben op de 'normale' seksuele ontwikkeling. Op de site van het Nederlands jeugdinstituut is terug te vinden dat deze voorlichtingsmaterialen voor die doelgroep sterke aanwijzingen voor effectiviteit bevatten.

2.3.1 Het vlaggensysteem

Het vlaggensysteem van Sensoa, in samenwerking met Movisie opgezet, wordt in Nederland in de praktijk vaak gebruikt als interventie bij het omgaan met seksualiteit. Ook binnen de La Salle is de methodiek van het vlaggensysteem aanwezig en beschikbaar.

Het vlaggensysteem draagt bij aan het voorkomen van grensoverschrijdend seksueel gedrag bij jeugdigen tussen de 0 en 18 jaar oud. Het gezonde seksuele gedrag wordt hierbij gestimuleerd. Deze interventie is zowel voor de jeugdige als de professionele opvoeder ontwikkeld.

Door middel van het vlaggensysteem kan het seksuele gedrag beoordeeld en bespreekbaar gemaakt worden, zowel met de jeugdigen alsook binnen het team. Derhalve draagt deze methodiek bij aan een adequate pedagogische relatie (Movisie, 2015).

Het vlaggensysteem bevat zes categorieën. 'Wederzijdse toestemming, vrijwilligheid, gelijkwaardigheid, leeftijd en ontwikkelingsadequaat, contextadequaat en zelfrespect' (Sensoa, 2016, p. 5). Aan de hand van bovenstaande categorieën wordt er gekeken hoe de situatie in te schalen is.

Deze kunnen ingeschaald worden in 4 schalen:

Groen = het gedrag is aanvaardbaar

Geel = het gedrag is licht grensoverschrijdend

Rood = ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag

Zwart = zwaar seksueel grensoverschrijdend gedrag

Het handboek biedt richtlijnen om deze situaties te beoordelen. Deze methode kan zowel bij professionals gebruikt worden om een bestaande situatie te bekijken maar kan ook ingezet worden om de jeugdigen inzicht te bieden in verschillende situaties aan de hand van tekeningen (Frans & Franck, 2010).

Uit het onderzoek over het vlaggensysteem dat Storms & Janssens (2015) hebben uitgevoerd is gebleken dat vlaggen, de tekeningen en de werkvormen duidelijk zijn voor de jeugdigen. Echter, de categorie 'context' is lastig te begrijpen voor hen. Ook zouden de werkvormen meer aangepast moeten worden, want ze zijn veelal te lang en te ingewikkeld.

Het onderzoek toont aan dat het vlaggensysteem nog wordt gebruikt als manier van denken en wordt in mindere mate ingezet als manier om seksualiteit bespreekbaar te maken onder de professionals en de jeugdigen (Storms & Janssens, 2015).

De erkenningscommissie maatschappelijke ondersteuning, participatie en veiligheid heeft het vlaggensysteem in 2015 erkend als goed onderbouwd. Het advies wordt gegeven dat wanneer de interventie ingezet wordt bij subdoelgroepen (jeugdzorg en jeugdhulp instellingen) er een aanvullende onderbouwing wenselijk is. Er wordt geadviseerd om een effectenonderzoek uit te voeren waarbij het belangrijk is eerst meer duidelijkheid te krijgen over het bereik van deze jeugdigen (Movisie, 2015).

2.3.2 'Je lijf, je lief!'

'Je lijf, je lief!' is een lesprogramma voor moeilijk lerende kinderen en voor jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen in de leeftijd van 12 tot en met 14 jaar oud.

het lesprogramma bestaat uit 5 lessen met verschillende thema's. De thema's die aan bod komen zijn: beeldvorming, hoe denk je over elkaar, grenzen aangeven, grenzen herkennen bij de ander en groepsdruk (Movisie, 2015).

Op de site loketgezondleven.nl van de Nederlandse overheid is een rapport terug te vinden over de beoordeling en het onderzoek naar deze interventie. Deze interventie heeft op 31 oktober 2016 het keurmerk 'goed onderbouwd' gekregen (GGD Amsterdam, 2017).

2.4 Samenvatting

In het literatuuronderzoek is er informatie ingewonnen welke antwoorden geeft op de deelvragen uit het onderzoek. Hieronder wordt er een korte samenvatting gegeven van de antwoorden op de deelvragen. In de conclusie is te lezen hoe deze deelvragen bijdragen aan het beantwoorden van de hoofdvraag van dit onderzoek.

- 'Hoe verloopt de seksuele ontwikkeling per gender bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen?'

Voor begeleiders van mensen met een lichte verstandelijke beperking is het van belang om eerst kennis te hebben van de normale seksuele ontwikkeling. Zo kan men de verstoorde ontwikkeling signaleren. De seksuele ontwikkeling heeft invloed op 3 vlakken, psychomotorisch, cognitief en affectief. Deze seksuele ontwikkeling verloopt in fases die leeftijdgebonden zijn. Mensen met een lichamelijke beperking doorlopen dezelfde fases maar in een lager tempo omdat er een discrepantie zit in de cognitie ten opzichten van de sociaal emotionele ontwikkeling. De lichamelijke ontwikkeling verloopt bij jeugdigen met een beperking hetzelfde als bij normaal begaafde jeugdigen.

- 'Wat zijn de ondersteuningsbehoeften van jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen met betrekking tot seksuele gezondheid?'

Begeleiders dienen de verwachting en verlangens van jeugdigen helder te krijgen zodat zij een passende behandeling kunnen bieden. Bij het opzetten van de behandeling dient er specifiek gekeken te worden naar de sociaal emotionele ontwikkeling van de jeugdige met een lichte verstandelijke beperking. Daarnaast dient er een zelfde visie gebruikt te worden door alle hulpverleners. In de begeleidingsstijl is het belangrijk dat men de jeugdige niet afwijst. Daarnaast moet in de begeleidingsstijl opgenomen worden dat men praat in termen als ik, jij, samen en wij.

- 'Zijn er bewezen effectieve interventies om seksualiteit bespreekbaar te maken bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen?'

Wanneer er gekeken wordt naar de literatuur die gevonden kan worden over interventies is te concluderen dat er langere tijd geen onderbouwde interventies op de markt waren voor jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking. Echter zijn hier ontwikkelingen in geweest en zijn er op het moment wel interventies die gebruikt worden bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen of die juist specifiek ontwikkeld zijn voor deze doelgroep. In het

onderzoek wordt deze informatie meegenomen en wordt er in het praktijkonderzoek onderzocht wat De La Salle op dit moment voor interventies gebruikt bij het bespreekbaar maken van seksualiteit.

Praktijk onderzoek

Het praktijkonderzoek geeft antwoord op de volgende drie deelvragen:

- 'Wat hebben groepsopvoeders van De La Salle aan competenties (kennis, vaardigheden en eigenschappen) nodig om seksualiteit bespreekbaar te maken bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen?'
- 'Wat zijn de ondersteuningsbehoeften van jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen met betrekking tot seksuele gezondheid?'
- 'Wat zijn de behoeften van groepsopvoeders en mogelijkheden qua ondersteuning hierbij vanuit de organisatie (faciliteiten/ondersteuning) bij het bespreekbaar maken van seksualiteit door groepsopvoeders bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen?'.

Om een antwoord te kunnen formuleren op bovenstaande deelvragen en uiteindelijk op de hoofdvraag van het onderzoek is er een onderzoeksopzet opgesteld. Hierin staat de beschrijving en de verantwoording van het gekozen type onderzoek, de respondenten, de manier van data verzamelen en van de analyse methode. Hierna volgen de resultaten die uit het praktijkonderzoek naar voren zijn gekomen.

3.1 Onderzoeksopzet

3.1.1 Type onderzoek

De onderzoeker heeft gekozen voor een kwalitatief onderzoek in dit profileringsproject. De informatie wordt ingewonnen middels een literatuuronderzoek en een praktijkonderzoek met interviews.

Door middel van de kwalitatieve methode kan het onderzoek een antwoord bieden op de hoofdvraag en bijbehorende deelvragen omdat het beleavingsniveau getoetst kan worden. Tevens is er ruimte voor betekenisgeving van de respondenten.

Een kwalitatief onderzoek biedt wat nodig is om de juiste informatie te verkrijgen. Deze methode biedt de mogelijkheid open vragen te stellen en waarnodig door te vragen (Heerink, Pinkster-Schalken & Bratti-van der Werf, 2013).

Er is binnen dit onderzoek gekozen voor de kwalitatieve benadering omdat deze manier van onderzoeken zich richt op de interpretatieve benadering. Dit wil zeggen dat er onderzoek gedaan wordt naar de sociale werkelijkheid die gecreëerd wordt door bewuste handelingen van de mens. Er is dan ook geen duidelijke of enkelvoudige werkelijkheid, er zijn meerdere subjectieve werkelijkheden. Het onderzoek heeft als doel inzicht te krijgen in hoe mensen de werkelijkheid ervaren, beleven en er betekenis aan geven. Om de hoofdvraag te beantwoorden is het kwalitatieve onderzoek nodig. Hierdoor kan er ingegaan worden op de meningen van groepsopvoeders, jeugdigen, een behandelcoördinator en de teamleider. Deze respondenten kunnen door middel van het gekozen type onderzoek de werkelijkheid rondom de ervaringen, belevingen en betekenisgeving formuleren.

Naast de kwalitatieve benadering is dit onderzoek een inventariserend onderzoek. De situatie wordt in kaart gebracht (oriëntatie), er is een inventarisatie (literatuuronderzoek en praktijkonderzoek) en daarna wordt het probleem beschreven en geanalyseerd. In een inventariserend onderzoek wordt er gevraagd naar wat de oorzaak is, waar er behoefte naar is en welke moeilijkheden zich voordoen (Migchelbrink, 2006).

3.1.2 Respondenten

Er is gekozen om de cliënten, de groepsopvoeders, een behandelcoördinator en een seksuoloog te ondervragen. Hierdoor is het onderwerp van het onderzoek middels zo veel mogelijk disciplines benaderd. Er is bewust gekozen om de ouders van de jeugdigen niet mee te nemen in het onderzoek. Dit omdat het onderzoek meet wat groepsopvoeders nodig hebben om de seksualiteit bespreekbaar te maken. Ouders komen hier niet veel mee in aanraking. De ouders van deze kinderen hebben vaak een ondertoezichtstelling of een voogd of gezinsvoogd. Dit betekent dat de keuzes rondom het kind niet meer bij de ouders liggen. Ouders bespreken met een behandelcoördinator het doel van de behandeling. De inhoud van de behandeling wordt dan overgelaten aan een behandelcoördinator. Het meenemen van een behandelcoördinator in dit onderzoek is daarom van belang omdat deze de beslissingen neemt in de behandeling van jeugdige.

Jeugdigen

Te beginnen met de jeugdigen. Er zijn korte interviews afgenomen onder 3 jeugdigen met een verschillende achtergrond.

Jeugdige 1 = een meisje van 16 jaar oud

Jeugdige 2 = een meisje van 15 jaar oud

Jeugdige 3 = een jongen van 12 jaar oud.

Er is gekozen om variatie aan te brengen in leeftijd en gender omdat dit binnen dit onderwerp verschillende invloeden kan hebben. De interviewvragen gingen over het belevingsniveau van de kinderen. Gezien de hoofdvraag waren de vragen vooral gericht op hoe de jeugdigen het bespreekbaar maken van seksualiteit nu ervaren en wat ze prettig zouden vinden.

Onderzoek door middel van enquêtes geeft niet het gewenste resultaat gezien de doelgroep (jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen) en het onderwerp (seksualiteit). Dit onderwerp ligt erg gevoelig bij jeugdigen in deze leeftijdscategorie. Daarnaast zijn ze beperkt in hun cognitieve vermogen waardoor de schriftelijke manier van bevraging de diepgang zou kunnen beperken. De methode interviews geeft wel de mogelijkheid tot diepgang door middel van doorvragen (Schuurman, Speet, Kersten, 2004).

Groepsopvoeders

Naast de jeugdigen zijn ook groepsopvoeders zeer belangrijk binnen het onderzoek en het beantwoorden van de hoofdvraag. Zij zijn uiteindelijk degenen die aan de slag moeten met het bespreekbaar maken van de seksualiteit. Deze groep zal ook bevraagd worden naar hun ervaringen, belevingen en betekenisgeving rondom het thema seksualiteit. De respondenten die deel hebben genomen aan het interview hebben allen een andere achtergrond om zo een representatieve groep te bevragen.

Groepsopvoeder 1 is werkzaam op de Linde 1 en is gekozen omdat deze groep recent is begonnen met een nieuwe interventie met betrekking tot seksualiteit.

Groepsopvoeder 2 is werkzaam in de flexpool en heeft dus verschillende groepen gezien.

Groepsopvoeder 3 is werkzaam op de Linde 2. Deze groep is nog niet aan het werk met de nieuwe interventie.

Behandelcoördinator en Seksuoloog

Naast deze interviews worden er nog 2 interviews afgenomen van een behandelcoördinator en een seksuoloog van De La Salle. Een behandelcoördinator kan namelijk inzicht geven in wat jeugdigen nodig hebben en wat er op dit moment gedaan wordt omtrent het bespreekbaar maken van seksualiteit en een seksuoloog is expert op dit gebied en dus onmisbaar binnen het onderzoek. Ook kan een seksuoloog antwoord geven op vragen die gaan over wat jeugdigen

nodig hebben en hoe het er op dit moment uitziet binnen de La Salle en waar het naartoe zou moeten.

3.1.3 Dataverzamelmethode

De informatie uit het praktijkonderzoek is ingewonnen door middel van interviews. Waarom er is gekozen voor een kwalitatief onderzoek waar interviews toe behoren is verantwoord bij de keuze van het type onderzoek in paragraaf 2.1.

De afgenomen interviews zijn half gestructureerd. Dit wil zeggen dat er onderwerpen vooraf zijn vastgesteld en daarnaast ruimte is voor het zelf inbrengen van vragen op het moment van afname. Hiervoor is gekozen omdat iedereen een andere manier van werken heeft en een eigen mening kan hebben over het onderwerp. Doordat er ruimte is voor het toevoegen van vragen kan er op die manier de diepte ingegaan worden om zoveel mogelijk bruikbare informatie te verkrijgen (van der Molen & Kluijtmans, 2005).

Het werken aan de hand van een topic lijst en de vastgestelde vragen waarborgt de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek. Hierdoor kan een andere persoon het onderzoek nogmaals uitvoeren en door het gebruik van de topic lijst vragen stellen over dezelfde onderwerpen.

De afgenomen interviews zijn opgenomen met geluidsapparatuur. Hierdoor is er geen informatie verloren gegaan.

3.1.4 Methode voor analyse

Aan de hand van het coderen vanuit een topic lijst is de verkregen informatie uit het praktijkonderzoek geanalyseerd.

Aan de hand van de hoofdvraag, deelvragen en de gevonden informatie uit het literatuuronderzoek is er een lijst met topics opgesteld. De topic lijst is terug te vinden in bijlage 1 (Migchelbrink, 2007).

Bij het opstellen van deze lijst zijn de topics meetbaar gemaakt. De begrippen zijn gedefinieerd en omschreven in meetbare handelingen (zie 3.1.5). Door deze methode mee te nemen bij het opstellen van de topic lijst zijn de uitkomsten van de interviews beter te meten (de Lange, Schuman & Montesano Montessori, 2011).

Het opstellen van de topic lijst is uitgevoerd vóór het afnemen van de interviews. Na het afnemen van de interviews zijn de interviews getranscribeerd en gecodeerd aan de hand van de topic lijst. De gecodeerde interviews zijn samengevat in een samenvatting per topic. Na het samenvatten van de interviews aan de hand van de topics zijn de resultaten beschreven. Deze zijn in de laatste paragraaf van dit hoofdstuk terug te vinden. Bij het beschrijven van de resultaten is er gekeken of er mogelijk een frequentie te vinden is in de gevonden antwoorden. Daarnaast wordt er geanalyseerd of er mogelijke tegenstellingen te vinden zijn (Migchelbrink, 2007).

3.1.5 Operationaliseren

Tijdens het opstellen van de topic lijst en tijdens het opstellen van de interviewvragen zijn er begrippen gebruikt en geoperationaliseerd. Door te operationaliseren zijn de begrippen meetbaar gemaakt en beter te begrijpen voor de lezer (Migchelbrink, 2013).

Topic	Definitie	Meethandeling
Competenties	De kennis, eigenschappen en vaardigheden welke groepsopvoeders nodig hebben om de seksualiteit bespreekbaar te maken	Er wordt onderzoek gedaan naar het competentiepakket (kennis, eigenschappen en vaardigheden) van groepsopvoeders.
Seksualiteit	De seksualiteit in brede zin, zoals het voorlichten, bespreekbaar maken en de kennis over seksualiteit.	Er wordt onderzocht wat de respondenten vinden van het bespreekbaar maken van seksualiteit zoals dat op dit moment binnen de La Salle vormgegeven wordt en hoe het ideaalplaatje er volgens de respondenten uit hoort te zien.
Begeleiding	De behoeften in begeleiding van jeugdigen en groepsopvoeders. Hierin worden ook interventies meegenomen.	De respondenten worden bevraagd over hoe de begeleiding er op dit moment uitziet en wat de behoefte is om optimale begeleiding te kunnen bieden.
Visie/beleid	Niet alleen het beleid van de La Salle wordt hierin meegenomen, ook de visie, ervaringen en normen en waarden van groepsopvoeders.	Er wordt onderzocht of het beleid en de visie helder en helpend is of juist onduidelijk en belemmerend werkt bij het bespreekbaar maken van seksualiteit.
Knelpunten	Met knelpunten worden oorzaken bedoeld die het bespreekbaar maken van seksualiteit in de weg zitten.	Er wordt nagegaan of er onderwerpen zijn die het lastig maken om de seksualiteit bespreekbaar te maken.

3.2 Resultaten

Binnen het praktijkonderzoek zijn er acht interviews afgenomen. In bijlage 2 zijn alle transcripten van de interviews te vinden. De transcripten zijn gelabeld en samengevat. De samenvatting is te vinden in bijlage 3.

In deze paragraaf van het onderzoek worden de resultaten van het praktijkonderzoek beschreven aan de hand van de topics. Daarnaast wordt er een verband gelegd tussen de uitkomsten, tegenstellingen en overeenkomsten van de antwoorden van de respondenten. In de uitwerking van de resultaten wordt er ook ingegaan op de deelvragen die bij het praktijkonderzoek horen.

3.2.1 Competenties

De antwoorden van de respondenten met betrekking tot het bezitten van de juiste competenties om seksualiteit bespreekbaar te maken komen grotendeels met elkaar overeen. Echter, er zijn slechts kleine verschillen terug te vinden. Over het algemeen vinden groepsopvoeders dat ze genoeg competenties (kennis, vaardigheden en eigenschappen) bezitten maar dat er nog wel verbeterlagen te halen vallen met betrekking tot het verbreden van de kennis en het aanleren van vaardigheden om seksualiteit bespreekbaar te maken.

- Kennis

Groepsopvoeders menen over het algemeen voldoende kennis te hebben. Wel zijn er bepaalde onderwerpen waar kennis nog ontbreekt waardoor het bespreekbaar maken van seksualiteit als lastig wordt ervaren.

Groepsopvoeder 1 geeft aan kennis te missen met betrekking tot het mannelijk lichaam. Het vrouwelijk lichaam is haar bekend omdat ze zelf een vrouw is. Wanneer er vragen worden gesteld over het mannelijk lichaam is het voor haar lastig om hier antwoord op te geven. Extra kennis over het mannelijk lichaam zou Groepsopvoeder 1 prettig vinden.

Groepsopvoeder 2 geeft aan dat het soms lastig is om seksualiteit bespreekbaar te maken omdat ze kennis over de achtergrond van betrokken jeugdige mist. Later in het interview geeft ze echter aan het prettig te vinden om de kennis over de ontwikkeling van seksualiteit en de sociaal emotionele ontwikkeling bij deze doelgroep een keer op te frissen.

Groepsopvoeder 3 geeft ook aan in algemene zin voldoende kennis te hebben. Kennis over de seksuele ontwikkeling bij jonge kinderen mist ze nog. Dit zou het voor haar makkelijker maken om seksualiteit ook bij jonge kinderen bespreekbaar te maken.

Alle respondenten geven aan te weten waar ze missende kennis kunnen ophalen.

De jeugdigen geven aan dat groepsopvoeders niet altijd antwoord weten op de vragen die gesteld worden. Wel zijn de groepsopvoeders volgens de jeugdigen in staat om het antwoord op te zoeken en er later op terug te komen. Één jeugdige geeft daarbij aan dat ze dit in eerste instantie als vervelend ervaart maar het aan de andere kant ook prettig vindt dat er goed en serieus gekeken wordt naar de vraag die ze stelt.

Ook de seksuoloog en de behandelcoördinator geven in de interviews aan dat groepsopvoeders over bepaalde onderwerpen meer informatie nodig hebben om seksualiteit bespreekbaar te maken. Beiden noemen het onderwerp culturele verschillen. Ze benoemen dat het bespreekbaar maken van seksualiteit lastig kan zijn bij culturele verschillen omdat men rekening dient te houden met verschillende culturen en de daarbij horende normen en waarden. Daarnaast noemt de behandelcoördinator het belang van kennis over de normale ontwikkeling om een afwijkende ontwikkeling te kunnen herkennen.

- Vaardigheden

In het interview met de seksuoloog en twee groepsopvoeders komt naar voren dat groepsopvoeders vaardigheden missen om seksualiteit bespreekbaar te maken. Hierbij geven de groepsopvoeders aan niet altijd te weten hoe de seksualiteit bespreekbaar gemaakt kan

worden. Het belang van het vertrouwen van groepsopvoeders wordt door iedere jeugdige en ook door de behandelcoördinator genoemd.

- Eigenschappen

Als we kijken naar de eigenschappen van groepsopvoeders hebben de groepsopvoeders hier zelf niets over te zeggen. De seksuoloog geeft aan dat de nog niet voltooide eigen ontwikkeling van jonge groepsopvoeders het bespreekbaar maken van seksualiteit in de weg zou kunnen zitten.

Het antwoord op de deelvraag 'Wat hebben groepsopvoeders van De La Salle aan competenties (kennis, vaardigheden en eigenschappen) nodig om seksualiteit bespreekbaar te maken bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen?' is:

- Groepsopvoeders hebben meer kennis nodig over de onderwerpen:
het mannelijk lichaam
ontwikkeling per leeftijd
de sociaal emotionele ontwikkeling
het voorlichting geven bij jonge kinderen
culturele verschillen en de normale ontwikkeling
- Groepsopvoeders hebben vaardigheden nodig die ervoor zorgen dat ze de basis van het bespreekbaar maken van seksualiteit kunnen waarborgen. Vaardigheden die ervoor zorgen dat groepsopvoeders weten hoe ze de voorlichting vorm kunnen geven zijn hierbij van belang. De jeugdigen en de behandelcoördinator geven aan dat het belangrijk is dat groepsopvoeders te vertrouwen zijn.
- Groepsopvoeders geven zelf aan geen specifieke eigenschappen nodig te hebben. De seksuoloog geeft aan dat de nog niet voltooide eigen ontwikkeling van jonge groepsopvoeders het bespreekbaar maken van seksualiteit zou kunnen belemmeren.

3.2.2 Seksualiteit

Alle respondenten geven aan dat de voorlichting zoals die op dit moment is niet voldoende is. Groepsopvoeders geven aan dat er wel steeds meer voorlichting wordt gegeven omdat er vanuit de instelling steeds meer aandacht voor het onderwerp is. Echter moet er volgens de groepsopvoeders een manier gevonden worden waarop de voorlichting structureel vorm gaat krijgen. De behandelcoördinator en de seksuoloog geven in de interviews ook aan dat de voorlichting op een structurele manier geïmplementeerd dient te worden in de dagelijkse gang van zaken. Alle respondenten zijn het er over eens dat de voorlichting deels in groepsverband zou moeten en deels individueel. Daarnaast benoemen een groepsopvoeder en de seksuoloog dat de voorlichting niet meer bij 1 persoon in het team moet komen te liggen maar bij 2 personen, bij voorkeur een vrouw en een man. De jeugdigen geven ook aan dat het prettig is om met een persoon te praten van het eigen geslacht. Ook moet het volgens een jeugdigen niet gekoppeld zijn aan één persoon. De jeugdige zal seksualiteit bespreken met de persoon die hij of zij vertrouwt.

Het bespreekbaar maken van de seksualiteit gebeurt nu slechts sporadisch volgens de respondenten en wordt enkel gedaan door diegenen die zich verbonden voelen met- en interesse tonen in dit onderwerp.

Echter is het de wens van groepsopvoeder 1, de behandelcoördinator en de seksuoloog dat iedereen zich verantwoordelijk voelt voor het onderwerp en dus ook de seksualiteit bespreekbaar maakt. Hierdoor wordt het onderwerp breed gedragen en zal het uiteindelijk structureel bespreekbaar gemaakt worden.

Groepsopvoeder 1 en de seksuoloog zijn zich wel bewust van het feit dat dit niet voor iedereen even makkelijk is. Zo benoemt groepsopvoeder 1 dat er in het verleden een voorval

is geweest waarin een jeugdige een groepsopvoeder beschuldigd had van grensoverschrijdend gedrag. Groepsopvoeder 1 merkt binnen haar team dat dit mensen ervan weerhoudt om met jeugdigen te praten over dit onderwerp. De seksuoloog voegt nog toe dat ze het mooi zou vinden wanneer er ook aandacht komt voor de gezonde seksuele ontwikkeling.

Met betrekking tot de kennis over seksualiteit bij jeugdigen hebben groepsopvoeders, de seksuoloog en de behandelcoördinator dezelfde antwoorden. Ze geven allen aan dat het belangrijk is dat er gekeken wordt naar wat de jeugdigen al weten zodat er passende begeleiding geboden kan worden. De jeugdigen zelf geven aan dat ze alles al weten maar dat het voor andere kinderen op de groep wel belangrijk is dat ze voorlichting krijgen.

3.2.3 Begeleiding

Bij de behoefte in begeleiding van jeugdigen komt wederom bij alle respondenten terug dat het belangrijk is dat jeugdigen bij een mannelijke en/of een vrouwelijke groepsopvoeder terecht kunnen. Ook zijn ze zich allen bewust van de noodzaak van het geven van voorlichting en het bespreekbaar maken van seksualiteit. Zelfs de jeugdigen zelf geven aan dat dit belangrijk is. Één jeugdige geeft aan dat de begeleiding op de groep niet nodig is omdat hij op school dit al krijgt. Één andere jeugdigen geeft aan dat ze zelf geen voorlichting nodig heeft omdat ze alles over seksualiteit al weet maar dat het voor alle andere kinderen wel belangrijk is. Het is volgens de behandelcoördinator, de seksuoloog en de groepsopvoeders ook hier weer belangrijk dat er gekeken wordt naar de ontwikkeling per individu zodat er een passende begeleiding aangeboden kan worden. De jeugdigen zelf geven aan dat groepsopvoeders vaker spontaan zouden moeten vertellen over seksualiteit.

Wanneer er gekeken wordt naar de behoefte van groepsopvoeders kan er verwezen worden naar de uitkomsten bij 3.2.1 *competenties*. Samengevat geven groepsopvoeders hierin aan dat ze voldoende competenties bezitten maar dat hierin nog een verbeterslag gemaakt kan worden omdat ze nog kennis missen over verschillende onderwerpen en vaardigheden om seksualiteit bespreekbaar te maken. Daarnaast vinden twee van de drie groepsopvoeders het prettig wanneer de samenwerking met school opgezocht wordt. Één groepsopvoeder zou het prettig vinden wanneer de samenwerking binnen alle sectoren opgezocht wordt (ook therapie). De derde groepsopvoeder sluit aan bij dit idee aan door haar behoefte met betrekking tot verantwoordelijkheid uit te spreken. Ze vindt het belastend wanneer slechts één persoon aangesteld wordt als verantwoordelijke, ook twee personen ziet zij niet als oplossing. Ze benoemt dat de verantwoordelijkheid met betrekking tot seksualiteit organisatie breed gedragen moet worden. De behandelcoördinator geeft aan dat het niet alleen belangrijk is dat er bij de jeugdige gekeken wordt wat passend is. Dit zou ook per team bekeken moeten worden.

Wanneer er gekeken wordt naar interventies zijn er verschillende antwoorden gegeven. Het onderwerp dat in alle antwoorden terug komt is dat er materiaal dient te zijn als hulpmiddel bij het voorlichting geven of om het onderwerp bespreekbaar te maken.

De groepsopvoeders zien de interventiemethoden allen anders:

Groepsopvoeder 1 zou graag een interventie zien die pasbaar te maken is op iedere individuele jeugdigen. Ze ziet het voor zich als kant en klare koffers met filmpjes, plaatjes en uitleg bevatten.

Groepsopvoeder 2 zou graag een interventie willen koppelen aan een dag zodat het niet meer bij één persoon ligt maar een vast agenda punt is waar iedereen mee aan de slag kan. Ze ziet dit voor zich als een map met onderwerpen en afbeeldingen die de eerste aanzet geven om over seksualiteit te praten.

Groepsopvoeder 3 heeft geen concrete voorbeelden maar vindt de manier die nu aangereikt wordt door De La Salle (boekjes en werkboeken) niets omdat het weerstand oproept bij jeugdigen. Zij ziet graag een creatievere manier om seksualiteit bespreekbaar te maken.

De behandelcoördinator ziet net als groepsopvoeder 1 graag een interventie die aangepast is op de jeugdige maar voegt hieraan toe dat deze ook op het team aangepast moet zijn.

De seksuoloog ziet de interventievormen erg breed. Ze noemt het voorbeeld van een bibliotheek waar groepsopvoeders interventies en materialen kunnen lenen en bekijken. Jeugdigen zelf willen graag allen voorlichting in spelvorm. Daarnaast zouden 2 van de 3 graag een map met plaatjes gebruiken bij het praten over seksualiteit. Individueel geven ze nog als voorbeelden boekjes en vragenlijsten waar je later 1 op 1 over in gesprek gaat.

Preventief handelen wordt op dit moment volgens 1 groepsopvoeder gedaan. Ze is daarbij wel van mening dat dit meer mag gebeuren. Andere groepsopvoeders samen met de behandelcoördinator en de jeugdigen geven aan dat er pas gehandeld wordt na een incident of een vraag. De seksuoloog voegt hier aan toe dat er na de inspectie meer aandacht voor gekomen is. Allen zijn ze zich bewust van het belang van preventief handelen en vinden hier ook de voorkeur liggen.

3.2.4 Visie/beleid

Het beleid van de La Salle is bij allen groepsopvoeders onbekend. Ook de behandelcoördinator geeft aan niet te weten wat het beleid rondom seksualiteit is. Echter, allen geven aan het niet missen want anders waren ze er wel naar op zoek gegaan. Twee respondenten geven aan dat ze wel merken dat er De La Salle breed meer gedaan wordt met het onderwerp seksualiteit. Één groepsopvoeder geeft aan dat door het management de beeldtafel ingevoerd is maar dit nog niet de uitkomsten biedt die ze nodig heeft. Deze geeft namelijk nog steeds niet weer hoe ze op de groep de voorlichting vorm kunnen gaan geven. De seksuoloog geeft aan dat het management van De La Salle toestemming moet geven voor de plannen die bedacht zijn nadat het beleid is aangepast. Er moet vanuit het management tijd en ruimte komen om de plannen in gang te zetten. Deze implementatie laat echter op zich wachten omdat dit tijd kost.

Ervaringen van groepsopvoeders kunnen zowel helpend als belemmerend zijn bij het bespreekbaar maken van seksualiteit.

Groepsopvoeder 1 benoemt dat ze haar werkervaringen mee neemt bij het bespreekbaar maken van andere situaties. Tevens geeft ze aan dat ze ziet dat dit bij haar collega's een tegenovergestelde werking heeft. Verder meent ze dat het niet hebben van sommige ervaringen, bijvoorbeeld wanneer er vragen gesteld worden over het mannelijk lichaam, het voorlichting geven lastig maakt.

De behandelcoördinator benoemt dat het voor jeugdigen belemmerend kan zijn wanneer ze vanuit huis ervaringen op hebben gedaan. Hierbij wordt bedoeld dat jeugdigen vanuit thuis bijvoorbeeld mee hebben gekregen dat het onderwerp niet met mensen besproken wordt die je niet goed kent. Groepsopvoeders dienen dus rekening te houden met de ervaringen van jeugdigen.

Één jeugdige geeft zelf aan een ervaring te hebben met het in vertrouwen vertellen van gevoelige informatie namelijk dat een hulpverlener in haar verleden gevoelige informatie heeft doorverteld waardoor ze nu niet iedereen vertrouwt en dus niet makkelijk met iedereen over dit onderwerp praat.

Groepsopvoeders benoemen geen concrete normen en waarden. Dit komt meer terug in de competenties die groepsopvoeders moeten bezitten om seksualiteit bespreekbaar te maken.

De behandelcoördinator benoemt dat de normen en waarden van groepsopvoeders van belang zijn omdat dit de peilers zijn om te beoordelen of gedrag 'normaal' is of niet. Echter, ze vindt

dat het af en toe nodig is om normen en waarden los te laten en je als groepopvoeder te verplaatsen in de jeugdige. Sommige dingen zijn volgens de behandelcoördinator niet te verbieden maar behoeven wel begeleiding.

3.2.5 Knelpunten

Er worden verschillende knelpunten aangegeven die het bespreekbaar maken van seksualiteit belemmeren. Alle groepsoepvoeders, de behandelcoördinator en de seksuoloog benoemen dat het gebrek aan tijd een groot knelpunt is. 'Hierdoor kan het niet structureel terugkomen in de dagelijkse gang van zaken', benoemt een groepsoepvoeder. De behandelcoördinator zegt dat groepsoepvoeders de rust en de ruimte moeten krijgen om met seksualiteit aan de slag te gaan. Daarnaast zorgt handelingsverlegenheid volgens de seksuoloog ervoor dat mensen seksualiteit niet bespreekbaar maken. De angst om fouten te maken weerhoudt de groepsoepvoeders ervan voorlichting te geven. Dit wordt door twee van de drie groepsoepvoeders ook benoemd. Één van deze groepsoepvoeders benoemt dat ze bang is om fouten te maken die de jeugdigen ofwel een lopend onderzoek zou kunnen beschadigen. Echter, vindt ze dit niet onderwerp gebonden: wanneer bijvoorbeeld een jeugdige zou stelen zou dit probleem zich ook voordoen.

Ook zorgt de discrepantie tussen de kalenderleeftijd, de sociaal emotionele leeftijd en de verschillen qua ontwikkeling bij jeugdigen voor belemmeringen bij het bespreekbaar maken van seksualiteit. Hier hebben groepsoepvoeders niet genoeg kennis over wat het handelen in deze situaties lastig maakt.

Groepsoepvoeder 1 geeft aan dat eerdere voorvallen op de La Salle belemmerend kunnen werken bij het bespreekbaar maken van seksualiteit. Zo geeft ze als voorbeeld dat er ooit een jeugdige is geweest die een verhaal heeft verteld over grensoverschrijdend gedrag vanuit de medewerker. Door de procedure die dan gevolgd wordt zijn groepsoepvoeders terughoudend in het bespreekbaar maken van seksualiteit. De La Salle moet volgens deze groepsoepvoeder ook de medewerkers beschermen en niet alleen de jeugdigen. Dit zou in het beleid opgenomen kunnen worden. De behandelcoördinator voegt nog toe dat het maatschappelijk een lastig onderwerp is waardoor het ook binnen de La Salle lastig te bespreken is.

De deelvraag 'Wat zijn de behoeften en mogelijkheden qua hulp vanuit de organisatie (faciliteiten/ondersteuning) bij het bespreekbaar maken van seksualiteit door groepsoepvoeders bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen?' kan beantwoord worden door meerdere onderdelen uit de resultaten. Groepsoepvoeders geven aan dat er veel behoefte is aan ondersteuning vanuit de organisatie op verschillende gebieden:

- Er moet een gezamenlijke verantwoordelijkheid komen voor het onderwerp. Deze moet niet bij één persoon liggen en ook niet bij de groepsoepvoeders maar De La Salle breed en op meerdere disciplines zoals school en therapie.
- Groepsoepvoeders hebben behoefte aan voorlichtingsmateriaal dat pasbaar te maken is aan het niveau van iedere jeugdige en makkelijk te gebruiken is binnen het team.
- De La Salle moet volgens de respondenten tijd, rust en ruimte creëren om het bespreekbaar maken van seksualiteit uit te voeren. Dit kan opgenomen worden in het beleid.

Conclusie

In dit hoofdstuk wordt er antwoord gegeven op de hoofdvraag van het onderzoek. De hoofdvraag van dit onderzoek luidt als volgt: 'Wat hebben groepsopvoeders van De La Salle nodig om seksualiteit bespreekbaar te maken bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen?' De getrokken conclusies bij het beantwoorden van de hoofdvraag zijn onderverdeeld in drie onderdelen, namelijk: competentie, beleid en interventies

Competentie

Zowel uit de theorie als uit de praktijk blijkt dat het van belang is dat groepsopvoeders voldoende kennis hebben van de seksuele ontwikkeling om de juiste begeleiding te bieden bij jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen. Gijs, Gianotten, Vanwassenbeeck & Weijenborg (2009) schrijven dat ouders en begeleiders kennis dienen te hebben van de 'normale' seksuele ontwikkeling. Wanneer men deze kennis bezit kan er rustig en voorbereid antwoord geven worden op eventuele vragen van jeugdigen. Daarnaast kan men, door kennis te hebben over de 'normale' seksuele ontwikkeling, een mogelijk 'verstoorde' ontwikkeling herkennen en begeleiden.

Door het bieden van deze begeleiding kunnen jeugdigen met een verstandelijke beperking een seksueel leven leiden zonder medische en/of psychische problemen. Ook blijkt uit de praktijk dat groepsopvoeders nog niet voldoende competenties bezitten om seksualiteit bespreekbaar te maken. Ze geven aan kennis te missen over bepaalde onderwerpen en missen verschillende vaardigheden om op de juiste manier seksualiteit bespreekbaar te maken. De onderwerpen waar groepsopvoeders kennis over missen zijn:

- het mannelijk lichaam
- seksuele ontwikkeling per leeftijd
- de sociaal emotionele ontwikkeling
- voorlichting geven bij jonge kinderen
- culturele verschillen

Doordat kennis over seksualiteit van belang is bij het bespreekbaar maken van seksualiteit zijn groepsopvoeders wellicht handelingsverlegen, dit omdat groepsopvoeders nog niet voldoende kennis bezitten. Groepsopvoeders zouden meer kennis willen hebben over bepaalde onderwerpen die te maken hebben met seksualiteit en zijn op zoek naar vaardigheden om seksualiteit op de juiste manier bespreekbaar te maken. Het bezitten van de juiste competenties (kennis en vaardigheden) draagt dus bij aan het bespreekbaar maken van seksualiteit door groepsopvoeders.

Beleid

De conclusie over het belang van een duidelijke visie en beleid binnen rondom seksualiteit binnen de La Salle kan getrokken worden door de uitkomsten van het literatuur- en praktijkonderzoek met elkaar te combineren.

In het boek 'seks met beleid' beschrijven Suykerbuyk en Bosch (2009) dat het belangrijk is dat er organisatiebreed een duidelijke visie gevormd is waarin attitude en kritische zelfreflectie opgenomen zijn. Wanneer deze duidelijke visie in de praktijk uitgevoerd wordt kan men spreken van een respectvolle omgang rondom seksualiteit en misbruik. Zo doet iedereen hetzelfde en wordt het onderwerp organisatiebreed bespreekbaar gemaakt.

Daarnaast blijkt uit onderzoek dat 62% van de begeleiders van mensen met een lichte verstandelijke beperking het beleid van de organisatie niet kennen (Schaafsma, 2013). De resultaten uit dit onderzoek worden in het praktijkonderzoek bevestigd. Geen van de respondenten blijkt de visie en het beleid van de organisatie te kennen. Echter spreken de

groepsopvoeders het belang van het kennen van het beleid tegen; men is van mening dat het niet op de hoogte zijn van het beleid geen belemmering is voor het bespreekbaar maken van seksualiteit. Wel geven groepsopvoeders aan dat ze het prettig vinden wanneer de samenwerking rondom het thema seksualiteit organisatiebreed opgepakt zou worden. Groepsopvoeders vinden dat de verantwoordelijkheid te veel bij de groepen ligt en zouden daarom graag de samenwerking opzoeken.

In het onderzoek komt dus naar voren dat het beleid bij groepsopvoeders niet bekend is. De literatuur geeft aan dat dit wel van belang is om het onderwerp organisatiebreed bespreekbaar te maken. Groepsopvoeders geven aan het prettig te vinden wanneer de verantwoordelijkheid organisatiebreed komt te liggen door met elkaar samen te werken. De uitkomsten van het praktijkonderzoek spreken elkaar tegen, wel zijn deze te koppelen aan het literatuuronderzoek waardoor er geconcludeerd kan worden dat men een organisatie brede visie en beleid mist.

Interventie

Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat groepsopvoeders behoefte hebben aan een passende interventie. De interventie die gemist wordt is een interventie die men aan kan passen op het niveau en de belevingswereld van de jeugdigen. Het is niet alleen van belang om aan te sluiten bij de jeugdigen maar ook binnen het team moet de interventie passend zijn. De respondenten geven aan dat de doelgroep complex is en er grote verschillen zijn in het niveau per individu. Het is dus van belang dat de interventie flexibel is zodat deze per jeugdige op zijn/haar ontwikkelingsniveau en belevingsniveau aan te passen is.

Het literatuuronderzoek bevestigt het feit dat er weinig bewezen effectieve interventies zijn voor jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen. Uit onderzoek is gebleken dat er geen effectieve interventies zijn met betrekking tot seksualiteit voor jeugdigen met lichte verstandelijke beperkingen. Deze onderzochte interventies zijn niet geëvalueerd en bij de ontwikkeling hiervan zijn de professionals die de voorlichting moeten geven niet betrokken. Hierdoor sluiten de interventies niet aan op de belevingswereld van beiden (Schaafsma, 2013). Na het onderzoek zijn er nieuwe interventies ontwikkeld die wel onderbouwd zijn, bijvoorbeeld de interventie 'Je Lief & Je Lijf'. Echter bevatten ook deze interventies geen mogelijkheden om ze aan te passen per belevingsniveau en ontwikkelingsniveau (GGD Amsterdam, 2017). Het is dus van belang een interventie rondom seksuele voorlichting op maat te maken.

Aanbevelingen

De aanbevelingen die in dit hoofdstuk gedaan worden komen voort uit de conclusies die eerder in dit onderzoek getrokken zijn. Wanneer de La Salle deze aanbevelingen in de praktijk uitvoert neemt de handelingsverlegenheid rondom seksualiteit af en maken groepsopvoeders seksualiteit bespreekbaar. Net als in het hoofdstuk '*conclusies*' zijn hier de onderwerpen: competenties, beleid en interventies aangehouden. Tevens is er een vierde onderwerp toegevoegd dat gaat over een ander onderzoek dat binnen de La Salle is uitgevoerd.

Competenties

Er wordt aanbevolen een coaching en/of een training op te zetten waar groepsopvoeders extra competenties kunnen verkrijgen. Uit literatuur blijkt dat het hebben van voldoende informatie nodig is om de juiste begeleiding te bieden (Gijs, Gianotten, Vanwessenbeeck & Weijenborg, 2009). Groepsopvoeders de benodigde competenties aanbieden door middel van training en/of coaching draagt bij aan het terugdringen van handelingsverlegenheid waardoor groepsopvoeders in meerdere mate seksualiteit bespreekbaar zullen gaan maken.

In deze training en/of coaching moeten de volgende onderwerpen aan bod komen:

- het mannelijk lichaam
- seksuele ontwikkeling per leeftijd
- de sociaal emotionele ontwikkeling
- voorlichting geven bij jonge kinderen
- culturele verschillen

Naast kennis missen groepsopvoeders vaardigheden om seksualiteit bespreekbaar te maken. Het 'niet weten hoe' en de basis van het bespreekbaar maken van seksualiteit zijn vaardigheden die groepsopvoeders missen bij het bespreekbaar maken van seksualiteit. De onderzoeker adviseert deze onderwerpen mee te nemen en te behandelen in de coaching en/of training. Er zijn bestaande trainingen die groepsopvoeders van De La Salle kunnen volgen. Deze trainingen zijn vorm gegeven in LVB (licht verstandelijke beperking) modules. Één van deze LVB modules is gericht op seksualiteit. Echter, deze training biedt niet wat groepsopvoeders nodig hebben om seksualiteit bespreekbaar te maken. Er wordt geadviseerd kritisch naar de bestaande LVB module te kijken en de missende kennis en vaardigheden toe te voegen. Echter is het ook raadzaam een tweede training op te zetten genaamd '*LVB module seksualiteit 2*' waarin de missende kennis en vaardigheden aangeboden worden en daarnaast ruimte is voor inbreng van eigen thema's. Groepsopvoeders kunnen zich dan via het leercentrum inschrijven voor deze module en hun competentiepakket verbreden om seksualiteit bespreekbaar te maken.

Beleid

Ook wordt er aanbevolen om een duidelijke visie en een daarbij horend beleid te vormen en dit te implementeren binnen de gehele organisatie. Het literatuuronderzoek laat zien dat het hebben van een duidelijke visie en beleid belangrijk is (Suykerbuyk en Bosch, 2009). Uit het praktijkonderzoek komt naar voren dat groepsopvoeders het niet op de hoogte zijn van het beleid niet als storend ervaren bij het bespreken van seksualiteit maar dat ze wel een organisatie brede verantwoordelijkheid hiervoor missen.

Het beleid dat de La Salle nu opgesteld heeft (zie literatuuronderzoek) dient aangevuld te worden. Het is van belang de attitude en de kritische zelfreflectie op te nemen in het beleid (Suykerbuyk en Bosch, 2009). Daarnaast is het noodzakelijk in dit beleid op te nemen:

- school
- therapie

- andere zorgdimensies

Tevens is het heel belangrijk dat het beleid tijd, rust en ruimte creëert om seksualiteit op de groepen bespreekbaar te maken net als het aanstellen van meerdere aanspreekpunten.

Om het aangepaste beleid op de juiste manier te implementeren wordt er aanbevolen een visiebijeenkomst te organiseren. Deze visiebijeenkomst kan plaats vinden in de Dishoek waar een presentatie gegeven wordt over het nieuwe beleid en interactieve gesprekken plaats vinden waarin visies worden gedeeld en erover wordt gediscussieerd.

Het uitbreiden en implementeren van een organisatiebrede visie en beleid zal bewustwording binnen de organisatie creëren waardoor seksualiteit bespreekbaar gemaakt gaat worden binnen de gehele organisatie. Dit zal er uiteindelijk voor moeten zorgen dat het onderwerp bij de dagelijkse routine gaat horen en dus structureel terugkomt op de werkvloer.

Interventies

Naar aanleiding van dit onderzoek is geconcludeerd dat groepsopvoeders behoefte hebben aan een passende interventie om seksualiteit bespreekbaar te maken bij jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking. Groepsopvoeders geven aan dat deze interventie flexibel dient te zijn en dus aan te passen is aan het ontwikkelingsniveau en het belevingsniveau van iedere jeugdige. De interventie moet aan te passen zijn aan de jeugdigen en aan het team.

Omdat dit onderzoek zich heeft gericht op de behoefte van groepsopvoeders bij het bespreekbaar maken van seksualiteit kan er geen geschikte interventie ontwikkeld worden door de onderzoeker. Het inhoudelijke deel van deze interventie om zo de seksuele ontwikkeling van de jeugdigen te ontwikkelen en te begeleiden dient verder onderzocht te worden. Het is dus raadzaam vervolgonderzoek te doen naar hoe deze geschikte interventie ontwikkeld, vormgegeven en geïmplementeerd dient te worden.

Onderzoeken

Tijdens dit onderzoek is vernomen dat er binnen De La Salle nog een student onderzoek doet naar seksualiteit. Er wordt aanbevolen deze onderzoeken langs elkaar te leggen en te vergelijken. Wellicht geeft het andere onderzoek antwoord op een van de aanbevelingen die in dit onderzoek gedaan zijn ofwel andersom. Ook kan het zijn dat het andere onderzoek deze aanbevelingen versterkt of tegenspreekt.

Discussie

In dit hoofdstuk worden een aantal punten uit het onderzoek ter discussie gesteld. Met een kritische blik wordt teruggekeken naar de oriëntatie, het literatuuronderzoek, het praktijkonderzoek, de conclusie en de daaruit voortkomende aanbevelingen. Er is kritisch gekeken naar hoe het onderzoek plaats heeft gevonden en wat eventuele verbeterpunten zijn. Daarbij wordt beschreven hoe deze punten het onderzoek hebben beïnvloed en wat de mogelijke uitkomsten zouden zijn geweest als deze verbeterpunten in eerste instantie uitgevoerd waren.

Als eerste wordt het feit dat dit een kleinschalig onderzoek is ter discussie gesteld. Gedurende het onderzoek zijn er acht respondenten geïnterviewd, drie groepsopvoeders, drie jeugdigen, één behandelcoördinator en één seksuoloog. Het is goed dat er verschillende dimensies meegenomen zijn in het onderzoek omdat hierdoor vanuit verschillende invalshoeken het probleem bekeken wordt. Echter, de onderzoeksvraag is gesteld vanuit de behoefte van groepsopvoeders. Om tot een volledig resultaat te kunnen komen was het beter geweest meerdere groepsopvoeders te interviewen. Hierdoor zouden de validiteit en de betrouwbaarheid van het interview vergroot zijn. Wanneer er meerdere interviews onder groepsopvoeders uitgevoerd waren zouden er mogelijk meer verbanden gelegd kunnen worden en/of andere conclusies getrokken kunnen worden.

De onderzoeker heeft nagedacht over mogelijke oplossingen om de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten. Zo is er overwogen 2 focusgroep interviews af te nemen. Dit wil zeggen dat er bij de jeugdigen en bij de groepsopvoeders interviews in groepsverband afgenomen worden. Dit zou tijd besparen en toch genoeg respondenten opleveren. Echter, deze oplossing was ook niet de juiste gezien de deadline en de naderende meivakantie. In deze vakantie namelijk zijn er geen cliëntenraad vergaderingen gepland en ook geen momenten geweest waarin de onderzoeker een groepje groepsopvoeders had kunnen interviewen. De onderzoeker heeft de keuze gemaakt 3 'normale' interviews af te nemen bij drie jeugdigen en drie groepsopvoeders omdat dit na de focusgroep interviews de beste mogelijkheid was.

Binnen het literatuuronderzoek is een stuk gevonden over interventies. Hierbij is een onderzoek van Schaafsma (2013) geraadpleegd dat weergeeft dat er geen effectieve interventies zijn voor mensen met een lichte verstandelijke beperking. Doordat in de maatschappij seksualiteit een steeds belangrijkere rol is gaan spelen zijn er na 2013 wellicht wel passende interventies ontwikkeld. In het literatuuronderzoek worden 2 interventies die na deze periode ontwikkeld zijn beschreven. Uit het praktijkonderzoek blijkt dat groepsopvoeders behoefte hebben aan een interventie die aan te passen is aan jeugdigen en het team. De conclusie die gemaakt is verwijst dan ook terug naar het onderzoek dat in 2013 uitgevoerd is en de 2 andere beschreven interventies. Doordat niet alle interventies bekeken zijn die na 2013 ontwikkeld zijn zou er mogelijk toch een interventie kunnen zijn die aansluit op de behoefte van groepsopvoeders bij het bespreekbaar maken van seksualiteit.

De inhoud van de topic lijst wordt ook ter discussie gesteld. Bij het opstellen van de topic lijst is het literatuur onderzoek gebruikt. De thema's en onderwerpen die hierin naar voren zijn gekomen zijn gebruikt bij het opstellen van de topic's en subtopic's. Echter, de onderzoeker had ook moeten kijken naar de deelvragen en mogelijke uitkomsten van het praktijkonderzoek. De meest misplaatste subtopic is 'behoefte groepsopvoeders' onder het topic 'begeleiding'. Het is namelijk zo dat de hoofdvraag van het onderzoek gaat over de behoefte van groepsopvoeders. Bijna alles wat er gezegd is in de interviews is dus ook te plaatsen onder het subtopic 'behoefte groepsopvoeders'. Tijdens het labelen is de onderzoeker

hier achter gekomen. Er is op dat moment zo veel mogelijk gekeken of een antwoord niet beter paste onder een ander subtopic om zo de uitkomsten van het onderzoek toch nog zo betrouwbaar mogelijk weer te geven. Echter, een afgestemde topic lijst had er voor kunnen zorgen dat de verbanden en conclusies beter en makkelijker te maken waren. Nu heeft de onderzoeker meer moeite moeten doen om alles met elkaar te verbinden en te vergelijken.

Daarnaast kan in twijfel worden getrokken of het onderzoek dezelfde uitkomsten gegeven zou hebben wanneer een ander persoon de interviews zou hebben afgenomen. Tijdens de interviews heeft de onderzoeker sturing gegeven aan bepaalde topics. Deze sturing komt voort uit ervaringen en persoonlijke inzichten van de onderzoeker. Deze staan dus ook niet in de topic lijst die gebruikt is bij het stellen van de interviewvragen. De onderzoeker was zich echter bewust van het feit dat er op deze momenten sturing werd gegeven aan het interview. De onderzoeker heeft op deze momenten van de interviews doorgevraagd naar de bevindingen van de respondent zonder hier sturing aan te geven. Dit heeft ervoor gezorgd dat er geen resultaten verloren zijn gegaan maar wellicht bevindingen toegevoegd zijn die bij een andere onderzoeker niet naar boven komen.

Doordat de interviews die afgenomen zijn getranscribeerd zijn staan de vragen die in dit onderzoek aan de respondenten gesteld zijn uitgeschreven. Hierdoor kan een toekomstige onderzoeker het onderzoek opnieuw uitvoeren en zullen de resultaten toch met elkaar overeen komen.

Literatuur

- Alkema, E., & Tjerkstra, W. (2011). *Meer dan onderwijs*. Assen: Van Gorcum
- American Psychiatric Association. (2014). *Handboek voor de classificatie van psychische stoornissen DSM-5*. Amsterdam: Boom uitgevers
- Beer, Y. de. (2012). *De kleine gids: mensen met een licht verstandelijke beperking 2012*. Deventer: Kluwer.
- Berlo, W. van., Haas, S. de., Oosten, N. van., Dijk, L. van., Tonnon, S. & Stroms, O. (2011). *Beperkt weerbaar*. Utrecht: Rutgers WPF/MOVISIE
- Bosch, E. (2006). *Heeft een vrouw ook een piemel? De zin van emancipatie op het gebied van seksualiteit en intimiteit in het leven van mensen met een verstandelijke beperking*. Arnhem: Uitgeverij "Bosch & Suykerbuyk Trainingscentrum B.V."
- Bosch, E., & Suykerbuyk, E. (2000). *Seksuele voorlichting aan mensen met een verstandelijke handicap: De kunst van het verstaan*. Baarn: Uitgeverij H. Nelissen
- Brancroft, J. (2008). *Human sexuality and its problems*. Amsterdam: Elsevier Health Sciences
- de Graaf, H., Maris, S. (2013). *De seksuele ontwikkeling van kinderen met een beperking of psychiatrisch probleem*. Utrecht: Rutgers WPF
- De La Salle. (2016). *Over onze organisatie*. Geraadpleegd op 30 november, van <http://www.de-la-salle.nl/over-de-la-salle/over-onze-organisatie>
- de Nijs, P.F.A., Verheij, F., Vlutters, J.L., & Gelderblom, I.L. (2004). *Ontwikkeling langs de levenslijn*. Antwerpen: Maklu
- Diepenhorst, M.C. & Hollander, M. (2011). *Zorg voor licht verstandelijk gehandicapten: Aard en omvang van LVG-zorg*. Zoetermeer: Research voor Beleid.
- Felten, H., Janssens, K. & Brants, L. (2009). *'Je denkt dat het normaal is ...' Onderzoek naar de beleving van jeugdigen*. Utrecht: MOVISIE
- Frans, E. & Franck, T. (2010). *Vlaggensysteem – praten met kinderen en jeugdigen over seks en seksueel overschrijdend gedrag*. Antwerpen - Apeldoorn: Garant
- GGD Amsterdam, (2017). *Je lief, je lijf!* Geraadpleegd op 14 april 2017, van <https://www.loketgezondleven.nl/leefstijlinterventies/interventies-zoeken/1403261>
- Gijs, L., Gianotten, W.L., Vanwassenbeeck, I., & Weijnenborg P.T.M. (2009). *Seksuologie*. Houten: Bohn Stafleu en Loghum
- Heerink, M., Pinkster-Schalken, S. & Bratti-van der Werf, M.(2013). *Onderzoek in zorg en welzijn*. Amsterdam: Pearson Benelux.

Koops, W., Levering, L. & de Winter, M. (2014). *Over kinderen en seks*. Amsterdam: B.V. uitgeverij

SPW

Kwaliteitsinstituut voor de gezondheidszorg CBO. (2004). Handleiding focusgroep onderzoek.

Geraadpleegd op 8 december 2016, van

<http://www.communicerenmetarmen.be/sites/default/files/HandleidingFocusgroepenCBO200409.pdf>

Maris, S., Vlugt, I. van der, Deurloo, J. & Lanting, C. (2014). *JGZ-richtlijn Seksuele ontwikkeling (019 jaar)*. Utrecht: Nederlands Centrum Jeugdgezondheid

Molen, T.H. van der & Kluijtmans, F. (2005). *Gespreksvoering*. Houten: Wolters-Noordhoff.

Movisie. (2015). *Vlaggensysteem*. Geraadpleegd op 28 maart 2017, van

<https://www.movisie.nl/esi/vlaggensysteem>

Movisie. (2015). *Je lijf, je lief!*. Geraadpleegd op 14 april 2017, van

https://www.movisie.nl/esi/je-lijf-je-lief?gclid=Cj0KEQjw5sHHBRDg5IK6k938j_IBEiQARZBJWrB6zeOHL24g_TJraTDZgvd3WgurOgl1RbSVbLEaiBgaAqDT8P8HAQ

NJI. (n.d.). *Bewezen effectief*. Geraadpleegd op 28 maart 2017, van <http://www.nji.nl/Bewezen-effectief>

Rutgers Kenniscentrum Seksualiteit. (2014). *Jeugdigen met een beperking gebaat bij seksuele weerbaarheid*. Geraadpleegd op 28 maart 2017, van

<http://www.rutgers.nl/nieuws-opinie/nieuwsarchief/jeugdigen-met-een-beperking-gebaat-bij-seksuele-weerbaarheid>

Rutgers Kenniscentrum Seksualiteit. (2017). *Aanbod voorlichtingsmateriaal zoeken op maat*.

Geraadpleegd op 14 april 2017, van [http://www.rutgers.nl/aanbod/zoeken-op-maat?f\[0\]=field_facet_article_type%3A90&f\[1\]=field_facet_filter_3%3A30&f\[2\]=field_facet_filter_2%3A56](http://www.rutgers.nl/aanbod/zoeken-op-maat?f[0]=field_facet_article_type%3A90&f[1]=field_facet_filter_3%3A30&f[2]=field_facet_filter_2%3A56)

Rutgers Kenniscentrum Seksualiteit. (2017). *Visie en beleid*. Geraadpleegd op 19 mei 2017, van <https://www.seksuelevorming.nl/visie-en-beleid>

Rutgers Kenniscentrum Seksualiteit. (2017). *Waarom seksualiteit bespreken?* Geraadpleegd op 20 januari 2017, van <http://www.seksindepraktijk.nl/bespreken/waarom-seksualiteit-bespreken>

Rutgers Kenniscentrum Seksualiteit. (2017). *Waarom seksualiteitsbeleid in instellingen?*

- Geraadpleegd op 19 mei 2017, van <https://www.seksindepraktijk.nl/beleid-maken/waarom-seksualiteitsbeleid-instellingen>
- Schaafsma, D. (2013). *Sexuality and Intellectual Disability Implications for sex education*. Geraadpleegd op 28 maart 2017, van <http://dilanaschaafsma.com/dissertation/Dissertation%20Dilana%20Schaafsma.pdf>
- Sensoa. (2016). *Vlaggensysteem NL. interventiebeschrijving*. Utrecht: Movisie
- Storms, O. & Janssens, K. (2015). *Vlaggensysteem RJ. Empirische onderbouwing*. Utrecht: Movisie.
- Suykerbuyk, E., & Bosch, E. (2009). *Seks met beleid*. Arnhem: Bosch & Suykerbuyk Trainingscentrum BV
- Velema - Drent, G. (2001). *Seksualiteit en mensen met een verstandelijke beperking*. Kampen: Kok
- World Health Organization. (2002). *Defining sexual health: report of a technical consultation on sexual health, 28–31 January 2002, Geneva*. Geraadpleegd op 15 december 2016, van http://www.who.int/reproductivehealth/publications/sexual_health/defining_sexual_health.pdf

Bijlagen

Bijlage 1 Topic lijst

Competenties:

- kennis
- vaardigheden
- eigenschappen

Seksualiteit:

- seksuele opvoeding/ voorlichting
- bespreekbaar maken/openbaren
- kennis over seksualiteit

Begeleiding:

- behoeften jeugdigen
- behoeften groepsopvoeders
- interventies/handvatten
- pro actief (preventief)
- reactief (achteraf)

Visie/ beleid:

- beleid de La Salle
- persoonlijke visie
- ervaringen
- normen en waarden

Knelpunten:

- grensoverschrijdend gedrag
- taboe
- moreel dilemma

Bijlage 2 Transcripten

Hieronder volgen de 8 interviews die uitgevoerd zijn. Deze interviews zijn opgenomen met geluidsapparatuur en later uitgetypt. De uitgetypte versies zijn met de hand en op papier gelabeld (deze zijn op te vragen bij de onderzoeker).

Behandelcoördinator

Spreker	Tekst
O	Inleiding interview. Nu ben ik wel benieuwd van wat jij vindt van de manier nu de seksualiteit bespreekbaar gemaakt wordt.
BC	Ja, de manier waarop het nu bespreekbaar gemaakt wordt is volgens mij een beetje tussen de soep en de aardappels door, hé, verschillende momenten gedurende de dag. Daar zit verder weinig structuur in, en weinig regelmaat in. Uhm, ik zou graag zien dat dat meer gekaderd gaat worden. Of uhm, meer ingebed gaan worden in het handelen van alle dag. En dat het ook niet afhankelijk is van één persoon maar dat het meer gaat leven en dat mensen ook gaan beseffen en ook de jeugdigen, van dit hoort gewoon bij het leven, hier mag over gesproken worden. En niet alleen als een reactie op een incident.
O	Ja dat ben ik in de literatuur ook tegen gekomen inderdaad. Dat het vaak achteraf pas besproken wordt, ofja, na aanleiding van een incident inderdaad. En dat het vaker preventief zou moeten gebeuren. De manier waarop het nu bespreekbaar gemaakt word, heb jij het idee dat de jeugdigen daar genoeg profiteert van hebben?
BC	Ja die vraag is tweeledig. Kijk er genoeg uit halen, misschien hebben ze op dat moment niet eens een vraag maar horen ze dat er over gesproken wordt. En dan denken ze, o oké, die informatie neem ik tot me. Uhm, Maar de vraag is of dat die informatie op dat moment passend is in de ontwikkeling waar die jeugdigen op dat moment zit. Of zitten daar nog heel veel stapjes voor. Dus dat zou veel meer duidelijk mogen worden, welke kennis bezit een jeugdigen en op welk niveau moet je dus de insteek maken. En welke onderwerpen horen daarbij, en welke manier. Want niet iedereen is gebaat bij aan tafel bij de maaltijd een gesprek gaan voeren. Sommige denken meer dit is iets wat je privé bespreekt. Of ik heb van papa en mama gehoord dat je daar niet met iedereen over praat alleen met één iemand ofzo. Ja goed, als je die voorkennis ook als medewerker niet hebt, hoe het cultureel bepaald is, dan kun je wel de plank misslaan.
O	Ja inderdaad, dus jij benoemd eigenlijk: vanuit de behoeften van de jeugdigen is het belangrijk dat er per kind gekeken moet worden wie hij of zij nodig heeft en hoe ver is hij in zijn ontwikkeling en hoe wij als groepsopvoeders daar het beste begeleiding aan bieden.
BC	Ja, ja, ja, en misschien stelt die cliënt daar geen vragen over omdat het niet in hem opkomt dat hij daar iets mee kan maar dan is het wel belangrijk dat wij als volwassenen zeggen, dit hoort erbij, en niet wij gaan pas handelen als jij een vraag stelt want dan zijn we misschien te laat. Wij moeten het aanbieden zodat kinderen leren wat normaal is en wat niet. Dus kort antwoord, nee.
O	Ja, hahahahahah. Ja uhm, met betrekking tot... ja ik heb een onderscheid gemaakt in het bespreekbaar maken van seksualiteit en het stukje voorlichting geven. Ik zie het bespreekbaar maken inderdaad als een keer tussen de soep en aardappelen door, of die zegt iets, dat vangen we op en daar gaan we iets mee doen. Uhm, jij zei ik wil dat het gestructureerde wordt, is dat dan ook dat jij vindt dat er meer voorlichting moet komen?

	bijvoorbeeld op iedere woensdag gaan we die voorlichting doen, of?
BC	Ja dat zou een vorm kunnen zijn. Kijk ik weet dat in het verleden is dat op sommige groepen wel zo uitgevoerd zo'n thema avond bijvoorbeeld na een groepsvergadering. Of uhm, dat werd in het verleden in het ritueel opgenomen. Van elke dinsdag avond gaan we een half uur middels een bepaalde methodiek ermee aan de slag. Uhm, dat betekend niet dat dat per definitie de vorm is, want ik denk dat je goed moet kijken naar de samenstelling van de doelgroep op dat moment, of de jeugdigen het überhaupt aankunnen of niet. Dus het moet op maat. Maar ook, er kan ook iets op maat in een structuur. Alleen dan kom je op het punt van wanneer en hoe en wie. Dat zou wel een ideaal plaatje zijn.
O	Dat het gestructureerd en passend gaat worden.
BC	Ja, heb je liever 1 op 1 of zeg je bijvoorbeeld met uhm 3 cliënten die een beetje op hetzelfde niveau zitten kun je wel bepaalde thema's bespreken in gezamenlijkheid en bij een ander moet je dat 1 op 1 individueel doen.
O	Ja oké, zie je dat dan voor je dat deze dingen binnen het team geregeld worden. Of ligt de voorkeur bij dat het doorgevoerd gaat worden vanuit het beleid van De La Salle?
BC	Uhm, nou ja het is niet dat iedereen het zou moeten gaan doen. Het is iedereen moet het gaan doen. Dat is inmiddels wel helder. Het feit is dat het bij het dagelijks leven hoort. Dus als groepsopvoeders is het de taak om dat stuk ook aan te gaan. Alleen is de vraag hoe gaan we dat aan. Dat is het belangrijkste. En dat het erbij hoort is inmiddels wel een feit. Kijk dat het dit jaar ook organisatie breed meer op de agenda staat is alleen maar goed. Uhm, ik zeg ook al ik merk daar moeten we veel meer aandacht aan geven want het gebeurt anders niet. Uhm, maar ik denk dat je per team moet gaan kijken van wat past bij de kinderen en wat past bij de medewerkers. En daar ligt vind ik ook een verantwoordelijkheid van het team. In de zin van hoe gaan wij dat als team oppakken. En niet pas gaan werken als we een opdracht krijgen. Eigenlijk, het zou het mooiste zijn als de mensen allemaal zelf zien van dit is eigenlijk wel heel erg belangrijk, hier moeten we mee aan de bak. Zonder dat de teamleider of ik zeggen jongens, dit is de opdracht voer het maar uit. Kijk dat is niet mijn manier van werken. Het liefst wil ik dat de verantwoordelijkheid bij de groepsopvoeders ligt.
O	Dat het initiatief ook vanuit de groepsopvoeders komt.
BC	Ja, ja, in ieder geval dat ze snappen, dit hoort erbij.
O	Uhm, ik had het net even over het stukje visie en beleid van de La Salle, is dat bij jou bekend? ... Het beleid rondom seksualiteit?
BC	Uhm, ...
O	Of weet je waar je het kan vinden?
BC	Nee ik heb nooit echt een beleidstuk gelezen over de omgang met seksualiteit. Maar er is wel de afgelopen jaren veel over, wel het nodige over gezegd en gesproken. Maar dan heb ik het, uhm, enerzijds over hoe gaan we de voorlichting inzetten maar ook welke methodieken passen wel bij welke cliënten. Hoe gaan we signaleren en aan de achterkant. Hoe gaan we het vormgeven als er een incident heeft plaatsgevonden. Welke eisen heeft de inspectie. Want voorheen hadden we, dan heb ik het over 5 jaar geleden, uhm, een kopje in het evaluatie formulier 'seksuele ontwikkeling' en dat specifiek in een apart kopje. Dat is er uit

	gehaald. Dat zal een reden hebben gehad. Daar hebben we het met elkaar als vakgroep over gehad. Van ja, wat zou jij er van vinden als over jou uhm, het stuk seksuele ontwikkeling op papier staat en dat gaat naar je ouders, dan ligt het daar op de keukentafel dan lezen opa en oma het hè. Dat is behoorlijk privé en wie moet dat dan weten. Uhm maar het moet wel ergens een plekje gaan krijgen. En uhm gezonde seksuele ontwikkeling is voor ons een deel van de behandeling. Dus ja ik geloof niet dat er de afgelopen jaren heel veel beleid geschreven is over het stukje seksualiteit.
O	Mis je dat? Zou je dat willen hebben?
BC	Uhm ... Nee. Nee in die zin vind ik het eigenlijk normaal dat het meegenomen wordt in de dagelijkse opvoeding.
O	Bedoel je dan dat de normen en waarden al voldoende zijn?
BC	Ja, en dat is natuurlijk behoorlijk breed. Als je het hebt over het beleid over middelengebruik dan komt er natuurlijk wet en regelgeving bij kijken, dus dat vraagt een ander beleid. Hoe gaat de wet ermee om, wat vinden wij als instelling ervan. Seksualiteit is heel breed. Ik heb wat jeugdigen in mijn caseload gehad die was 18 en die had seks met oudere mannen voor geld. Ja daar kan je van alles van vinden, maar het is niet aan mij om te zeggen jij mag de deur niet meer uit omdat je dit gaat doen. Zeker niet op die leeftijd. Dus dat vraagt ook iets van je eigen normen en waarden om te kunnen kijken van vind ik dat normaal, of, ik zou het nooit doen maar verplaats je in de ander van wat kunnen we met dit gegeven. We kunnen het of helemaal gaan verbieden o we kunnen gaan kijken van hoe kunnen we het gaan normaliseren en de risico's minimaliseren. Wat er is niet in het beleid weg te schrijven wat mag wel en wat mag niet. Dat is persoonsafhankelijk en cultuur afhankelijk.
O	Ja het heeft met te veel factoren te maken.
BC	Ja kijk, en er komt ook een dosis boeren verstand bij kijken. Je snapt natuurlijk als een twaalf jarige meisje zegt van hé ik zit hier bij die ouwe opa op de hoek en die belooft me van alles, ja dat ga je niet doen, daar ga je iets van vinden. Dus ik mis daar niet een specifiek schrijven waarin dat weggeschreven wordt.
O	Prima. Uhm, de groepsopvoeders doen op het moment niet het juiste heb jij het idee dat hun competenties missen waardoor ze juist wel het goede kunnen gaan doen?
BC	Uhm, ja dat is een globale vraag.
O	Ja inderdaad, een hele globale vraag.
BC	Want als je kijkt per persoon in het team. Uhm, ik denk, maar dat is een wens misschien dat iedereen dat zou moeten kunnen. Het gaat alleen niet iedereen even gemakkelijke af. De een zegt ik heb dit vanuit thuis uit meegekregen dat is de normaalste zaak van de wereld. En de ander zegt dat is wel heel intiem om daarover te praten en ik vind dat niet zo makkelijk dus je moet met ieders biografie rekening houden om een verwachting uit te spreken. Kijk ik kan wel zeggen ik vind dat jij dit moet doen, maar als dat totaal niet past komt het niet van de grond. Maar het is te makkelijk gezegd als iemand zegt dat kan ik niet en dat wil ik niet punt.
O	Ja de La Salle heeft inderdaad de training seksualiteit. Daar kan iedereen zich voor inschrijven, dat aanbod is er. Dat is dus schijnbaar niet

	voldoende want het komt niet van de grond op de groepen. Uhm, zijn er naar jou mening andere dingen die de La Salle zou kunnen doen?
BC	Ja, ik vraag me af of het `m daarin zit. Kijk ik denk, je vroeg net van heb je het idee dat mensen voldoende competenties en kennis bezitten,, uhm, kijk op het moment dat het niet gebeurd, je zal eerst moeten achterhalen welke competenties zijn ervoor nodig. Ik denk dat je de competenties als groepsopvoeder in huis hebt om actief te kunnen luisteren, oordeelloos te kunnen luisteren, begripvol te kunnen zijn, in te kunnen haken op dat wat speelt op dat moment bij een cliënt, empathies te kunnen zijn ook al zijn er lastige onderwerpen of in jou ogen grensoverschrijdend. Dus ik denk dat de mensen de competenties wel bezitten. Als je het hebt over de kennis, zo`n training waar jij het over hebt, die is voor iedereen toegankelijk. Ik vind het ook ieders eigen verantwoordelijkheid om te denken van hè ik mis daarin iets ik schrijf me daar voor in. Of een vraag te stellen van hè ik weet eigenlijk helemaal niet wat normaal is op de leeftijd van 16 jaar op het gebied van seksuele ontwikkeling. Wat is normaal, of wat is niet normaal. Daar kan ik natuurlijk iets in betekenen, of daar kan de seksuoloog iets in. Maar als we kijken naar de situatie waarin we zitten, tijd is kostbaar, dus misschien zeggen we wel, we gaan voor het hele team die module aanvragen terwijl driekwart van het team zegt, ja maar hallo dat is niet de kennis die ik nodig heb. Dan is het zonde van je tijd om die module in te zetten, dan heb ik liever dat zelf aangeven van ik wil dit en dit en dit weten. Dan heb je maatwerk. Ik denk ook niet dat het alleen de kennis is die ontbreekt, maar meer de waan van alle dag op dit moment, dat ze zeggen van ik kom uit een cursus, want zo werkt het nou eenmaal bij cursussen en studiedagen. Dat je uit de cursus komt en denkt, hartstikke tof, dat ga ik doen. De volgende dag stap je op de werkvloer binnen, daar is chaos of daar is een incident of pietje moet naar de tandarts, jantje moet naar school en de ander moet naar de dokter. Voor je het weet is het half zes, ga je eten en ben je op het einde van je dienst en denk je, nou ja het goede voornemen, tja vandaag niet, nou morgen een nieuwe kans. Ik denk dat het zo veel meer werkt. Dat het niet de kennis is die de mensen niet hebben maar de rust of de ruimte die ze voor zichzelf kunnen nemen om daadwerkelijk daarmee op de groep aan de slag te gaan. Dus dat vraagt iets anders in de facilitering. Dat is mijn idee zoals ik er nu tegenaan kijk.
O	Oke mooi beschreven. De facilitering vanuit de La Salle, zijn die voor jou op dit moment voldoende?
BC	Voor mij wel, maar ik weet niet of dat voor het team ook zo geldt. Nee kijk, er zijn altijd hulpbronnen die je kan aanboren, uhm, op het moment dat we echt vastlopen in casuïstiek op welk vlak dan ook dan kunnen we een casusoverleg aanvragen. Dat doen de teamleider en ik dan. Uhm de seksuoloog is altijd bereid wel om mee te denken in ieder geval. M. is nu ook geschoold als seksuoloog, dat is een collega van mij. Uhm, d`r wordt wel wat meer op ingezet ook vanuit de organisatie om mensen te scholen zodat er wat meer hulpbronnen zijn waar je met je vraag terecht kan. Uhm, ja of het team voldoende het idee heeft van ik kan bij lastige casuïstiek zaken inzetten of doen bij hulpvragen dat weet ik niet.
O	Dat is dan weer een mooie vraag die ik aan groepsopvoeders kan stellen.
BC	Ja maar ik, uhm misschien is dit niet op de Linde 2, maar op de Linde 1

	zijn er specifieke casussen waarvan ze zeggen dat gaat onze pet te boven. Die leg ik bij jou neer. Het is aan jou om daar weer met andere mensen over in contact te gaan en om daar helderheid in te krijgen. Uhm, dat heb ik Linde 2, die vraag nog niet zo duidelijk gekregen. Kijk rondom R. is er enige tijd wel wat zorgelijk gedrag geweest. Uhm, daar zijn ook wel zaken op uitgezet, maar ik weet ook niet of de mensen het idee hebben van dat moeten we allemaal zelf oplossen dus we stellen geen vraag of het zal wel meevallen dus we hoeven die vraag niet te stellen want zo ernstig is het niet. Of we kijken het wel even aan waar het schip strand. Er zijn een legio scenario's waaraan je kan denken waarom mensen bepaalde acties wel of niet in zetten, maar dat zou een interessante vraag zijn voor het team. Zo van hebben jullie het idee dat je.. Of dat ze weten van waar kan ik die kennis halen hè. Ze hoeven van mij echt niet alle kennis te hebben, heb ik ook niet, maar punt twee is dan weten waar je die kennis wel kunt halen. Of stel een vraag. Kijk ik moet ook die kennis gaan halen, of ik ga googlen, of ik vis mijn boek eens uit de kast. Het hoeft ook niet allemaal in je hoofd te zitten.
O	Nee precies. Het laatste kopje waar ik een aantal vragen over wil stellen zijn de eventuele dingen die de seksualiteit in de weg staan. Uhm, wat ik op de groep heel erg merk is is dat er bijvoorbeeld grensoverschrijdend gedrag heeft plaatsgevonden, daar wordt dan onderzoek naar gedaan en als groepsopvoeder mag je daar inhoudelijk niet op ingaan. Dan wordt er ook maar niet over gesproken en dat word dat een beetje naar achter duwt. Ik merk dat echt in de weg staat als we kijken naar het bespreekbaar maken van seksualiteit. Zijn er voor jou dingen waarvan je denkt dat is binnen de La Salle zo geregeld dat het in de weg staat?
BC	Uuhm, ja en nee. Kijk als je het specifiek over incidenten hebt, uhm, of een uitspraak die een cliënt doet die belastend is voor hem of voor een ander. Dan zitten daar strikte regels aan verbonden hoe daarmee om te gaan. Als een cliënt zegt van ja hè, ik ben afgelopen weekend thuis geweest en er is iets gebeurd met opa en er komen details dan is het heel belangrijk om niet als groepsopvoeder daarin door te gaan vragen maar dat heel goed te noteren en actie uit te zetten naar de teamleider, mij en verder. Maar daarnaast heb je nog de situatie inderdaad dat, stel dat die zelfde ochtend die persoon die melding doet en savonds aan de keuken tafel hè bij het eten zegt een jeugdigen, wat ik vandaag toch heb gezien op youtube, dat filmpje, dan zou het gek zijn als een groepsopvoeder zegt nee daar gaan we het nu niet over hebben. Dus eigenlijk zou dat dan wel opgepakt moeten worden in oké, we hebben nog steeds dit normale keukentafel gesprek. En dan ook weer de reacties pijlen van de ander. Het wordt heel krapachtig als mensen het gevoel hebben van dit onderwerp mag vanaf nu absoluut niet meer ter spraken gebracht worden. Want dat is ook geen houdbare situatie. Maar je moet goed weten van wat doe je dan als je weer nieuwe informatie hoort of uhm. Want het kan ook juist een heel mooi moment zijn om de reactie van die persoon te peilen die een uitspraak heeft gedaan. Om te kijken of dat bijzonderheden oplevert. Uhm, dus dat is wel belangrijk om daar oog voor te hebben en als dit thema's zijn waarvan het team zegt daar worstelen we mee. Dan moeten we daar iets mee. En dan hoor ik het graag. Om dat bespreekbaar te kunnen maken. En dat dat, als je zegt van

	de organisatie en het team, ja goed ik weet niet hoe de organisatie daar, hoe dat ik andere teams gaat. Maar, uhm, het laatste wat we moeten willen is dat we allemaal in de kramp schieten omdat we denken oei we zetten ons dan helemaal klem door een incident. En daarbij vind ik daar allicht wel iets voor, van wat ik grensoverschrijdend gedrag en wat hoort bij de normale ontwikkeling, want wij liggen nou eenmaal onder een vergrootglas. Kijk wat een zesjarig kind thuis zou doen wordt misschien als normaal bestempeld maar omdat we hier met negen kinderen op een groep wonen, je bent niet de ouder maar een groepsopvoeder, je hebt een zakelijke relatie met een cliënt, je bent hulpverlener, dan ligt het al snel veel gevoeliger. En dat is voortdurend belangrijk om te blijven zien, hoort dit bij een normale ontwikkeling, is het ontdekken, is het passend bij de leeftijd of gebeuren er nu dingen die echt niet kunnen. Die filter is heel belangrijk. En ik denk dat we daar nog veel op kunnen investeren. Omdat dat, ik heb het idee dat mensen heel snel in de krap schieten omdat het iets met seks te maken heeft. Van oer oer hebben elkaar een zoentje gegeven. Help, moeten we nu een meldteam inschakelen, of moet ik nu iemand informeren. Of zeg je dan, hè jullie hebben dit gedaan hartstikke leuk, volgens mij vinden jullie elkaar heel lief. Maar zo gaan we het wel doen, zo gaat het in de wereld en zo werkt het niet. Dat dat veel meer genormaliseerd wordt, dat mensen ook snappen.
O	Denk je dat dat ook te maken heeft met het taboe dat rondom het thema seksualiteit hangt?
BC	Ja, ja dat enerzijds, en uhm, dat geldt niet alleen binnen de La Salle hè. Als je in de hele maatschappij kijkt is seksualiteit. Ik las, dat zei ik gister tegen de teamleider, een item in ouders van nu dat ging over het in bad gaan met je kind, en dat er een vader zei dat als ik met mijn tweejarig zoontje in bad ga heb ik mijn zwembroek aan. En andere zeggen, het is toch niet normaal om je kind op de mond te zoenen want dan raken ze seksueel verstoord. Dat zijn ook stromingen die dat prepareren en stromingen die dar wee achter staan. Dus het is ook niet iets wat wij alleen vinden als wij twee of ik als behandelcoördinator of de organisatie. Maar het is ook weer een maatschappelijk thema waar je ook rekening mee moet houden. En voor de een is dat makkelijker dan voor de ander. Ik heb laatst nog een gesprek gehad over cultuurverschillen rondom het thema relaties. Ja dat botst gigantisch en toch hebben die twee kinderen een relatie. Ja zie daar maar eens uit te komen. Maar je kan het niet van tafel vegen, door te zeggen dit zijn mijn normen en waarden en dit vind ik normaal. Nee je hebt daar een islamitisch gezin die vinden heel iets anders. En dat raakt ook in het thema seksualiteit. Op dit moment hebben we die casus niet op de groep, maar uhm, het is heel indekbaar dat er wel iemand komt met een andere culturele achtergrond die totaal een ander normen en waarden pakket heeft op dat vlak. Dus dat heeft ook met taboes te maken ja.
O	Ja oké, dan hebben we nu eigenlijk al mijn vragen gehad. Heb jij zelf nog iets dat je belangrijk vind dat ik mee kan nemen?
BC	Uhm, nee op dit moment niet. Ja ik ben wel heel benieuwd van wat komt er voor input vanuit het team. Zo van welke vragen komen er vanuit het team naar voren. Uhm, en wat kunnen we ermee. Misschien zeggen ze wel we willen dit, of wij hebben die kennis helemaal niet.

O	Nou jij bent de eerste die ik heb geïnterviewd, dus over de uitkomsten vanuit het team kan ik nog niets zeggen. Maar ik heb net een datum gepland voor het presenteren van mijn scriptie en dat zal op 15 mei zijn om half 2.
BC	Dat is al snel.
O	Dat is al snel dus ik ga flink aan de bak.
BC	Sow.
O	Maar uhm ja ik ga de aankomende twee weken alle interviews afronden en dan alles uitwerken. Dus dat moet haalbaar zijn, ik zal voor de presentatie nog een uitnodiging sturen.
BC	Nou ik ben heel benieuwd.
O	Nouja het is wel goed dat het onder de loep genomen wordt.
BC	Ja precies.
O	Dus uhm,
BC	Ja en ik vind, dat is wel, ja goed, misschien geen relevante aanvulling. Maar als ik dan kijk wat het team nu al wel weggezet heeft in de afgelopen periode als het gaat om seksualiteit bespreekbaar maken dan vind ik dat er wel een groei in te zien is. Wat ik dan ook hoor wat sommige cliënten dan met R. bijvoorbeeld bespreken, dan denk ik er is wel echt een basis van vertrouwen. En de kunst zit heb dan ook echt in oordeelloos een gesprek aan te kunnen gaan. Hè want daar creëer je openheid mee. Ik denk dat openheid en laagdrempeligheid heel belangrijk zijn.
O	Ja inderdaad.
BC	Mooi dat dat mogelijk is. Maar dat heb ik ook tegen die cliënt gezegd. Dat is ook niet iets wat je met iedere persoon bespreekt. En eigenlijk vinden we dat dat wel moet. Maar ja ik zou ook niet tegen verschillende personen vertellen hoe mijn relatie er uit ziet. Dus het is ook wel kunstmatig wat je doet. Maar je moet kijken hoe ga je dit inmeten. Dat raakt ook het stukje lichamelijk intimiteit, het knuffelen maar ook het stukje lichamelijke verzorging. Ga je dat bij iedereen neerleggen, zo van vanavond is pietje in dienst, morgen jantje en klaasje, of zeg je van nee alleen als die persoon in dienst is die gaat jou daarbij helpen. Want dat zijn soms zaken waar we heel makkelijk overheen stappen. Zo van ja dat hoort erbij dus dat doet iedereen maar. Maar dan denk ik zo van ja maar stel dat jij die cliënt bent. Die elke dag zijn broek moet laten zakken omdat het moet. Maarja dat vraagt dus een stukje bewust wording.
O	Ja bewustwording van hoe de cliënt dat zou kunnen ervaren.
BC	Ja en ik denk dat bewustwording heel essentieel is en dat we daar echt al wel een slag in geslagen is de afgelopen tijd. Ja, er wordt aan gewerkt.
O	Ja want het kan altijd beter.
BC	Altijd, mee eens.
O	Dus daar gaan we voor hè.
BC	Ja zeker. Leuk. Ik ben benieuwd
O	Ik ook.

Seksuoloog

Spreker	Tekst
O	Inleiding interview. Ik ben bij ieder interview met dezelfde vraag begonnen. De vraag die ik ook hier ga stellen dus. Wat vind jij van de manier waarop de seksualiteit nu bespreekbaar gemaakt wordt?
S	Ja ik denk dat dat ontzettend wisselend is, en dat het heel erg afhankelijk is van, uhm, wie connectie heeft met het onderwerp. En dat is eigenlijk wat ik al jaren zie. Er zijn altijd een aantal mensen die het een onderwerp vinden dat hun raakt of wat hun aanspreekt en wat hun interesse heeft, en uhm, ja die mensen gaan daar dan voor staan. En uhm, dan zie je ook in een groep dat het, uhm, ja wat meer aandacht krijgt en als mensen dat niet hebben, hè, dan uhm, ja heeft het ook een beetje de neiging om het niet ter spraken te brengen. En uhm, eigenlijk vind ik, en uhm, dat staat ook in ons beleid, dat het binnen elke groep, structureel bespreekbaar gemaakt moet worden en niet alleen tussen de soep en de aardappelen hè, dat er ergens iets is op televisie of uhm, dergelijke, maar dat je dus ook ja echt bij elke cliënt het onderwerp bespreekbaar maakt en dat je kijkt wat zijn vragen van de cliënt en, ja dat is ook een vraag dat in het zorgplan staat. En jammer genoeg wordt er nog heel vaak niet van toepassing of uhm, ja dat het niet speelt, ja hè maar ik weet dat het gewoon bij iedere jeugdigen speelt. En zeker binnen onze doelgroep zijn de risico's ook veel groter, en is het misbruik veel hoger, en uhm, ofja de cijfers. Hè dus uhm, daar moet je aandacht voor hebben en dan vooral voor die gezonde seksualiteit, dat is wat je als groepsleider te doen hebt. Maar ik snap ook heel goed dat dat niet altijd makkelijk is, en dat dat te maken heeft met, ja je eigen normen en waarden en uhm, ja ook waar kom ik vandaag en hoe makkelijk is het voor mij om dat wel of niet op te pakken. En er moet natuurlijk ook tijd voor zijn. En dat is wat ik als argument ook vaak hoor, dat er dan geen tijd is. Nou ja dan denk ik als er iets is wat je belangrijk vindt, hè dat is ook in je eigen leven, dan maak je daar tijd voor. Dus dat zijn ook keuzes die je te maken hebt als team. En daarvoor heb je een behandelcoördinator nodig, maar ook een teamleider en ja, hè, en daarnaast ook gaan staan voor wat er belangrijk is. En dat heb ik ook gedaan door uiteindelijk hier ook seksuoloog te worden. Daarvoor heb ik heel vaak die kop boven het maaiveld uitgestoken, nou dat is niet altijd makkelijk, hè maar ja, ik blijf erbij dat het een onderwerp is dat zo ontzettend belangrijk is. En dan zie ik heel vaak dat het niet goed gaat. Maar ik zou het mooi vinden dat er ook veel meer aandacht komt voor ook die gezonde seksualiteit. Hè wat het kan ook zo leuk en veilig zijn.
O	Ja. Dus je zegt eigenlijk, ik hoor een aantal verschillende dingen. Je benoemt dat wat er nu gebeurd goed is maar niet voldoende is, er moet namelijk meer gestructureerde vorm van het bespreekbaar maken en voorlichten komen. Hoe zie jij dat dan voor je? Dat dat op iedere groep hetzelfde gaat worden?
S	Nee ik denk dat dat op iedere groep weer anders kan zijn, en dat dat heel erg afhankelijk is van de vraag van de cliënt. Dus eigenlijk heb je iedere keer te kijken naar wat is de vraag van de cliënt. En ik denk dat je

	sommige dingen best wel gezamenlijk kunt, in groepen hè, zo dat je in die voorlichting, in het delen van kennis bijvoorbeeld hè, want ik splits dat altijd uit in kennis, vaardigheden en attitude, nou dat je daar best wel wat gezamenlijke dingen in zou kunnen doen. Ook, er zijn inmiddels zo veel leuke spellen en zo veel mooi voorlichtingsmateriaal, uhm, maar je moet het eigenlijk wel individueel bekijken, en dan zou het mooi zijn dat je, uhm, ja daar ruimte voor kan maken. Dus hoe ik dat zie is dat eigenlijk binnen elke groep zou ik het mooi vinden, en daar pleit ik al jaren voor, dat er twee mensen zijn die, zeg maar, die voorlichting en vorming op zich nemen. Voorlichting is kennis, vorming is uhm ja e houding en attitude en je normen en waarden, en uhm, het liefst een man en een vrouw, en dat ik die mensen iets van 10 keer per jaar zie en dat we een soort van supervisiegroep hebben waarin allerlei vragen samen komen en, ja waarin ik die mensen ook kan superviseren. Dat is het voorstel dat ik binnen de directie al velen malen heb gedaan.
O	Dat is het ideale beeld voor jou?
S	Ja
O	Okè, en waar ligt het dan aan dat dit niet van de grond komt? Zijn hier de groepsopvoeders niet gemotiveerd genoeg voor? Of is het gewoonweg niet haalbaar binnen de organisatie?
S	Ja, nou ik heb gemerkt, bij dit soort dingen, dat het dus, wat ik toen straks al zei, dat het bij dit soort dingen heel vaak afhankelijk is van mensen in de groep hè, die daar interesse of aandacht voor hebben. Nou dat is fijn en dat is ook heel mooi dat die mensen er zijn. Maar ik weet ook dat binnen een organisatie, moet uiteindelijk het management toestemming geven en ruimte en tijd om dit te kunnen doen.
O	Ja.
S	Nou en nu is er anderhalf jaar geleden een onderzoek geweest en is de inspectie op bezoek geweest. Nou en dan opeens komt er tijd een aandacht en dan hè uhm, ja is het weer even belangrijk dat het op de kaart komt. Dus van daaruit is er ook weer opnieuw aandacht geweest, en is het beleid aangepast. Maar moet het nog wel geïmplementeerd worden en dat plan wat ik nou, of dat voorstel wat ik met jou deel, Ja dat moet nog geïmplementeerd worden, maar daar heb je het management telkens voor nodig die dat dan uiteindelijk ook op de werkvloer laat gebeuren.
O	Ja op poten zet. Zie je het dan ook voor je dat jouw voorstel in het beleid wordt opgenomen?
S	Nouja goed dat zijn allerlei, of hè, het beleid is aangepast en daar is ook toestemming voor gegeven door het management. Nou en die uitwerking die moet dus nog vorm krijgen. En dat laat dan altijd weer even op zich wachten. Hè maar nu met die beeldtafel, dat is een manier daarvan. Hè dus om van daaruit te kijken wat heeft ieder team en welke groep nodig. Nou daaruit komt ook naar voren dat mensen zeggen wij hebben daar veel meer coaching in nodig bijvoorbeeld. Hè dus we zijn nu ook bezig om een soort van toolbox op te zetten waar die mensen hun materialen in kunnen vinden maar waar ze ook een opleidings stuk kunnen halen, en waarbij ze ook een stuk coaching kunnen krijgen. Hè dus het gaat nu wel al handen en voeten krijgen.
O	Okè mooi. Dus het wordt ook steeds meer duidelijk wat de

	groepsopvoeders nou nodig hebben?
S	Ja want dat, met die beeldtafel is dat eigenlijk een pilot om helder te krijgen wat mensen nodig hebben. In scholing, in coaching, in ja, die normen en waarden, in die, nou eigenlijk om Ja de hulpvraag..
O	Ja eigenlijk de competenties die ze nodig hebben..
S	Ja, dat is voor een deel competenties, maar dat gaat natuurlijk ook voor een deel over de randvoorwaarden.
O	Ja okè, ja. En worden daar dan ook voorlichtingsmethode in opgenomen?
S	Ja dat is dus wat blijkt. Ik ben nu bij een aantal groepen geweest waarbij het besproken is, en sommige groepen hebben al best wat voorlichting materialen hè, er zijn altijd ook mensen die al vaker bij mij zijn geweest. Die hebben inmiddels ook al wat aangeschaft. En sommige mensen komen hier ook dingen lenen. Nouja de bedoeling is dat we eigenlijk een soort bieb hebben waar veel makkelijker uit geleend kan worden, en waar alles een beetje samen in staat. En waarbij dat ook makkelijker doorstroom heeft.
O	Aah okè. Dan heb ik nog een paar vragen die gaan over de knelpunten die er zitten in het bespreekbaar maken van seksualiteit. Ik heb dan twee jaar lang stage gelopen, eerst op de brug en nu op de Linde 2, en daar heb ik een aantal dingen gezien waarvan ik denk dat het het lastiger maakt om de seksualiteit bespreekbaar te maken. Zijn er zo dingen waarvan jij denkt dat ze belemmerend kunnen zijn in het bespreekbaar maken van seksualiteit?
S	Mm, nu ben ik eerst wel benieuwd naar wat jij dan bent tegen gekomen.
O	Ik denk dan bijvoorbeeld aan de procedure bij grensoverschrijdend gedrag. Je mag niet doorvragen en je rapporteert wat je hoort en dat geef je door. Ik merk dat het verkapt en dan maar niet over gesproken wordt, waardoor de groep daar onder leidt. Dat is wat ik heb gezien. Daarnaast denk ik aan het taboe en de cultuur verschillen die het moeilijk maken.
S	Uhm, het is wat jij noemt hè. Daar waar er meldingen zijn, ja dan is het heel belangrijk dat je het protocol hebt te volgen. Maar as dat zo is dat dat leidt tot het er niet meer over hebben. Ja dan is dat niet de bedoeling van het protocol. Dan denk ik wat gebeurt er dan waardoor mensen ergens ook op die rem gaan staan en eigenlijk handelingsverlegen worden en het niet meer weten. Dus als dat zo is vind ik het belangrijk dat het in het team terug komt. Maargoed dat is meer adviserend. Ik denk dat, hè, als jij dit zo noemt, dat het dan heel vaak over handelingsverlegenheid gaat. Dus aan de ene kant is het zo van ow jeetje, wat mag ik wel en wat mag ik niet, en dan uhm, vanuit onzekerheid eigenlijk vooral kiezen van dan doe ik het maar niet want dan kan ik me ook nergens de vingers aan branden.
O	Ja het heeft inderdaad met heel veel factoren te maken.
S	Ja, ja, en aan de andere kant is het denk ik ook zo van wat gebeurt er met jezelf. Je eigen normen en waarden. Hoe makkelijk praat je er over. Hè dat dat een hele belangrijke rol speelt. En zeker denk ik bij jonge mensen. Hè als je zelf nog in die seksuele identiteitsontwikkeling zit. En je komt net van school af en ja, de leeftijden zijn soms best wel gelijkwaardig. Ja wat ga je dan wel of niet hè. Als je zelf nog zoekende bent in de relaties in je leven. Ja hè dan kan dat ook heel raken zijn. En

	als jij het hebt over culturen dan denk ik ja daar valt echt nog wel kennis en een stuk scholing in te doen hè. Zo van hoe ga je met verschillende culturen om. Maar ook, en dat is denk ik de basis, hoe praat ik over seksualiteit. Nou en ook daarin zie ik heel veel verschillen, en dat is ook wel een behoefte van mensen, zo van hoe pak ik dat nou aan, hoe doe ik dat nou.
O	Ja. uhm, dan heb ik denk ik wel al mijn onderwerpen gehad. Die zijn eigenlijk wel allemaal al aan bod geweest. Zijn er zelf nog dingen waarvan jij vindt dat ze belangrijk zijn in het meenemen in het onderzoek?
S	Uhm, ja. Ik zag een onderzoek voorbij komen vanuit de hondsberg. Waarbij er gekeken is naar de meerwaarde van het geven van voorlichting. Heb jij dat toevallig gezien?
O	Nee
S	Ik ga dadelijk voor je kijken of ik het kan vinden. Ik heb het toevallig uitgeprint. En volgende week maandag is er een presentatie, of ben jij dat?
O	Ja dat ben ik.
S	Want er was nog iemand die hetzelfde het onderwerp heeft. Dus dat zou mooi zijn als je toch nog wel even, heb je die gene ook uitgenodigd?
O	Nee
S	Dat zou mooi zijn als je dat toch nog wel even doet. Want ik denk ja, je kunt altijd nog van elkaar leren.
O	Ja precies.
S	Uhm, en ik zou het mooi vinden. Dan denk ik je doet niet voor niks onderzoek. Dat jou onderzoek, ik weet niet of je R.B. ook uitgenodigd hebt?
O	Nee, ik heb met M.M, mijn begeleider van het onderzoek, besproken wie belangrijk is bij het uitnodigen van het onderzoek en daarvan kreeg ik het advies om J.P. uit te nodigen.
S	Okè, en ik zou nog zeggen K. en R., die zijn dan ook van de beeldtafel hè. En M. van de poli en M. want dat is de behandelcoördinator van de poli. En het onderzoek is in een overleg met M. en M. dus dan denk ik ja ik zou eigenlijk met elkaar wel naar jou onderzoek willen gaan luisteren.
O	Aaah okè, dan zal ik zo nog wat uitnodigingen versturen.
S	Ja dan zouden we tijdens dat overleg daar misschien even komen luisteren. En voor de rest, uhm, ja ik ben gewoon benieuwd, ik zou het mooi vinden dat er een advies uit komt wat we ook weer mee kunnen nemen en wat aanvullend kan zijn.
O	Ja dat zou mooi zijn. Dit was mijn laatste interview dus ik ga na vandaag aan de slag.
S	Ja succes.
O	Gaat lukken. Bedankt voor het tijd maken vandaag.

Groepsopvoeder 1

Spreker	Tekst
O	Inleiding interview. Wat vind je van de manier waarop het nu op dit moment gedaan wordt, het bespreekbaar maken van seksualiteit?
G1	Eh eindelijk gebeurd er iets
O	Ja
G1	Dat je het idee hebt dat als je de La Sallele serieus wordt genomen. Want net wat jij zegt het is heel vaak in de vergadering, er is een voorval, je moet voorlichting geven. Ik geef voorlichting, maar ik had op een gegeven moment echt het idee er wordt een veel te grote lading bij mij gelegd, want juist door het voorval, het is niet de voorlichting die je wilt geven. Kijk voorlichting en de voorvallen moeten eigenlijk twee losstaande dingen zijn, maar bij mij werd iedere keer alles maar op mn bordje, van oh K geef eens voorlichting, oh K, elke keer als er iets fout ging. En ehm daardoor kom je dus met je voorlichting in een stukje wat helemaal niet goed is, en ik denk dat nu, dat we heel goed bezig zijn door die beeldtafeltraining die ik met het team heb gehad. Voor mij is daardoor al het grote voordeel is ik ga voorlichting geven en de incidenten die gaan niet direct maar die worden echt besproken met S en van daaruit wordt een lijn uitgezet, zodat het twee losstaande dingen worden
O	Dus dat er een plan is?
G1	Zodat er een plan wordt gemaakt, ja. Ten minste, we zijn er nog mee bezig, maar dat is het plan. Maar voor mij persoonlijk denk ik vooral, eindelijk is het iets gekaderd, want ehm, we hebben al volop met een paar meiden we hebben incidenten gehad waar we echt wel iets mee moesten en dat ik dan het idee kreeg van geef maar een voorlichting dan gaat het wel over. Terwijl ik denk van ja he wat verwacht je wel niet van voorlichting, want ja voorlichting is niet dat een kind daarna geen verstoord gedrag meer heeft, want weet je daarom worden kinderen hier soms al geplaatst, dus dan kreeg ik wel een heel grote rol. En dat vond ik eh, dat hield mij tegen om het heel gestructureerd te doen. Want op een gegeven moment, die verantwoording die mag je niet bij mij leggen vind ik want je bent als team daar mee bezig. Maar ik denk van eh door het helder te krijgen, door het te kaderen vind ik het prettig om mee aan de slag te gaan. Dat geeft nog geen garantie dat het gaat gebeuren, maar we hebben daardoor wel weer meer energie om er even tegen aan te gaan.
O	Want voorheen was er nog geen plan en was het zomaar op een vrij oog van hé, ga jij daar maar mee aan de slag.
G1	Het was zo van wie wil het, nou ik vind dat wel leuk, heb ik gezegd van eh ja ik kan het niet alleen, toen is op een gegeven moment erbij gekomen C en E erbij. C heeft een paar dingen binnen het werk gehad waardoor ze het niet zo'n prettig onderwerp vond en E wel, maar E, het bleef toch steeds maar bij mij liggen. Niet dat E niet maar je moet ook een vraag krijgen he. Ik ben toch het aanspreekpunt dus dan komen de kinderen toch naar mij.
O	En dan ben jij er maar mee begonnen.
G1	Ja, ik praat veel met de kinderen, wat zien ze en weet je wel, en dan komen ze automatisch bij mij. We hadden eigenlijk afgesproken alleen bij

	echte vraag vanuit het behandelplan, geef ik voorlichting. Dus bijvoorbeeld bij J, moeder heeft aangegeven dat zij het doet, dan doe ik ook verder niks daaraan want dan is het een stukje opvoeding, dan is het de verantwoordelijkheid van de visor en de moeder hè, maar het is nu wel veranderd, het is nu zo dat iedereen voorlichting gaat krijgen bij ons, dat is voor mij wel dat ik denk van ooh nou moet ik echt aan de slag, want er ligt wel een hele grote vraag. En nou laat ik echt nadrukkelijk E meedoen.
O	Ja, Oke ja. En dit is dan ook meer preventief, en voorheen was het meer van he er is een incident gebeurd, nu moeten we ook iets gaan doen. Of was dat toen ook al?
G1	Nou bij ons was het al een beetje preventief hoor, alleen na incidenten, bij incidenten kwam er echt wat bij. En dan kun je het over incidenten hebben, over wat de houding van de jeugdigen daarin is, maar dan ben je niet met voorlichting bezig. Want eigenlijk strookt dat niet goed samen. Aan de ene kant hoort het, want bijvoorbeeld met B was eh, je geeft haar voorlichting hoe krijg je vriendinnen, hoe ga je verkering krijgen. En dat begint bij eerst maak je afspraken, vind je iemand aardig, e, vind die andere jou ook aardig, weet je, en je maakt eerst afspraakjes. Goh was dat leuk dan doe je het een paar keer, dan als je het leuk vind kun je misschien een keer alleen afspreken, dat zit in stappen. Hier zie je heel vaak kinderen krijgen verkering, vinden elkaar leuk, en mag ik in je broek kijken. Dat niveau zie je hier wel. En net als op de toiletten op school gelijk al. En op het moment dat er dan bij B iets gebeurde wat wel echt over de grens ging, ben je in je voorlichting daar mee bezig, terwijl eigenlijk was ik bij B nog met het stuk je daarvoor bezig van nee je bent eerst vrienden. Dat kun je wel koppelen, maar helemaal samen dan werkt het niet. Kun je me een beetje volgen?
O	Ja ik snap wat je bedoeld, dat je eigenlijk meer gewoon echt het bespreekbaar maken, gewoon het erover praten.
G1	Ja, dat ze ook weten van ja het is gewoon normaal. Je gaat niet gelijk met iemand zoenen. Dat is niet normaal, dat kan je wel doen en dat kan in het verleden ook wel zijn gebeurd, er zijn heel veel dingen gebeurd, want daar begin ik dan meestal mee, van wat zijn de dingen die je wilt vertellen? Nou B wil graag alles vertellen, maar ja dat je eh ja, dat er een te groot iets in een keer in je voorlichting, waardoor je voorlichting weer stagneert eigenlijk.
O	Dat het anders gaat verlopen dan eigenlijk de bedoeling was.
G1	Ja, en daardoor blijf je maar voorlichten. Voorlichten moet ook gewoon zijn een afgebakend iets. Dit ga je doen en, kijk bijvoorbeeld bij W, bij W moet je echt wel iets 10 keer zeggen voordat ze het ook echt weet, want als ik het daarna aan haar vroeg dan wist ze het nog niet. Daar is echt wel 10 keer overheen geweest voordat de voorlichting, bij haar heeft die wel heel lang geduurd. Bij B, je hoeft maar iets te vertellen en ze weet het. Maar B wil heel graag aandacht in dit onderwerp dus nu praat ik eigenlijk altijd van goh heb je nog iets dat je wilt? Zo gaan we binnenkort condooms en als die voorbehoedsmiddelen, eigenlijk zijn ze daar hartstikke jong voor, maarja daar is B nieuwsgierig naar dus ja dan ga je het wel allemaal laten zien. Ik heb het er ook nog met P over gehad dat alles wel akkoord is om te doen, want dat was ik zelf wel van plan maar ik denk van even checken. Dat is wel fijn hoor dat je wel iemand hebt

	waarbij je kan checken of dat wel de goede manier is.
O	Ja, want mis je daar nog dingen in? Van he je hebt al heel veel dingen die je doet en competenties die je zelf in zet van he ik vind het gewoon belangrijk dat je daarmee aan de slag moet. Maar mis je daar nu nog kennis in of?
G1	Nou kennis een stukje naar de jongens daarom heb ik E gevraagd, kijk ik zit zonet een quiz te maken en dan vraag ik aan T van ja eh de eerste zaadlozing, van weet je dat lees je allemaal wel in boeken maar ik heb dat nooit meegemaakt. Ik heb alleen maar twee dochters thuis. Ja ik kan het net zo goed wel aan mijn man vragen maarja het gaat over hier dusja dan vraag ik T mag ik jou wat vragen en dat weet ik gewoon niet. En bij sommige dingen is het ook wel gewoon kijk als ik hier met die meiden over ongesteldheid, dat is gewoon ook echt iets wat je ziet. En bij jongens de eerste zaadlozing, als ik die jongens moet geloven hebben ze dat al lang gehad. Weet je en dan denk ik ja dat kan niet. Maar ik, ik weet dat niet.
O	Dus daar mis je nog wel een stukje leeftijdsadequate punten in van hé dan en dan hebben ze dit
G1	Van ja dan denk ik voor jongens hebben ze, ja en E zou dat doen.
O	Omdat je dat zelf niet fijn vind of omdat je dan die informatie mist?
G1	Eh omdat ik zelf een beetje die informatie mis. Heel veel dingen zijn ook wel vanuit ervaring. Want ja he hoe voelt dat dan en ja. Wat er gebeurd dat kan ik wel een beetje leiden, ik kan wel wat vertellen over ongesteld worden, maar ik kan niet vertellen over de eerste natte droom. Wel dat ik heb gehoord dat heel veel jongetjes dat ze dat hebben en dat ze dan denken dat ze in hun broek hebben geplast, weet je, en dat ze er dan van schrikken, en dat vertel ik wel, maar het is toch prettiger praten vanuit dingen die je toch een beetje zelf hebt meegemaakt, vind ik.
O	En zie je dat dan voor je dat de La Sallele dat aan gaat bieden of de La Sallele zegt van he voorlichting voor jongens moeten bij jongens of dat de La Sallele nog extra, want je hebt nu een LVB module dat ze nog een extra LVB module erbij doen om nog meer informatie erover te krijgen?
G1	Nou ik denk he zoals ze het nu doen met het team dan he, ik denk wel dat iedereen die cursus moet hebben gehad, want dat zit gewoon in de LVB 6 volgens mij, en dat iedereen ook wel meer moet. Het is een kwestie van aanwakken, en ik denk dat je die roltaak best bij iemand uit het team, iemand die voorlichting geeft mag best wel weer eens van 'kom op jongens, let er eens op'. Dat mag ook best wel als een serieuze taak gezien worden. Want in het verleden was het altijd een beetje een taak die je erbij kreeg he, terwijl ik denk van ja het is toch wel een hele taak hè.
O	Ja het is ook wel een hele taak.
G1	Ja en dat is nu ook zo he, het mag ook een grote taak zijn, dus nou dat is wel fijn, dan krijg je toch een beetje erkenning in de hoeveelheid werk die er eigenlijk is, maar ik vind het een beetje dubbel. Als ik iets niet weet, P is dan heel makkelijk, ik ben al een paar keer bij P geweest voor een aantal dingen. Dus die ingang vind ik voor mijzelf wel
O	Voldoende, maar dat is ook prima he
G1	En ja het stukje naar E, ik wil daar een man bij, maakt me niet uit wie het is, maar ook gewoon een man bij die er ook over durft te praten met de kinderen, want ik denk gewoon van ja dat vind ik toch prettiger. Ik denk ook dat jongens prettiger, dat meisjes prettiger vinden om ook met de

	meisjes over ongesteldheid te praten, en jongens over sommige dingen met jongens. Dat denk ik echt. Ook in verhalen over dingen die in de thuissituatie ook gebeurd, dat vaders de jongens leren wassen en ja ehm tijd mis ik, maar dat komt denk ik straks uhm..
O	Ja maar dat mag ook hoor, ik hou niet strak hieraan van hoor.
G1	Ja, ja dus tijd mis ik heel erg. Ik heb een hele tijd afgesproken ik doe het iedere maandag. Dat is een paar keer goed gegaan maarja toen kwam M met zijn arm. Iedere maandag werd een moment dat hij naar het ziekenhuis moest. Iemand van ons moest werken maar als je met zijn tweeën een groep moet draaien kan ik geen voorlichting gaan zitten geven. Dat is echt heel veel geweest op maandag. Het ziekenhuisbezoek of allerlei andere afspraken, opnames, alles is altijd op maandag eigenlijk wel. En ik werk gewoon maandag heel veel, en dat is gewoon een heel prettige dag voor mezelf ook en kinderen die clubjes hebben enzo. Dus ja zelf denk ik eigenlijk wel dat je voor echt voorlichting, als je voor kinderen het stukje voorlichting, dat je ze op school op moet halen. Dat ik dan om 1 uur begin, dat dat het een beetje moet gaan worden. Omdat het anders gewoon niet kan, het is gewoon vaak te druk vind ik, op de groep. En dan kun je wel allemaal willen en soms lukt het periodes wel.
O	Ja dan kun je wel allemaal zo goed je best willen doen, maar dan is het gewoon niet haalbaar.
G1	Nee, en als het nou meer gestructureerd is. Kijk zoals bij B maakt het niet uit maar bij W als ik het zo had moeten doen dan was het bij W nog steeds dan had het gewoon gefaald bij wijze van.
O	Ja ja want dat is eigenlijk die ideale situatie zoals jij die nou schetst, zo van ik zou willen dat de kinderen dan bijvoorbeeld één uurtje eerder uit school komen.
G1	Ja dat ik dus ook door de voorlichting die ik geef elke maandag mag werken in het rooster, ik noem maar iets he, dat ik daar een vaste dag voor in mijn rooster krijg om dat te doen en dat ik dan op die dag altijd iemand haal. Dat is bijvoorbeeld 10 keer B en dan de volgende 10 keer weer een ander kind.
O	Ja dat je gewoon op maat per kind begeleiding daarin kan bieden.
G1	Ja kijk want als je bij ons werkt en het is een drukke dag en je werkt met een flexer, want ja sommige flexers vinden dat heel vervelend en hebben graag dat je er bij bent en ja dan kan ik niet meer rustig voorlichting geven. En je moet er wel even je kop bij hebben hoor
O	Ja want het is niet zomaar van we gaan het er even over hebben jongens.
G1	Nee precies want dat lijkt wel soms maar dat is niet. T is wel intensief en ook wel van ja wat ga je vertellen. Je hebt allemaal van die mooie boeken van petra hè. Dat mis ik echt, een op maat gemaakt boek voor deze jeugdigen. Voor deze doelgroep. Want ja al die boeken, dan denk ik ik volg het boek gewoon. Dan staat er eerst van dat je kinderen gewoon, ja meteen over seks en zo al op bladzijde twee, terwijl ja je moet het ook over dingen zoals wassen bijvoorbeeld. Ik heb ook al een paar keer dat de voorhud gewoon te strak zat. En door voorlichting kwamen we er achter en konden we ze naar de dokter sturen.
O	Ja dus in de huidige boeken sla je gewoon al een te groot deel over?
G1	Ja dat is er gewoon niet. Normale kinderen die leren thuis wassen, maar hier heb je dat echt niet. Nee ja een beetje meer op maat. Want ik heb ook

	een ander voorlichtingsboek gehad.
O	Ja dus eigenlijk niet voor je zelf, maar als voorlichtingsmiddel eigenlijk voor de jeugdigen, dat je zegt van hé kijk dit boek pakken we erbij.
G1	Ja en dat je ook gewoon van als ik ziek ben of als ik, dat mensen ook gewoon weten van zo kan het. Kijk dit boek kan ik gewoon niet volgen. Ik kan niet hier beginnen van met elkaar naar bed gaan. Kijk dit kan je doen als je meiden van 13 voorlichting geeft maar je bent hier al heel intensief met meiden van 9 voorlichting te geven. Hoe raar het ook klinkt maar dat is hier wel, dat is de doelgroep snap je, en dat vind ik wel heel lastig. Maarja dat is er gewoon niet.
O	Maar dat zou wel een goede zijn.
G1	Ja, en het liefst dan ook nog op video. Dat je gewoon bij sommige dingen alleen erbij kan gaan zitten.
O	Gewoon een hele interventie eigenlijk dat je gewoon kan zeggen van he deze doelgroep deze leeftijd, bijvoorbeeld 9, die pakken we erbij, slaan we open en dat er staat we gaan dit en dit en dit doen.
G1	Ja en dan het liefst nog met filmpjes en dat je gewoon 100 filmpjes hebt en dan 100 covers hebt en dan bijvoorbeeld wassen, dat en dat en dat. En dan kan ik opschrijven voor jou van kijk ik heb met jantje cover die en die en die gedaan kun jij misschien die cover doen. Weet je dat het zo simpel wordt. En dat iedereen op de La Sallele ook weet van ow als je cover twee aan het doen bent, dat je daar bent. En dat ik dat niet steeds iedereen hoeft te vertellen, want dat is lastig. Je kunt heel moeilijk vertellen waar ik het met de kinderen over heb gehad. Want als ik het met B heb gehad over ongesteld zijn, en ja bij B komen er al meteen een hele hoop meer dingen voorbij he, over wat ze zelf heeft meegemaakt.
O	Ja die slaat die kant in en die slaat die kant in en dan wil je nog gewoon kunnen zeggen van ik heb het over ongesteldheid gehad.
G1	Ja, en dan heb je het nog niet over het kinderen hebben met haar gehad. Weet je dan heb je het alleen nog maar over ongesteld zijn gehad. Want zo is deze doelgroep. Dus ja dat is wel iets wat ik zelf eh, en wat ik zelf ook bij jongens merk is dat ja jongens die weten zelf alles want ja dat is stoer. En nu willen ze dat iedereen voorlichting krijgt. En ik heb al een paar keer bij een paar jongens gehad dat je iets hoort en dat je denkt van ja die moeten echt voorlichting krijgen. En ja dan hoor je soms van die opmerkingen van ja, dat je denkt van ja jij weet er nog niet zo veel van. En ja dat willen ze dan toch niet, maar nu moeten we aan iedereen voorlichting gaan geven dus ja ik ben aan het zoeken geweest van op wat voor manier kunnen we dan toch die kinderen makkelijk bereiken en dan hebben we dat spelletje kahoot, dus ik stond helemaal te kwispelen van ja dat is zo leuk
O	Ja dit is wat ik nodig heb!
G1	Ja! Daar krijg je een ingang mee, daar kun je over gaan praten. Je moet iets hebben wat kinderen wel willen doen, waar je gewoon een ingang mee krijgt. Want ja als ik met J met zo'n boek ga zitten dan ja, echt niet dat er dan iets gebeurt, dat wil hij echt niet. En ook bij N hoef ik niet met zo'n boek aan te komen. En ja als je met iets groters aankomt wat voor grotere kinderen is, ja daar snappen ze dan weer helemaal niets van. Dus vandaar dat ik denk van ja dit is mooi. Want ja dan kan ik het boek ook weglaten. De dingen die ik er dan wel mooi uit vind die print ik of kopieer

	ik dan wel, en dan kun je zelf een beetje wat meer maken.
O	Want zie je de voorlichtingen dan ook meer als een soort gezamenlijk moment, want dat kahoot dat is dan weer gezamenlijk, of zou je er meer naar toe willen van nee ik wil per kind het doen, of een soort combinatie?
G1	Nou ik wil de basis een beetje gezamenlijk maar nooit met de hele groep, meer dat je zelf gewoon groepjes maakt. Want je kunt niet altijd de een altijd met de ander in een groepje zetten. Sommige staan er heel anders in dan andere terwijl het soms wel goed zou zijn. Ik denk dat je het een beetje op leeftijd moet doen
O	Gewoon het op maat bespreekbaar maken. Die zit op dat niveau en de ander op dat.
G1	Ja, daar de eerste aanzet mee maken en dan daarna wel individueel. Maar ik merk vaak pas echt wat ik daarvan vind nadat ik dat met kahoot heb gedaan. Hoe de reacties dan zijn. Want bijvoorbeeld met W, van al die keren dat we kahoot met een groepje hebben gedaan wist zij niks meer na te vertellen. Zij is zo bezig met wat vinden kinderen van mij. Zij is zo aan het aftasten. Zij is niet bezig met de voorlichting. Terwijl een ander dat weer wel zou kunnen. Dus op dit moment weet ik het nog niet zo goed. Maar ik denk dat je altijd een stuk individueel krijgt.
O	Ja, en daar dan de tijd voor krijgen.
G1	Ja. Ik vond het altijd een beetje het ondergeschoven kindje en nu mag het eindelijk wat zijn. Er zitten altijd veel verwachtingen bij maar je mag er eigenlijk niets mee.
O	De Tijd kreeg je er niet voor. Je moet het wel doen, maar de tijd krijg je er niet voor.
G1	Ja een behandelplan schrijven, ja iedereen snapt dat, en met voorlichting heeft iedereen een beetje het gevoel van ja hoe moet dat nou.
O	En wat betreft de visie en het beleid dat de La Salle heeft, is dat bij jou bekend? Rondom seksualiteit.
G1	Het zou wel moeten, maar ik kan niet zo een visie noemen ofzo, in de zin dat het een zin is. Maar ik denk wel als je zo dan als nu zo die cursus hebt, en door de mailing die ik nu heb gehad met K, dat ik die nu wel zo een beetje weet. En dan wordt er heel hard gehamerd op die beeldtafel, maar die beeldtafel is eigenlijk nog helemaal niks. Het heeft niks nog met voorlichting te maken. En elke keer komen we weer een stapje verder want ja na die beeldtafel komt wel de stap van ja he hoe gaan we het doen. Ja want ik heb heel die beeldtafel gedaan en van ja eigenlijk komt het er op neer van ja he hoe krijgen we die voorlichting. Weet je en dan denk ik van ja en de naamsbekendheid. Het is allemaal wel heel mooi en de vorm dat je allemaal mensen laat meedenken, en dat ze oog krijgen voor het belang..
O	Ja maar wat er nu eigenlijk uit komt...
G1	Ja bijvoorbeeld van ja he wat is bijvoorbeeld het gevaar van internet en zo en ja die dingen die je eigenlijk wel elke dag moet bespreken dat is bij ons nu ook wel helderder, dus er zitten wel heel veel voordelen aan hoor.
O	Ja dus we hebben het gehad over de beeldtafel.
G1	Ja inderdaad, maar ik zat ook te denken, dat is wel iets wat misschien terug moet komen. Dat het niet helemaal bij ons komt liggen. Want het stukje van het gevaar van internet ofzo, dat de seksuoloog toch misschien af en toe wat regelmatig in teams komt en verteld wat er onder de

	jeugdigen leeft en wat signalen zijn. Ook al is het maar een half uur even na de vergadering, dat zou denk ik wel prettig zijn. Ik denk dat het wel, uhm, de mensen er bewust van houdt.
O	Bewustwording ja. Als mensen er bewust van zijn gaan ze er automatisch ook meer mee doen.
G1	Ja. Kijk en op het moment dat je voorlichting geeft, raak je in een tunnelvisie. Dan ga je je richten op je eigen groepje en de kinderen waar jij mee bezig bent. En dan heb je dus niet in de gaten wat er op de La Salle allemaal leeft. En dat kan soms ook wel heel veel impact hebben. Dan denk ik oo dat zou best een grotere rol mogen hebben.
O	Ja.
G1	Ja en zo'n tas is weer heel handig, hè, wat je dan krijgt. Ja en nu wilde ik dus voorbehoedsmiddelen. Maar de bak stond dus op de therapie. En eigenlijk wil je dan zelf ook wel weer door. Ik ben zelf ook altijd zo iemand, zo van ooh dan heb ik dat gedaan en dan ben ik klaar, maar als het er dan niet is.. Weetje dat duurt dan lang.
O	Ja voordat je eigenlijk ergens bent ..
G1	Ja. Ja dan wil ik op maandag voorlichting geven en ik bedenk om 12 uur dat ik het daar over wil gaan hebben. En dan kan dan niet want het is er dan niet. En ik moet het ook voorbereiden en dan moet ik al blij zijn als het kan. En dan nog voorbereiden voor de volgende keer en dan uhm.
O	Ja, en dat zou dan ook mooi zijn als je dan een op maat gemaakt iets zou hebben van die koffertjes dat je dan een koffertje erbij pakt waar al die dingen dan al in zitten bij wijze van spreken.
G1	Ja, maar dat zou wel het ultieme zijn. Als dat ooit komt. Ja dat zou leuk zijn voor de stagiaires.
O	Haha, ja dat zou ik dan weer na aanleiding van dit onderzoek door kunnen geven.
G1	Haha, ja wie weet.
O	Het laatste stukje waar ik nog wat vragen over heb gaan over dingen die het bespreekbaar maken van seksualiteit in de weg staan. Het proces bij grensoverschrijdende gedrag. Zijn er voor jou zo dingen die het bespreekbaar maken in de weg staan?
G1	Nou ik denk dus, dat stukje gaat bij ons meer naar de behandelcoördinator, dus ik denk dat het dan inderdaad minder bespreekbaar wordt op de groep. Maarja dat is nu eenmaal het beleid. Uhm, ik denk juist dat eerder bij ons iedereen dacht, oo dat doe ik wel, en dat nu duidelijk is dat de behandelcoördinator het doet. Uhm, ja het moet meer gaan leven gewoon. Maar ook bij de kinderen. Maar het bespreekbaar maken, ik denk dat, met iedereen kan je het op zich wel bespreken, maar eerder kwamen ze vaak naar mij toe en nu is het wel afgesproken dat ik de voorlichting doe en dat de losse dingen er omheen, bijvoorbeeld het internet checken, dat iedereen dat moet doen en zich daarvan bewust moet zijn dat daar heel veel risico's aan zitten. Hè, dus als je ziet, een W. bij ons heeft foto's van zichzelf gemaakt op de Ipad, dat kan helemaal geen kwaad als ze dat doet, moet ze helemaal zelf weten, maar wel dat je gelijk uitlegt, zorg wel dat niemand het ziet, hè of verwijder ze gelijk daarna als je er nieuwsgierig naar bent.
O	Ja en dan niet dat jij dat alleen moet doen maar heel het team moet die dingen oppikken.
G1	Ja inderdaad in dit geval halen ze het er dan af en dan krijg ik ook een

	mailtje dus dat gaat al wel heel goed maar daar moet dan ook wel meer mee gebeuren. Dusja dat weet ik nog niet hoe dat gaat lopen.
O	Ja dat blijft natuurlijk altijd afwachten.
G1	Ja. Nou ik denk sowieso dat als je de voorlichting wat groter maakt dan gaan er ook meer dingen op de groep leven. Dat is, als ik die kahoot quiz ga doen met de kinderen, de mensen die de diensten daarna werken hebben gewoon waarschijnlijk lastige diensten, ofja lastig, ja als je dat zelf vind. Daar krijg je veel vragen over of veel opmerkingen. Weetje dat gaan ze gewoon doen. Dat heb ik ook gezegd. Ga er op rekenen dat dat gaat gebeuren als je alle kinderen voorlichting gaat geven. Vind dat dus niet erg.
O	Ja je moet er gewoon als team mee aan de slag. En dat is nu bij jullie in gang gezet.
G1	Ja en het bespreken. Ik weet het niet zo goed. We hebben ook een beetje zoiets van, je moet niet met z'n allen voorlichting geven. Het is ook geen gezonde situatie. Dus er zit wel gewoon iets tussen maar je moet wel, als je iets hoort bij kinderen, dan moet je daar wel wat mee doen. En soms is dat best wel lastig want dan zei ik tegen B., ja maar je moet geen verkering willen, nu nog niet. Hè, je had met die verkering en nu met die, je bent toch geen afgelikte boterham heb ik haar uitgelegd, dat moet je toch niet doen. En dan hoorde ik de dienst daarna, ow ze had verkering en nu heeft ze weer met uhm, D. En daardoor waren alle mensen helemaal enthousiast. Ik zeg dat ik eigenlijk weer het tegenovergestelde van wat ik zeg. Ja dat kun je niet helemaal voorkomen, ik denk dat je dat thuis ook hebt met ouders. Maar als je het daarna maar wel met elkaar het er over hebt. Dan kan je het zelf ook helder krijgen.
O	Ja dat de communicatie daarin ook op elkaar is afgestemd.
G1	Ja. Kijk want het nu doorgeven waar ik het dan over heb gehad. Want dat zeggen ze dan steeds hè, maak je dan een verslag van waar je het over hebt gehad. Maar dat is lastig. Omdat je de hele tijd afwijkt, van ongesteld zijn zit je daar enz. Ik heb wel een schriftje waar ik dan aantekeningen in zet.
O	Ja je kan bij ongesteld zijn beginnen maar wie weet eindig je bij kinderen krijgen.
G1	Ja. Ja. En ondertussen kun je uit komen bij ongesteld zijn, niet mee willen doen met gym, omdat je stinkt, en daarom gepest word. Zo kan het dus lopen.
O	Nee dat is denk ik nooit helemaal te tackelen.
G1	Nee maar als die boksen ooit mogen komen. Ik zou dat echt wel willen doen. Echt van voor tot het eind. Het tot het echt kinderen krijgen ofzo. Weetje je kunt heel veel daarin.
O	Ja een soort van vertel dozen.
G1	Ja, en als je het voor alle niveaus zou willen dan moet je je ook op het niveau aanpassen.
O	Ja dat zou mooi zijn.
G1	Ja want jezelf wassen. Kijk als je een video maakt doe je dat eigenlijk voor de kleintjes maar het kan ook dat het voor de grote nodig is die er eigenlijk niks van weten.
O	Ja dan zou er ook eerst onderzoek gedaan moeten worden over de doelgroep en wat ze nodig hebben.

G1	Ja want bij normaal begaafde heb ik ook voorlichting gegeven en die hadden vaak al in de prostitutie gezeten. En die moest ik dan nog vertellen dat ze meer dan 1 gaatje hadden. Oo, shockend ooit hoor. En daar waren al dingen mee gebeurd dat je denkt, nou daar lusten de honen geen brood van.
O	Ja erg eigenlijk hè.
G1	Ja en juist daardoor er nooit meer naar willen kijken en er niks mee te maken willen hebben. Want dat is dan gewoon besmet gebied. Dus...
O	Voorlichting op maat, dat is eigenlijk het kernpunt van waar we het over hebben gehad. En dus ook het gewenste doel
G1	Ja, Ja. En dan inzichtelijk voor anderen wat je doet. Dat zou dan prettig zijn. En dat vind ik nog het aller moeilijkste. Hoe ik dat nou moet doen. Dat hoort ook weer bij de tijd krijgen. Dus.. had je nog meer vragen.
O	Ik niet. Ik heb alles wel gevraagd wat ik wilde weten. Jij nog dingen die je kwijt wil.
G1	Nee, nee ja, wat ik denk, in ons team, en dat is denk ik misschien niet zo interessant om mee te nemen. Er zijn echt al wel dingen geweest. Wat er bijvoorbeeld op de Linde 6 is gebeurd ooit. Dan leven er ook bij een aantal collega's ook wel een aantal angsten. Dat heeft ook wel te maken met je grenzen en je gevoelens. Kijk dat kan jou tegenhouden in het bespreekbaar maken. Want het is nou eenmaal een taboe. En dat is heel lang op de La Salle taboe geweest. En nu mag het wel steeds weer meer. En dat zijn wel dingen die De La Salle daarin iets kunnen doen. Van wat mag en hoe wordt je daarin beschermd.
O	Zou de La Salle daar dan duidelijkere regels in moeten stellen.
G1	Nou ja, ik vind van wel. Want er is nu, hoe noem je dat nou, als er iets, stel voor. Ik krijgt een keer van een jeugdigen te horen, jij hebt dat en dat gedaan. Dan mag ik dat dus niet bij een jeugdigen gaan checken. Dan moet ik dus de AD bellen. Jij mag daar dan niets van weten. Ze moeten jou uitnodigen. Terwijl jij dus niet eens de kans hebt gehad om er maar iets van te weten en dan krijg je gelijk de vraag van, dat heb jij gedaan. Uhm, ja dan zeg jij dat jij dat niet hebt gedaan. Maar die garantie hebben zei niet, dus wordt je even op non actief gesteld. Dat heb ik een keer mee gemaakt met iemand. En dan denk ik dan kom je echt in je ergste nachtmerrie. Terwijl er eigenlijk uiteindelijk niks gebeurd is.
O	Ja dat groepsopvoeders binnen het beleid daarin meer beschermd wordt?
G1	Ja en dat ik denk, ik ben er niet zo heel bang voor, want ik betrek ze er bij die jeugdigen, zo van potverdorie..
O	Ja maar er zijn wel mensen inderdaad die daardoor inderdaad zo iets hebben van dat is toen gebeurd, dus ik praat er maar niet over.
G1	Ja
O	Ja of ik begin er zelf niet over dan kunnen de kinderen er ook niet over beginnen.
G1	Ja en omdat ik voorlichting geef is het wat makkelijker dat ik het bespreekbaar maak. Want ik ga dan altijd met ze in een ruimte zitten waarin andere mij kunnen zien. Maar als jij dus geen voorlichting geeft ga je niet ergens speciaal zitten en krijg je die vragen dus op de kamers. Of bij het douchen.
O	Je dat zijn dingen die het lastig maken dan.
G1	Ja dat leeft denk ik bij de La Salle omdat dat een tijd terug is gebeurd.

	Kijk en er gebeuren echt dingen maar er zijn ook dingen die niet gebeuren en dat de kinderen dat doen doordat ze dan juist aandacht krijgen.
O	Ja inderdaad, het blijft een lastig onderwerp.
G1	Ja dat is het zeker.
O	Nou dan zijn we klaar. Super bedank dat je dit met mij wilde doen.
G1	Ja graag gedaan. Tot straks.

Groepsopvoeder 2

Spreker	Tekst
O	Introductie interview Ik ben benieuwd hoe jij vindt dat het op dit moment gedaan wordt, het bespreekbaar maken van seksualiteit?
G2	Als ik naar de linde 1 kijk dan ligt het echt bij een persoon, de voorlichting. Dat hebben we nu net naar die cursus seksualiteit natuurlijk wel een beetje proberen te verleggen naar 2 personen. Verder hebben we afgesproken dat wanneer het ter sprake komt bijvoorbeeld aan tafel een vraag dat je die wel gewoon beantwoord zover als dat kan. Verder geen super specifieke dingen. Dus voor mij zeg maar, ik doe er geen hele speciale dingen mee, zo gezegd. Maar als er een vraag komt dan zal ik daar wel op antwoorden mocht ik het weten. Weet ik het niet dan zou ik het ook zeggen. Dan ga ik het navragen bij K. En als ik dan kijk naar andere groepen waarop ik heb geflex, ik heb bijvoorbeeld een tijdje op de linde 6 gewerkt, daar is de doelgroep natuurlijk al wat ouder. Daar deden ze wel echt structureel, ehm ja volgens mij op dinsdag avond, in de groep een gesprek houden over een onderwerp. Ze hadden dan thema's en dat was dan bijvoorbeeld niet altijd over seksualiteit maar vaak ook wel. Onderwerpen die daar dan mee samenhangen. Soms werd dat gedaan met een clubje van alleen de meiden, soms met alle 9 en soms met alleen de jongens. Maar ook daar was het vaak gebonden aan de persoon die op woensdag avond altijd werkte. En werkte ze niet dan was het vaak ook zo dat het niet gebeurde. Maar ik merk wel dat het daar al meer gedragen werd dan dat het hier gedaan wordt. Want hier is er eigenlijk geen moment daaraan gekoppeld. Het is echt gewoon aan de persoon gekoppeld en aan wanneer zij tijd heeft. En daar was het meer een moment. En je kunt daar veel beter in gesprek met de jeugdigen, ze zijn daar veel ouder en ook veel nieuwsgieriger. Dat zijn ze hier natuurlijk ook maar ze hebben daar natuurlijk echte vragen en dat maakt dat er een heel ander gesprek op gang komt. Op de linde 1 vertellen we eigenlijk over iets, ja je voert dan wel gewoon hele andere gesprekken. Daar kun je beter je informatie over brengen dat dat je daar doet. Daarom denk ik dat de leeftijd ook van super groot belang is.
O	Ja en ehm, De manier waarop het dan op de Linde 6 gedaan wordt, zie jij dat als de ideale manier of denk je dat de kinderen daar niet genoeg baad bij hebben?
G2	Ehm, de ideale manier zou ik niet willen zeggen maar ik denk wel dat dit gewoon een toegankelijke manier is. Niet super verplicht en ook interessant voor de jeugdigen zeg maar. Hun bedenken daarbij ook een beetje de onderwerpen waar ze het over willen hebben. Een actueel onderwerp wordt besproken zeg maar en zo een beetje.
O	Ja precies. En is het dan ook haalbaar voor groepsopvoeders? Want je zegt als diegene er niet was werd het ook niet gedaan.
G2	Nee, die persoon draag het niet alleen, want er ligt gewoon een algemeen, tja weet ik veel, ze deden het gewoon, met kaartjes geloof ik, als een soort van spel. Maar zij was er gewoon gedreven voor en het zat in haar structuur denk ik, en bij de andere niet zo, en ik denk gewoon, want het stond gewoon in de agenda, dat de mannen zich daar niet zo gedreven

	voor voelde en dat het dan niet gebeurde. Dus een ideaal beeld nee dat denk ik, of hoe zeg je dat, niet het ideale plaatje. Ik denk dat het nog veel dieper geïmplementeerd kan worden in de structuur. Ook bij de personen, want waarom doen ze het niet, willen die personen niet of weten ze simpelweg niet hoe het moet, dat kan natuurlijk ook.
O	En was voor jou de stap als flexer dan ook te groot van he nou dan doe ik het wel?
G2	Nee ik heb op woensdagavond gewoon simpelweg niet gewerkt, dat is mijn vaste vrije avond. Als zij er niet was dan gaf ze dat wel gewoon aan bijvoorbeeld in de vergadering, zo van als ik er niet ben dan heb ik het gevoel dat het niet gebeurd. En dat gevoel werd dan ook wel beaamd.
O	Want zie jij als flexer nog wel ander knelpunten?
G2	Ja dat maakt het als flexer natuurlijk wel extra lastig. Net als op Linde 1 ben ik nou dan wel heel bewust van wie de vraag aan me stelt en daar ken je het verleden van de jeugdigen goed. Goed genoeg om daar dan antwoord op te kunnen geven. En bij 9 onbekende jeugdigen op de groep weet ik natuurlijk niet het verleden van de jeugdigen en zal ik daar wel terughoudender in zijn. Dat ligt ook een beetje aan de toegankelijkheid van de vraag denk ik, want een vraag over hoe je omgaat met relaties of zo, als een jeugdige vertelt van ik heb het met die en met die en met die gehad dan zou ik daar ook wel zo mijn bedenkingen bij hebben. Maar als er diepgaandere vragen zijn dan zou ik ze denk ik door sturen naar de vaste begeleiding die op dat moment aan het werk is. En kijken naar als ik als flexmedewerker op een groep zou werken en in de agenda zie staan seksuele voorlichting zie informatie bak of zo en ik zie daar alleen maar kaartjes in liggen en that's it dan zou ik het ook niet doen. Dan zou ik mijn bedenkingen hebben van wat hebben ze al wel gedaan en wat niet. Maar het is natuurlijk bijna nooit het geval dat je met 2 onbekende staat.
O	Nee precies.
G2	Maar als dat het geval zou zijn dan zou ik m laten schieten want dan heb ik niet genoeg voorkennis om ehm...
O	Om daar aan te beginnen. Ja en dat is natuurlijk lastig om die als flexer te kunnen verkrijgen. Dus om daar een oplossing voor te bedenken, ja dat is niet haalbaar. Dus als flexer als je echt op verschillende groepen is het eigenlijk niet haalbaar om die seksuele voorlichting te geven. Alleen het bespreekbaar maken kan wel.
G2	Ja alleen als je met een vaste collega staat die jou kan vertellen van he hier zijn we mee bezig, dit is het kaartje. Stel dat ik met een man werk en het groepje van 5 meiden is aan de beurt dan kan ik natuurlijk daarmee aan de slag. Maar dan heb je dus wel de voorkennis van een ander nodig die er meer in zit dan jij. En dan zou mij het er niet van weerhouden om het te doen. Dan vind ik het juist leuk, vooral omdat ik dan vanuit een andere kijk van die onbenullige vragen kan stellen waardoor je wel een stuk makkelijker in gesprek kan gaan zeg maar. Een beetje doen alsof je het niet weet werkt dan ook vaak wel.
O	Ehm we hebben het net gehad over de kennis, het missen van kennis om het te doen, of zijn er ook andere dingen zoals vaardigheden of eigenschappen waarvan je zegt van dat zou ik graag aangeboden willen hebben om het makkelijker te doen?

G2	Ehm nou ik denk wel, het zijn geen eigenschappen en geen vaardigheden denk ik, ja een spel. Ik heb bij de linde 6 ooit iets gezien van kaarten of praatplaten. Gewoon iets van een hulpmiddel om het gesprek aan te gaan. Het is wel handig als je iets van foto's ofzo hebt want dan kun je daar je mening over geven. En daar ga je het gesprek over aan. Of ja weet ik veel wat er nog meer is aan dingen, maar meer een hulpmiddel denk ik om over onderwerpen te kunnen gaan praten. Ik denk dat dat ook op linde 1, als je een afbeelding hebt van een eh, bijvoorbeeld 2 kussende meiden, dan heb je ook al meteen een gespreksonderwerp.
O	Een methodiek bedoel je dan?
G2	Ja dat hoeft maar super simpel te zijn, maar zoiets inderdaad. Ja vaardigheden, ik denk toch dat je daar je eigen draai aan geeft. Een slecht nieuws gesprek ga je ook in met je eigen blik. En dan heb je nog het stukje wat denk ik op alle groepen is en dat is denk ik de ruimte voor dit soort dingen. Maar op de meeste groepen heb je daar wel geschikte ruimtes voor. Dus dan heb je wel genoeg mogelijkheden om het te kunnen doen.
O	Oke, en mis je vanuit de La Salle nog iets van, weet je bijvoorbeeld waar je terecht kan met vragen, of zou je het fijn vinden als je 1 keer per week een mailtje zou krijgen met onderwerpen waar je over kunt praten? Of ja mis je dat de La Salle je een beetje aanspoort?
G2	Ja dat zou best een goede zijn, al is het maar een soort van reminder. Of je nou een doorlopend handboek hebt in het jaar dat is natuurlijk wel veel, maar meer heb je al gedacht aan, en dat maakt het natuurlijk ook wel weer iets levendiger.
O	Of zie je daar nog andere dingen in waarvan je zegt van he dat zou ik fijn vinden als de La Salle dat zou faciliteren?
G2	Ik denk dat dat op zich, want je kan jezelf aanmelden bij die cursus seksualiteit. Ik heb die wel ooit heel lang geleden gevolgd. Daar heb ik toen wel de benodigde info gekregen en je weet of ja ik weet dat je natuurlijk wel bij de seksuoloog aan kunt kloppen voor een boek of dat soort dingen. Dus wat dat betreft denk ik dat je aan de info wel kunt komen, maar om het levendig en up to date houd, wat je zegt het gebeurd 2 keer en dan raakt het op de achtergrond. Hoe ga je dat voorkomen.
O	Ja iedereen weet inderdaad wel waar ze aan kunnen kloppen en wat er moet gebeuren, en iedereen heeft een heel goed beeld van zo zou het er uit kunnen zien...
G2	Maar het gebeurd niet. Kijk als dat nou een wekelijks mailtje is dat is dan ook wel weer een beetje te veel van het goede. Maar goed ja het kan je ook wel weer aan het denken zetten waardoor je het up to date kunt houden. Daarnaast denk ik echt dat het binnen het team niet gedragen moet worden door één persoon, want als die ene persoon er dan inderdaad op die woensdag niet is dan gebeurd het ook niet.
O	Dus jij denkt dus dat heel de La Salle en alle teams ermee aan de slag moeten gaan, bijvoorbeeld wij gaan dit op dinsdag avond doen?
G2	Ja en dan ook dus allemaal, ja allemaal weten hoe, dat is natuurlijk ook wel weer lastig. Maar wel een beetje up to date zijn van hé. Ja pak inderdaad die bak met afbeeldingen en ga even zitten met een clubje. Dan zou je dan dus ook al simpelweg, vorige week woensdag zijn die geweest, nu zijn die aan de beurt zeg maar bijvoorbeeld zo. Dus deze mensen kan ik samen pakken en deze niet.

O	En dan kan iedereen ook zeggen, het is woensdag we gaan dit doen, vorige week hebben die en die en die kaartje 3 gedaan, vandaag doen we de volgende. Dus je zegt eigenlijk een methodiek die er op aanstuurt dat een heel team het uit kan voeren?
G2	En dan denk ik aan super simpel aan een map bijvoorbeeld map seksualiteit, zoals je alles hebt, bijvoorbeeld map FOBO's, map Click bla bla bla, waar je inderdaad gewoon een lijstje hebt die je er maar bij hoeft te pakken waarin foto's of afbeeldingen staan of onderwerpen of thema's, ik bedoel dat is natuurlijk doelgroep afhankelijk.
O	En dan wel echt een vaste dag bijvoorbeeld iedere woensdag? Of wanneer iemand iets zegt die map er bij pakken?
G2	Ik ben er van overtuigd dat als het vanuit de jeugdigen komt dat ze dan gemotiveerder zijn en dan boeit het ze ook echt dus dan pakken ze het beter. Dus dat is een beetje wat komt daar speel je op in, maar als er dan dus niks komt dan doe je maar niks. En dat zou dan zonde zijn. Dus dan zakt het weer af tot er weer iets voorvalt of totdat er een jeugdige mee komt.
O	Bedoel je dan dat je het liever beide ziet?
G2	Ja ik zou zeker niet, als er iemand mee komt zou ik er zeker op ingaan. Maar ik zou ook ergens wel het gestructureerde van, dat het zeker niet naar de achtergrond verdwijnt, willen zien. En ik denk dat je dan toch al snel komt aan bijvoorbeeld om de week. Dus dat het in ieder geval gestructureerd terug komt binnen het team en in de agenda.
O	Oke dan heb ik nog een paar vragen over de visie en het beleid van de La Salle. Is dat bij jou bekend rondom seksualiteit?
G2	Dat is toevallig, ik heb daar vandaag iets over bedacht of ohja in de mail zag ik dat voorbij komen. Ehm het protocol seksualiteit daar weet ik alleen van dat als er iets is gebeurd dat we daar niet zo veel mee mogen maar that's it. Dus alles daar voor en daarna geen flauw idee. Ik weet bij wie ik aan de bel kan trekken en ik weet dat ik goed moet luisteren en rapporteren zeg maar, en dat doorsturen naar P. Ik weet niet of het beleid nog veel breder is maar ja, dat heb jij vast bestudeerd.
O	Ha ha. Mis je dat dan? Dat de La Salle zegt dat doen we zo en zo binnen de La Salle?
G2	Als ik het had gemist dan had ik het wel opgezocht. Ik weet wel waar ik het kan vinden maar ik heb nooit bedacht om dat op te zoeken. Maar dat komt ook wel weer doordat ik me niet echt verantwoordelijk voel met betrekking tot seksualiteit dus heb ik mij daar ook niet in verdiept. Als je in het team helemaal betrokken bent dan zal je je daar wel in moeten verdiepen.
O	Denk je dat als de La Salle het op gaat nemen in het beleid dat het dan meer gaat leven?
G2	Nee. Als kernwaarde bedoel je?
O	Ja bijvoorbeeld zo iets.
G2	Nee dat denk ik niet. Dat is meer doen alsof we dat allemaal, maar ik denk dat dat in de uitvoering niet echt nut heeft.
O	Je had het net over het protocol als er een voorval is geweest. Denk je dat dat belemmerend is om het bespreekbaar te maken tegenover de rest van de groep?
G2	Hoe bedoel je?

O	Het beleid zegt dat je dan niks meer er over mag doorvragen, dus dan zeg je er ook maar niks over.
G2	Niet per se over seksualiteit, maar meer die simpele kleinere dingen. Die zou ik dan wel beantwoorden en bespreekbaar maken, maar naar het negatieve van de seksualiteit ben ik dan wat meer terughoudend. Dan zou ik eerder zeggen, 'ow dat weet ik zo niet dat moet ik even navragen'. En het daar dan bij houden en dan later de casus doorsturen. Dan ben ik redelijk terughoudend denk ik ja.
O	Zijn er voor jou nog andere dingen waar je van zegt, dat maakt het echt lastig om het bespreekbaar te maken? Dan kun je denken aan het taboe of culturele verschillen.
G2	Als ik naar de doelgroep van de linde 1 kijk dan hebben we daar op het moment niet mee te maken, met culturele verschillen. De leeftijd blijft wel een dingetje vind ik. Als je kijkt naar de sociaal emotionele en de biologische leeftijd zeg maar. Dan denk ik ow ja, vertel ik ze dit wel of niet. Ze zijn in hun lichaam al ver ontwikkeld inmiddels, dat blijf ik altijd wel een dingetje vinden, in alles rondom seksualiteit. Bijvoorbeeld die hutjes maken die we als kleuters deden, en wat gebeurd er dan, dan ga je op ontdekkingstocht. Ja dat doen kleuters van die leeftijd. Maarja deze kinderen zijn al wel 12 -13 jaar oud.
O	Mis je daar ook een stukje kennis in?
G2	Niet per se de theorie er achter, maar wat ik denk is inderdaad poeh het zijn kleuters die zouden dit en dit doen. Maar dat is meer omdat ik het ooit zo heb geleerd en nog denk dat dit zo is.
O	Nee precies. Maar weet je op dit moment, ik zie dit, dus ik moet zo handelen of zo kan ik daar op ingaan.
G2	Nee, dat is meer wat mijn gevoel zegt. Als ik denk he dit gaat niet goed dan hoef ik dat niet per se met theorie te onderbouwen.
O	Dus dat maakt het wel lastig, maar je zegt niet van he daar heb ik meer theorie bij nodig.
G2	Ja misschien is het wel handig een keer zo'n schema om te zien hoe zat het ook alweer. Dat je dat er dan een keer bij kan pakken.
O	Mis je informatie gericht op deze doelgroep? Met betrekking tot dat verschil in sociaal emotionele leeftijd en biologische leeftijd?
G2	Ja dat vind ik nog steeds echt een lastig puntje. Dus dat vind ik wel, ofja voorheen op linde 1 is dat een paar jaar geleden ook naar voren gekomen van hoe ga je daar mee om. Want ze gaan op ontdekkingstocht, ze gaan exploreren, alleen is hun lichaam al veel ouder en verder, dat blijft wel lastig vind ik. En of ik daar nou kennis in mis, nee ik weet wel wat normaal is en wat niet. Maar het blijft wel heel complex vind ik. Ja als ze 16 zijn scheelt dat al veel met een 12 of een 13 jarige.
O	Ja deze doelgroep is net dat je denkt kleuter af maar ook weer niet de pubertijd in.
G2	Ja Ja
O	Oke. Ik heb eigenlijk wel al mijn puntjes besproken. Heb jij nog iets waarvan je zegt dat wil ik nog bespreken?
G2	Nee ik denk het niet, wat ik inderdaad van te voren had bedacht was het stukje met de tentjes en de hutjes. Dat komt zo vaak terug.

Groepsopvoeder 3

Spreker	Tekst
O	Inleiding interview. Ik ben benieuwd van wat jij van de manier waarop het nu gebeurt vindt?
G3	Van hoe dat het nu loopt op de Linde 2?
O	Ja, van hoe het nu loopt.
G3	Pff, ja. Ik vind, ja het zijn altijd toevalstreffers. Iedereen doet maar wat en uhm, ja er zit niet echt onderbouwd achter van wat we ermee doen. Dus iedereen doet gewoon puur op gevoel doet ie wat. En als het goed is heeft iedereen wel zo'n beetje die cursus seksualiteit gehad. Maar dat is dan ook de enige basis die we hebben en daarin krijg je ook niet heel concreet handvatten.
O	Nee.
G3	Dat gaan dan echt alleen over grens overschrijdende situaties. Hoe je daar dan in moet handelen maar niet over de dagelijkse gang van zaken.
O	En dat mis je wel? Dat had je ook graag in de cursus gezien?
G3	Ja ik had daar wel liever meer richting in gehad.
O	Bedoel je dan hoe je de dagelijkse gang van zaken..?
G3	Ja precies als is het maar gewoon van wat vaste momenten door de dag heen of de week heen of wat dan ook, uhm. En misschien ook wel wat meer structuur in begeleiding. Op welke manier maak je het bespreekbaar. Want dan denk ik ja, als je dan kijkt naar een 13 jarige jongen die functioneert op het niveau van een 1 jarige. Ja met een 1 jarige ga je het ook niet hebben over het zaadje en het eitje en hoe dat dan allemaal bij elkaar komt. Dus hoe ga je dat dan wel doen. Ja ik zeg al, iedereen doet maar wat. En dan hoop je dat het goed gaat.
O	Ja.
G3	Want je doet het allemaal vanuit de beste bedoelingen. Maar uhm er zit eigenlijk niets onderbouwd achter.
O	Nee, dus je mist eigenlijk in die training meer kennis over de doelgroep, dat verschil tussen de kalender leeftijd en de sociaal emotionele leeftijd. En hoe je daar dan op in kan gaan door middel van interventies en zoiets dergelijks.
G3	Ja en ik zeg al en gewoon het gestructureerde daarin.
O	Ja het structureel terug laten komen.
G3	Ja.
O	Hoe je dat vorm zou kunnen geven?
G3	Ja precies.
O	Uhm, in welke vorm zou je dat terug willen zien? Een kant en klaar pakket met deze lessen moet je gaan volgen? Hoe zie je het voor je hoe De La Salle dat zou kunnen regelen?
G3	Hmmm,
O	Wat zou haalbaar zijn voor op de groep en de collega's die het uit moeten voeren?
G3	Ja dat weet ik niet zo goed. Want ik zeg al ik heb afgelopen jaar zelf die cursus gevolgd, hè die seksualiteit, daar was jij ook bij.
O	Ja dat was samen inderdaad.
G3	Ja, precies. En ik vond dat vooral heel erg gericht op hoe sta je daar zelf in, hoe ga jij ermee om, hoe bespreekbaar durf je het wel of niet te

	maken. Dat soort dingen. Ik vond dat niet echt van, wat bespreek je nou daadwerkelijk wel of niet met de jeugdigen. En als je daar dan de hulpvraag daar bij stelt, van ja hoe gaan we dit dan bespreken, dan komt ze aan met een boekje van ga daar maar mee aan de slag en maak daarbij dit werkboek maar eens. Terwijl het dan voor jeugdigen meteen voelt als ik moet iets dus ik zou meer een beetje gespreksvoering willen. Laat even iemand die dat goed kan, laat die daar bij zitten of doe iets in samenwerking met therapie. Dat er 1 keer in de week therapeuten op de groep komen ofzo. Weet je zoiets dat ook uhm, zou ik zou heel graag een voorbeeld hebben van hoe iemand dat in de praktijk doet en dat ik dan kan zien hoe het werkt.
O	Ja een voorbeeld van hoe het zou moeten. Oké. Met betrekking tot de jeugdigen, heb jij het idee dat ze het fijn zouden vinden als het structureel terug zou komen of fijner dat het tussen de soep en de aardappels door besproken wordt?
G3	Uhm, ik denk dat ze het laatste fijner vinden. Uhm, ik denk ook dat dat prettiger is want dan kunnen ze ook de persoon kiezen waar ze het het fijnst vinden om dat mee te bespreken. Want je merkt gewoon met de bedgang dat als er vragen zijn dan komen ze wel. En dat soort dingen zijn ook wel de momentjes dat je even 1 op 1 hebt. Soms komen dingen ook gewoon heel erg ter spraken gewoon in de groep. Dat ligt dan ook wel aan de collega's waarmee je op dat moment werkt. En in hoeverre die er dan wel of niet over durven te praten. Aan de andere kant denk ik in het stukje voorlichting, ik denk dat dat wel meer structureel zou moeten terug komen? En dan moet je nog goed kijken naar welke jeugdigen zet ik nou bij elkaar om het er over te hebben. Want ik vind dat daarin ook nog een groot verschil zit.
O	Ja.
G3	Ja kijk bij sommige moet je het echt hebben over wat is nou verkering en wat doe je dan enzo. En bij andere ga je het echt al hebben over seks en het voorkomen van zwangerschappen enzo. Maar ik denk dat dat wel meer structureel zou moeten terugkomen ja.
O	En dan bedoel je kijken per leeftijd en ontwikkelingsniveau wat bij elkaar past.
G3	Ja, ja, ja.
O	Oké, met betrekking tot de visie en het beleid van De La Salle. Is dat bij jou bekend rondom seksualiteit?
G3	Ja je kunt het allemaal vinden in het HKZ. Zal ik maar zeggen. Dus uhm dat weet ik. En er zijn ook protocollen en die kan je dan opzoeken als het grensoverschrijdend wordt. Ik heb vorig jaar, vorig jaar denk ik, ander half jaar gelden hebben we ook de audit hier gehad op het terrein en daar heb ik ook toen aan deelgenomen. Ja het is een kwestie van opzoeken. En dan is het ook heel helder hoor. Ik bedoel dan staat er ook echt heel helder uitgewerkt bij dit doe je dat en bij dat doe je dat en uhm, dus dat is wel uhm ja.
O	Oké. Uhm, zou je het prettig vinden als het structureel terug laten komen in het beleid opgenomen zou worden? Dat het dan ook levendiger wordt?
G3	Uhm, ja ik zit daar over te denken. Want als ik dan denk aan mijn eigen situatie. Dan denk ik ja het was ook uhm, thuis kon ik mijn vragen kwijt aan mijn ouders maar ik vond het vooral heel erg relaxed om dat met

	mijn vrienden en vriendinnen te bespreken zal ik maar zeggen. En dan heb je nog een stukje voorlichting wat je dan nog op school krijgt tijdens de biologie lessen. En dan denk ik ja dat was in ieder geval in mijn geval wel voldoende. Dat je wel de basis, maar het is, misschien dat ze daar, ik weet dat dat meiden alarm bestaat er, weet je wel vanuit de therapie.
O	Hm,hm, ja.
G3	Dus dat zou nog wel eens in een structurele vorm.. En ik weet ook niet wat ze er op school aan doen. Ik denk in dat zorgklasje van ons op het moment heel erg weinig. Maar ik denk, school heeft daarin natuurlijk ook wel een soort van uhm taak. Om daarin een deel te doen en wij hebben een taak om daarin te doen. Ja.
O	Ja net zei je ook de therapie zou daar iets in kunnen doen.
G3	Ja die zouden daarin ook een stuk, ik weet dat ze dat doen met die meidenalarm. Maar voor de rest weet ik niet wat ze daarin uhm.
O	Ja, dus je ziet het voor je dat die partijen meer in een cirkel samen gaan werken?
G3	Ja, dat dit gewoon terrein breed gedragen wordt. Binnen alle sectoren.
O	Ja en dus niet alleen op de groep. En dat zouden ze dan in het beleid ook mee kunnen nemen.
G3	Ja.
O	Oké, net hadden we het over het stukje, uhm, dat beleid dat er is, wanneer er seksueel grensoverschrijdend gedrag plaats heeft gevonden. Uhm, ik heb gemerkt dat dat soms voor spanningen kan zorgen. Dat mensen er dan maar niet over gaan praten en dat er dan ook niets fout kan gaan. Is dat in jou ogen ook zo?
G3	Uhm, ja ik denk wel dat dat er een beetje heerst. Bij mezelf niet zo, dan denk ik ik kijk gewoon het protocol na en wat mag wel en wat mag niet en ik bel vooral altijd eerst de teamleider en de behandelcoördinator en dan denk ik alles wat ik over kan dragen dat draag ik over. Het is wel het gevoel, uhm, uhm, dat uhm, ik ben dan gewoon heel erg bang om iets verkeerd te doen richting de jeugdigen dat, niet in de zin van dat ik fouten maak. Maar wat als ik nou dadelijk iets doe wat de jeugdigen beschadigd. Of wat het traject beschadigd zal ik maar zeggen. Waardoor dadelijk opeens blijkt dat ik die jeugdigen gestuurd heb zonder dat ik het door had. En dat daardoor de hele verklaring niet meer objectief is ofzo. Weetje dat is het een beetje. Dat gevoel zit er wel onder dat je denk ja, ja dat is, maar dat staat los van het onderwerp. Want dat zou ik ook hebben als een jeugdigen iets gestolen zou hebben. Dan zou ik ook, weetje dan zou ik ook, ja als het over grensoverschrijdende dingen gaat dat je denkt oee wat mag ik wel en wat mag ik niet. En hoe blijf ik zo objectief mogelijk. En mag ik wel doorvragen of juist niet. Dus dat heeft niets zo zeer met het onderwerp te maken maar meer met het feit dat het een situatie is waar ik nooit mee te maken heb, en nu? Dus daar heeft het meer mee te maken ja.
O	Oké, zijn er voor jou andere dingen die er voor zorgen dat het bespreekbaar maken lastig maakt?
G3	Nee.
O	Dan zou je kunnen denken aan culturele verschillen of dat soort dingen.
G3	Nee, nee ik heb dat niet. Nee ik praat er zelf ook heel makkelijk over. Ik vind het juist leuk om het ook als onderwerp gewoon bespreekbaar te

	maken. Wat het wel lastig maakt is dat we zo'n verschillende jeugdigen in huis hebben dat je eigenlijk met de ene serieus in gesprek wil over voorbehoedsmiddelen en dat dat zo even ter spraken komt maar dat er dan net weer andere kinderen bij zitten die alleen maar banaan banaan gaan roepen en dan opeens kets druk worden en er helemaal niets mee kunnen. Dus dat maakt het wel lastig. Dus ja eigenlijk moet je soms een onderwerp dat dan heel erg relaxed ter spraken komt, daar moet je dan iets heel ergs beladen van maken door ergens apart te gaan zitten, of te zeggen ik kom hier later op terug. Waardoor het echt een ding wordt, terwijl ik denk, het zou zo fijn zijn als je het gewoon er nu over kan hebben want nu komt het ter spraken en nu is het gewoon een onderwerp van aller dag. Maar dat maakt deze doelgroep natuurlijk wel heel erg, en dat vind ik wel jammer.
O	Ja dat is het complexe inderdaad, maar in mijn ogen ook wel weer een uitdaging.
G3	Ja, ja dat is het ook.
O	Uhm, mis je nog iets vanuit de teamleider of de behandelcoördinator?
G3	Nee, ja ik denk gewoon, ik denk inhoudelijk. Er wordt heel vaak gezegd ja maar met dit boekje kan je aan de gang en uhm, ja dan moet het opgepikt worden de voorlichting. En dan denk ik ja maar hoe en wanneer, en de hectiek van de dag. Want ik vind het echt een onderwerp waar je gewoon echt de tijd voor moet hebben. En dat is er dan, dus dat is in de hectiek van alle dag, schiet het er vaak bij in. En dat is met meerdere dingen zo. Ik bedoel dat gaat dan niet alleen over seksualiteit maar ook het omgaan met geld. Om daar nou eens series voor te gaan zitten en dingen uit te rekenen. En zo een hele hoop, toekomstperspectieven, ja.
O	Ja da zijn onderwerpen die naar de achtergrond worden geschoven.
G3	Dus ik zeg al gewoon. Er wordt hele vaak gezegd, dit is het boekje en ga maar met het werkboek aan de slag en dan denk ik, als jeugdigen het werkboek alleen al zien dan denken ze al ow dit is huiswerk, dan gaan ze al in de weerstand. Ja, dan denk ik kom nu eens met creatieve manieren waar we wel mee aan het werk kunnen. Dat mis ik wel ja.
O	Ja, ik hoor je eigenlijk een beetje zeggen, ik heb er zelf geen moeite mee om het bespreekbaar te maken. Alleen mis ik de manier waarop dit het beste kan bij deze doelgroep.
G3	Ja. En zeker met de hele kleintjes. Ik merk dat ik de kleintjes echt lastig vind. Want die hebben in hun taalgebruik, nou dan zijn ze vulgairder dan dat jij en ik bij elkaar zijn zal ik maar zeggen. Waardoor het lijkt alsof ze heel veel er al mee bezig zijn en weet ik het wat. Terwijl het eigenlijk alleen maar taal is en ze geen idee hebben wat ze roepen. En dan inhoudelijk kan je het al niet eens uitleggen want daar snappen ze echt helemaal niks van. Dus dat is, dat vind ik wel lastig als je dan kijkt naar de wat oudere, dan kan je, dan kan je het echt uit gaan leggen. Dan kan je het er over gaan hebben enzo. En ik zeg al, ja de jeugdigen ja ze zien ook van alles voorbij komen op mobieltjes enzo. En daardoor hebben ze vaak ook zo'n geen realistische kijk van de wereld en van wat seks nou is. Dan denk en ze meteen aan allerlei porno en drastische situaties, maargoed. Dus dat vind ik wel lastig ja.
O	Oké. Dan heb ik nu al mijn puntjes die ik wilde bespreken wel gehad.

	Heb jij zelf nog iets dat je toe wil voegen?
G3	Nee, nee,
O	Nee? Oké, dan zijn we klaar. Fijn dat je wat langer voor mij wilde blijven.

Jeugdige 1

Spreker	Tekst
O	Hé S., fijn dat je mij wil helpen met mijn opdracht voor school. De opdracht voor school gaat over het onderwerp seksualiteit.
J1	Ow, ja oké.
O	Het gaat er niet om dat ik vragen over jouw seksualiteit ga stellen, maar ik wil graag weten wat jij vindt van hoe groepsopvoeders daarmee omgaat.
J1	Oké maar dat heb ik nog niet zo vaak meegemaakt.
O	Ja maar ik bedoel, trouwens, ik zal gewoon eens beginnen met de eerste vraag. Praat groepsopvoeders genoeg over seksualiteit?
J1	Ja
O	Jij vindt van wel?!
J1	Ja
O	Ik deze gesprekken begint groepsopvoeders dan met vertellen of kom jij met een vraag en wordt er dan over gesproken?
J1	Allebei, je hebt ook heel veel van de mappen waar ze dingen uit lezen of uhm, iets uit vertellen. En wat jij zei, ze vertellen ook iets als we vragen stellen.
O	Huh huh, oké. Dus je vind dat er genoeg gepraat wordt over seksualiteit.
J1	Ja?
O	Ja dat is goed, dat kan, er is geen goed of geen fout antwoord. Hebben jij ook genoeg voorlichting gehad over seksualiteit?
J1	Ja
O	Of zou dat nog meer mogen naar jouw mening?
J1	Nee, het is al goed zo
O	Wat vind jij dat er goed gaat? Waar praten jullie nu al over?
J1	Ja als je zelf vragen hebt dan helpen ze je wel goed, maar in het algemeen heb ik nog niet meegemaakt dat ze er over praten.
O	Zou je dat willen, dat er in het algemeen over gepraat wordt?
J1	Ja
O	Oké. En op welke manier zou je dat willen? Je gaf net al een voorbeeld over die boekjes enzo.
J1	Ja in die map staan vragen of dingentjes die je kunt uitvoeren.
O	En zou je dat dan in de groep willen doen en over willen praten? Of op een andere manier?
J1	Ja wel gewoon ook tussendoor van die grapjes enzo, maar wel dat ze je serieus nemen.
O	Bedoel je dat er dan na die grapjes meer over verteld wordt?
J1	Ja, op een grappige manier en dat ze het dan uitleggen.
O	Niet heel serieus maar gewoon..
J1	Ja want anders stoppen ze er zelf ook mee en dan hebben ze ook geen zin meer om te luisteren.
O	Oké. Heb jij het idee dat je genoeg weet over seksualiteit? Of zou je van ons meer informatie willen hebben over seksualiteit?
J1	Meer.
O	Je zou meer kennis over seksualiteit willen hebben?
J1	Ja

O	Zou je dan meer willen weten over voorlichting of over het algemeen?
J1	Algemeen.
O	Oké. Zijn er dingen die je fijn zou vinden als alle groepsopvoeders dat zou doen?
J1	Uuhm uuhm, nee.
O	Bijvoorbeeld, jij had het net over dat je ze wel helpen dat als je zelf een vraag hebt maar dat groepsopvoeders nooit naar jou komen om te praten over seksualiteit.
J1	Nee dat zou ik wel graag willen.
O	Dat zou je wel graag meer willen zien?
J1	Ja.
O	Bedoel je dan ook dat het praten over seksualiteit vaak achteraf gebeurt. Nadat jij dus met een vraag bent genomen.
J1	Ja.
O	En zou je het dan liever willen dat ze vooraf met jou praten over seksualiteit?
J1	Ja.
O	Dat er van te voren al dingen gedaan worden, en meer erover verteld word. Dan dat er na jou vraag pas dingen gedaan worden?
J1	Ja.
O	Heb je al ooit iets met die map gedaan?
J1	Nee.
O	Zou je het wel leuk vinden om ooit eens iets met die map te doen?
J1	Ja.
O	Als jij aan groepsopvoeders een vraag stelt, heb je dan het idee dat ze antwoord weten op jou vraag?
J1	Nee
O	Vind je dat vervelend. Of is dat niet erg?
J1	Vervelend.
O	Dus dan zou je het fin vinden als groepsopvoeders meer zou weten over seksualiteit.
J1	Ja.
O	Oké. En de dingen die groepsopvoeders doet, bijvoorbeeld de grapjes en jou vragen beantwoorden, vind je dat groepsopvoeders dat op de goede manier doet of zou je dat anders zien.
J1	De goede manier.
O	Wat vind jij daar dan prettig aan?
J1	Dat ze me meestal wel gewoon serieus nemen en met mij er over willen praten.
O	Dus de eigenschappen die groepsopvoeders heeft zijn goed om over seksualiteit te praten. Weet je wat seksuele gezondheid betekend?
J1	Ja. Dat je op de goede manier met jezelf en ander omgaat.
O	Vind je dat groepsopvoeders daar genoeg aandacht aan besteed?
J1	Dat weet ik niet.
O	Moeilijke vraag hè, doen ze dat bij jou op de goede manier?
J1	...
O	Heb jij het gevoel dat groepsopvoeders jou serieus neemt aan de hand van je leeftijd en de vragen die je stelt.
J1	Ja

O	Oké. Uhm, hoe zou de perfecte groepsopvoeders er uit zien. Hoe zou die reageren als jij een vraag stelt?
J1	Rustig, gewoon uhm wel met interesse.
O	Met interesse, dus stelt hij vragen terug aan jou?
J1	Ja
O	Oké, moeten ze dan meteen een antwoord weten of heb je liever dat ze het uitzoeken en later een antwoord voor je hebben.
J1	Goed uitzoeken en dan antwoord geven.
O	Oké. Dat is dus bijvoorbeeld als je een vraag stelt. Maar hoe moet groepsopvoeders doen als je geen vragen hebt?
J1	Uhm, gewoon zelf een vraag aan mij stellen als er iets is gebeurt ofzo of uhm, vertellen wat je wel en niet kan doen. Zoiets.
O	Zou je het fijn vinden als dat persoonlijk met je besproken wordt of in de groep?
J1	Ligt er aan wat er verteld word.
O	Dus je vind het fijn om bepaalde dingen persoonlijk te bespreken. Maar je vind het ook wel fijn om een keer in de groep te praten over bijvoorbeeld verliefd zijn.
J1	Ja dan kan je andermans meningen ook een keer horen.
O	Oké, zijn er groepsopvoeders waar je juist fijn mee kan praten over seksualiteit, en zijn er groepsopvoeders waar je juist niet fijn meer kan praten?
J1	Ja.
O	Ik wil geen namen weten maar wat heeft de persoon waar je wel fijn mee kan praten?
J1	Uhm. Hij toont interesse, zoekt dingen op die hij zelf niet weet, hij onderneemt actie. Maar dat ligt er aan welke vraag je stelt. Uhm, ja hij gaat gewoon serieus een gesprek aan.
O	Waarom kies je juist die persoon om je vraag aan te stellen?
J1	Omdat ik die iets meer vertrouw.
O	Oké, met vertrouwen heeft het dus te maken. Heb je daar een betere band mee.
J1	Ja.
O	Als die persoon er niet is, wat doe je dan.
J1	Dan ga ik naar de volgende die ik het meest vertrouw.
O	Oké, uhm, zijn er dingen die het lastig maken om seksualiteit met groepsopvoeders te bespreken?
J1	Ja gewoon als het echt te persoonlijk is.
O	Zijn er ook momenten waarop je sommige dingen niet wil zeggen of niet over durft te praten?
J1	Ja. Een beetje wel.
O	Wat is voor jou het goede moment om over seksualiteit te praten?
J1	Als er niemand anders is. Of bijvoorbeeld als ik naar bed ga.
O	Oké dat waren mijn vragen. Is er nog iets dat jij wil zeggen? Of heb je een idee waarvan je denkt 'dat zou echt super tof zijn als we dat hier op De La Salle zouden hebben'?
J1	... Ja gewoon meer spullen, of iets waarmee je het kan uitleggen ofzo.
O	Dus meer spulletjes die het praten over seksualiteit makkelijker maken?
J1	Bijvoorbeeld.

O	Spelletjes en boekjes enzo.
J1	Ja en dat groepsoepvoeders die dingen dan in groepsmomenten doet.
O	Oké. Dat zou je fijn vinden. En als heel De La Salle zoiets zou doen. Zou je dat fijn vinden?
J1	Nee dat is dan gek, met al die groepen en oudere kinderen.
O	Oké dus hier op de Linde 2 zou je wat vaker willen praten over seksualiteit.
J1	Ja.

Jeugdige 2

Spreker	Tekst
O	Inleiding interview. Wat word er op dit moment gedaan met seksualiteit?
J2	Niks.
O	Helemaal niks?
J2	Nee.
O	Wordt er nooit over gepraat?
J2	Ja dat wel maar er wordt nooit voorlichting ofzo gegeven.
O	Ow voorlichting, zou je dat wel willen dan voorlichting?
J2	Niet echt maar ik denk dat het voor de andere kinderen wel belangrijk is.
O	Ja.
J2	Maar voor mij en S., ja wij weten al heel veel dus daarom denk ik dat dat voor de anderen beter is maar dat ik en S. die weten al genoeg dus.. ja.
O	Bedoel je dan dat je het eigenlijk wel heel belangrijk vindt?
J2	Hm hm,
O	Ja. Dus meer voorlicht op de groep zou je graag willen.
J2	Ja, voor mij hoeft het niet perse maar ik denk dat het voor de andere kinderen belangrijk is.
O	En hoe moet dat dan gedaan worden?
J2	Gewoon dat je bijvoorbeeld vragenlijsten invult van dingen die je bijvoorbeeld weet ofzo. Dat jullie dan een vragenlijst maken en dat we die dan in kunnen vullen op de groep.
O	Een vragenlijst?
J2	Ja.
O	En dan met de hele groep bij elkaar?
J2	Kan.
O	Of iedereen mag zelf weten wanneer ze de vragenlijst invullen?
J2	Ja of je doet het om de beurt met leiding. Dat leiding bijvoorbeeld daar gaat zitten en dat dan om de beurt een jeugdigen daar komt.
O	Zou je dat het fijnste vinden?
J2	Ja want er zijn ook kinderen die er heel erg hard om moeten lachen en dan is dat ook best wel vervelend.
O	Dus als er voorlichting gegeven wordt dan vind je het fijn als dat gedaan wordt zoals wij hier met zijn tweetjes zitten?
J2	Ja.
O	Oké. En dat moet dan echt voorlichting zijn zei je hè?
J2	Ja.
O	Over alle onderwerpen, of juist niet over de dingen die je al weet of maakt dat niet uit als je dat nog een keer krijgt?
J2	Ja ook al weet je het al.
O	En uhm, moet er naast de voorlichting nog meer gedaan worden?
J2	Uhm, nee ik denk het niet.
O	Nee, want als jij een vraag hebt durf je dan naar groepsopvoeders toe te gaan?
J2	Wel naar vrouwelijke.
O	Wel naar vrouwelijke?
J2	Ja, eigenlijk is R. (mannelijke groepsopvoeders) van dat soort dingen.

	Maar dan stap ik liever naar een vrouw dan dat ik naar R. toe ga.
O	Zou je het dan ook fijn vinden als er ook een vrouw van dat soort dingen is?
J2	Hm, hm,
O	Is het dan makkelijker te bespreken voor jou?
J2	Ja.
O	Zou je dan eerder naar een bepaalde groepsopvoeders gaan?
J2	Ik denk eerder naar jou denk ik.
O	Ja? En waarom eerder naar mij?
J2	Ja dat weet ik niet.
O	Wat heb ik dan wat andere niet hebben?
J2	Ja?
O	Laten we het zo zeggen, wat moet groepsopvoeders hebben zodat jij er het allerbeste mee kan praten over dat soort dingen?
J2	Gewoon niet alles doorvertellen, enzo. Er zijn ook groepsopvoeders geweest die gewoon allemaal door hebben verteld. Aan andere groepsopvoeders en ofzo.
O	Oké dus dat moeten ze niet doen.
J2	Nee. Kijk als het echt belangrijk is, als het om leven of dood gaat ofzo, dan wel. Maar niet als het iets is wanneer ik het met leiding bespreek en ik dan zeg van dat moet je niet aan andere leidingen doorvertellen dat ze het dan ook niet doen.
O	Dus leiding moet eerlijk zijn. En moeten ze ook vragen aan jou stellen? Of mag jij alleen met vragen komen?
J2	Ik, denk ik.
O	Ja?
J2	Ja ligt er aan.
O	Zou je het fijn vinden als ik bijvoorbeeld volgende week een keer bij jou de kamer op kom lopen en vraag hoe het met de maandelijkse periode zit? Zou je dat fijn vinden?
J2	Ja kan.
O	En als ik een keer bij jou langs kom met een boekje en dat we er dan samen even over praten. Zou je dat fijn vinden?
J2	Ja.
O	Ja? Dus dat het niet alleen vanuit jou komt.
J2	Hm, hm,
O	Oké. En uhm, dan noem ik even een voorbeeld hè. H. onze vertrouwenspersoon. Als er nog zo iemand zou zijn maar dan over het onderwerp seksualiteit. Zou je dat fijn vinden, of zou je daar toch je vragen niet aan willen stellen?
J2	Nee.
O	Nee. Kom je dan liever naar ons toe om je vragen aan te stellen?
J2	Ja.
O	Okè. Heb je zelf nog iets wat je fijn zou vinden als dat hier zou komen?
J2	Geen idee.
O	Dat is ook niet erg. Bij mijn vragen is er geen goed en geen fout antwoord. Maar van de manier waarop het nu gedaan wordt vind je nog niet genoeg?
J2	Nee. Want het wordt eigenlijk nooit gedaan.

O	Dus het moet meer gedaan worden? Meer praten en meer voorlichting.
J2	Ja maar dat de andere kinderen dan niet gaan lachen de hele tijd. Want dat is irritant.
O	Groepsopvoeders lachen?
J2	Nee jeugdigen. Die gaan dan de hele tijd lachen, net als J. en D.
O	En dan vind je vervelend?
J2	Ja.
O	Is het dan fijner als er alleen met jou over gepraat wordt?
J2	Ja.
O	Of alleen met alle meisjes?
J2	Ja.
O	Ja? Dat bijvoorbeeld iedere eerste maandag van de maand dat er op die dag bijvoorbeeld alle meisjes aan de beurt zijn.
J2	Hm, hm,
O	Dat we er dan een boekje bij pakken en daar dan over gaan praten.
J2	Ja.
O	Dat zou je fijn vinden.
J2	Hm, hm,
O	Oké. Dan ben ik klaar met al mijn vragen. Lief dat je mij wilde helpen.
J2	Graag gedaan.

Jeugdige 3

Spreker	Tekst
O	Inleiding interview. Praat groepsopvoeders genoeg met jou over verliefd zijn, en mensen leuk vinden?
J3	Ja.
O	Ja? Of moet groepsopvoeders dat meer doen?
J3	Nee.
O	En als je een vraag hebt, weet je dan aan wie je die vraag kan stellen?
J3	Ja, aan groepsopvoeders.
O	Durf je dat dan aan alle groepsopvoeders te vragen?
J3	Nee aan sommige alleen.
O	En aan de groepsopvoeders waar je het wel aan durft te vragen, zijn die juist heel lief, of kan je die goed vertrouwen?
J3	Vertrouwen!
O	Vertrouwen? Dus groepsopvoeders moet goed te vertrouwen zijn en dan durf je er dingen tegen te zeggen?
J3	Ja.
O	Oké. En hebben die groepsopvoeders nog iets meer waarom je daar goed tegen kan praten?
J3	Nee.
O	En als je een meisje bent en als je een jongen bent en als je ouder wordt dan ga je ook groeien en dan krijg je misschien wel haar onder je oksels. Nouja niet misschien dat is wel zeker. Weet je daar genoeg over of zou je daar nog meer over willen weten?
J3	Nee.
O	Daar weet je nog niet genoeg over?
J3	Jawel.
O	Wel? Of zou groepsopvoeders het daar vaker met jou over mogen hebben?
J3	Nee.
O	Bijvoorbeeld dat iedere maandag doen in de groep. Of na de groepsvergadering daarna nog even praten over, wat nou als je ouder wordt?
J3	Nee.
O	Dat zou je niet willen?
J3	Nee.
O	Dus wat groepsopvoeders nu doet is genoeg?
J3	Ja.
O	Ja? Vind je het gek om daar dan over te praten?
J3	Nee.
O	Als je ziet dat je haar onder je oksels krijgt en niet weet of dat normaal is durf je dan wel naar groepsopvoeders toe te komen?
J3	Nee.
O	Niet? Waarom niet.
J3	Durf ik wel maar ligt er aan wie.
O	Waar ligt dat dan aan?
J3	Vertrouwen.

O	Of zou je graag een spelletje daarover willen spelen?
J3	Nee.
O	En boekjes?
J3	Nee.
O	Heb je dat op school gehad dan, of doet papa dat altijd met jou?
J3	Wat?
O	In boekjes kijken om er achter te komen wat er met je gebeurt als je ouder wordt.
J3	Nee. Gewoon op school.
O	Op school. En hier op de groep is dat niet nodig?
J3	Nee.
O	En als je iets ouder bent, is het dan nodig?
J3	Ja.
O	Dus nu is het nog te vroeg om daar over te praten?
J3	Ja.
O	Hoe oud moet je zijn dan als je daarover wil praten?
J3	15
O	15? Oké. Maar wat zou je willen als je 15 bent dan? Want nu zijn er hier kinderen ook 15 en wordt er ook niks gedaan.
J3	Weet ik niet.
O	Zou je dan die boekjes willen of spelletjes willen spelen?
J3	Nee.
O	Ook niet? wat dan?
J3	Jawel spelletjes maar verder niks.
O	Dus als je iets ouder bent lijken je de spelletjes wel leuk.
J3	Ja.
O	En filmpjes op tv.
J3	Ja.
O	Spelletjes en filmpjes dus. En boekjes niet.
J3	Ja. Die zijn een beetje kinderachtig.
O	Oké. Dus groepsopvoeders doet nu genoeg, maar als je dadelijk ouders bent moet groepsopvoeders iets meer gaan doen.
J3	Ja.
O	Oké. Dan heb ik alles gevraagd. Wil jij nog iets zeggen?
J3	Nee.
O	Oké. Zullen we weer terug naar de woonkamer gaan en een nieuw afspraakje maken?
J3	Ja.

Bijlage 3, labelen interviews

Hieronder is een samenvatting te vinden van de getranscribeerde en gelabelde interviews. Per topic/sub topic in te lezen wat de respondent als antwoord heeft gegeven. De gelabelde transcripten zijn op te vragen bij de onderzoeker.

Jeugdigen

Competenties

- Kennis
J1 geeft aan dat groepsopvoeders niet altijd antwoord weten op haar vragen. Daarbij krijgt groepsopvoeders wel de tijd om dit voor haar uit te zoeken en daarna met een antwoord te komen.
- Vaardigheden
J1 vindt dat groepsopvoeders op een rustige manier in gesprek moet gaan over seksualiteit. Daarbij moeten groepsopvoeders interesse tonen, dingen opzoeken, actie ondernemen en serieus omgaan met het onderwerp. Ook moet groepsopvoeders te vertrouwen zijn
- Eigenschappen
J1 geeft aan dat ze haar vragen stelt aan een persoon die te vertrouwen is.
J2 geeft aan dat groepsopvoeders eerlijk moeten zijn. Wanneer J2 zegt dat het niet doorverteld mag worden dat het dan ook niet gebeurd, tenzij het om leven of dood gaat, dan mag het wel besproken worden met andere. In het verleden zijn er groepsopvoeders geweest die dit wel hebben gedaan en dit vond J2 niet prettig.
J3 geeft aan dat het belangrijk is dat groepsopvoeders te vertrouwen is en dat hij hierdoor aan groepsopvoeders een vraag durft te stellen.

Seksualiteit

- Voorlichting
J1 wil meer algemene voorlichting op dit moment heeft ze dit nog nooit gehad. Groepsopvoeders zou zelf meer moeten vertellen over seksualiteit en wat je wel en niet kan doen.
J2 geeft aan dat er eigenlijk nooit voorlichting gegeven wordt.
J3 zou nu geen voorlichting willen over seksualiteit. Hij krijgt dit op school en het is nu nog niet nodig. J3 geeft aan dat als jij later ongeveer 15 jaar is hij wel voorlichting wil krijgen.
- Bespreekbaar maken
J1 geeft in eerste instantie aan dat er voldoende gepraat wordt over seksualiteit. Na doorvragen blijkt dat groepsopvoeders nog nooit uit zichzelf is begonnen over het onderwerp. Wanneer de jeugdigen zelf een vraag heeft helpen ze haar goed. De jeugdige geeft aan dat ze het prettig zou vinden wanneer groepsopvoeders uit zichzelf vragen aan haar zou stellen.
J2 geeft aan dat er wel een over gepraat wordt.
J3 geeft aan dat er op dit moment genoeg met hem gepraat word over verliefd zijn en dergelijke.
- Kennis
J1 zou meer algemene kennis willen hebben over seksualiteit.
J3 zegt dat hij al genoeg weet over seksualiteit

Begeleiding

- Behoeften jeugdigen

J1 geeft aan meer te willen weten over seksualiteit. Groepsopvoeders zou meer uit zichzelf moeten vertellen en vragen aan haar moeten stellen. J1 zou het prettig vinden wanneer er meer voorlichting gegeven zou worden in de groep. Dan kan ze ook de meningen van andere jeugdigen horen. Daarnaast geeft J1 aan dat ze het prettigst praat over het onderwerp wanneer er niemand anders bij is, bijvoorbeeld als er nog iemand langs komt wanneer ze naar bed gaat. Daarnaast moet er op een luchtige manier over seksualiteit gepraat worden, bijvoorbeeld met grapjes tussendoor en daarna op een serieuze manier de uitleg geven.

J2 geeft aan dat het voor haarzelf niet belangrijk is dat het bespreekbaar gemaakt wordt omdat ze alles al weet, maar dat het voor de andere kinderen op de groep wel belangrijk is. Het bespreken in de groep is vervelend zegt J2 omdat er kinderen zijn die overall om lachen en dit vind ze niet prettig. J2 geeft aan dat ze met vrouwelijke groepsopvoeders beter kan praten over seksualiteit en geeft daarbij aan dat eigenlijk een mannelijke groepsopvoeder over het thema seksualiteit gaat. De persoon waar ze mee wil praten moet ze wel goed kennen. Daarnaast mag groepsopvoeders ook aan haar vragen stellen en vind ze het prettig wanneer ze zelf ook vragen kan stellen.

J3 geeft aan dat hij het nu nog geen voorlichting wil over seksualiteit. Omdat hij dit ook op school krijgt is het nu voor hem genoeg.

- Behoeften groepsopvoeders

J1 zegt dat het voor de groepsopvoeders ook belangrijk is om het op een luchtige manier met grapjes te bespreken anders houden de groepsopvoeders het niet vol en stoppen ze met praten.

- Interventies

J1 geeft aan dat ze graag voorlichting zou willen door middel van mappen met vragen en plaatsjes. Hier moet dan op een grappige maar ook serieuze manier over gepraat worden. Daarnaast zou J1 meer spullen willen waardoor groepsopvoeders dingen kan uitleggen, bijvoorbeeld boekjes en spelletjes.

Daarnaast geeft J2 aan dat ze het prettig zou vinden als er bijvoorbeeld vragenlijsten zouden komen die daarna 1 op 1 met groepsopvoeders besproken worden.

J3 zou voorlichting willen hebben als hij wat ouder is aan de hand van spelletjes. Boekjes zijn naar zijn mening te kinderachtig.

- Preventies

- Achteraf

J1 geeft aan dat er na een vraag vanuit haar pas gepraat wordt over seksualiteit.

Visie/beleid

- De La Salle

- Eigen visie

- Ervaringen

J2 heeft een keer meegemaakt dat groepsopvoeders iets door heeft verteld dat ze in vertrouwen tegen die persoon heeft verteld. Nu kiest ze dan ook de mensen uit die ze vertrouwt.

- Normen en waarden

Knelpunten

- Grensoverschrijdend gedrag

- Taboe

J3 geeft aan dat hij het niet gek vindt om over dit onderwerp te praten met groepsopvoeders.

- Moreel dilemma
- Overige

J1 geeft aan dat als het probleem of de vraag een te persoonlijk onderwerp heeft, het dan lastig is om hier met groepsopvoeders over te praten.

Groepsopvoeder 1

Competenties

- Kennis
G1 geeft aan dat het lastig is om jongens voorlichting te geven. De kennis over het vrouwelijk lichaam heeft ze omdat ze zelf een vrouw is. Het mannelijke lichaam is dus onbekender en dus moeilijker om over te vertellen en voorlichting over te geven.
- Vaardigheden
G1 geeft aan dat ze veel uit ervaring handelt en dit prettig vindt. Wanneer ze deze ervaringen niet heeft is het dus ook lastiger om hierover te vertellen maar verteld dan wat ze vanuit de theorie weet.
G1 geeft aan dat iedereen het gevoeld heeft niet precies te weten hoe je nu de voorlichting en het bespreekbaar maken moet doen.
- Eigenschappen

Seksualiteit

- Voorlichting
G1 geeft aan dat het op dit moment steeds meer de goede kant ik gaat. Maar dat er nog steeds wel meer mee gedaan moet worden. Voorheen was ze verantwoordelijk voor de seksualiteit op de groep. Echter werd de voorlichting in het algemeen en de voorlichting na een incident beide bij haar neer gelegd waardoor het niet het gewenste resultaat had volgend G1. Ze vindt het dan ook prettig dat de incidenten eerst met de behandelcoördinator besproken worden en dat ze zelf alleen de algemene voorlichting op zich neemt.
Voorlichting moet niet door iedereen gegeven worden, dat is geen gezonde situatie omdat je niet alles met iedereen bespreekt.
- Bespreekbaar maken
Het hebben van een plan is belangrijk bij het bespreekbaar maken zegt G1. Zo weet iedereen wat ze moeten doen en wat er als team moet gebeuren. Het team is dan ook samen verantwoordelijk voor wat er gebeurt en moet gebeuren.
- Kennis over seksualiteit

Begeleiding

- Behoeften jeugdigen
Er moet voorlichting in het algemeen zijn maar ook voorlichting per kind aangepast. Er moet dan gekeken worden naar ieder individueel kind en wat hij of zij nodig heeft. Zo benoemt G1 dat een jeugdige 10 keer iets moet horen voor ze het daadwerkelijk begrijpt. Hier moet rekening mee gehouden worden.
Het is voor de jeugdigen belangrijk dat er een vrouwelijk en een mannelijk aanspreekpunt is omdat jeugdigen dan makkelijker durven te praten.
G1 geeft aan dat het prettig zou zijn wanneer jeugdigen op school op worden gehaald en dat er dan voorlichting plaats vindt op de groep. Hierdoor is er tijd voor gemaakt en is het rustig op de groep. Dit zou dan opgenomen moeten worden in het rooster van de persoon die voorlichting geeft.
Voorlichting kan gezamenlijk maar moet ook individueel gebeuren zodat er ingegaan kan worden op onderwerpen die het kind bezig houdt.
- Behoeften groepsopvoeders

G1 geeft aan dat het voorlichting geven een andere intentie moet krijgen. Nu is het zo dat er voorlichting gegeven wordt zodat kinderen geen verstoord gedrag meer laten zien.

Het onderwerp moet niet door 1 persoon gedragen worden maar door heel het team, zo licht de verantwoordelijkheid niet bij 1 persoon maar is het team verantwoordelijk voor wat er moet gebeuren. Ook moeten er 1 vrouw en 1 man verantwoordelijk zijn voor het onderwerp zodat de toegankelijkheid voor de jeugdige groter is maar ook vind ze dit zelf prettig omdat ze zelf niet genoeg weet over het mannelijke lichaam.

G1 vindt het prettig dat er bronnen waarbij ze kan checken of hetgeen wat ze gepland heeft het juiste is.

Het verantwoordelijk zijn voor de seksualiteit op de groep moet gezien worden als volledige taak benoemd G1. Dit is altijd een taak geweest die je er zo maar bij kreeg maar dit wordt onderschat omdat het een belangrijke en grote taak is.

G1 geeft aan dat de verantwoordelijkheid van de voorlichting en het bespreekbaar maken niet helemaal binnen de team moet liggen. De seksuoloog zou bijvoorbeeld in team kunnen komen vertellen wat er speelt zodat ook hier op ingespeeld kan worden. Door dit te doen blijft het leven en blijven mensen bewust van het feit dat het moet gebeuren.

- Interventies

G1 mist voorlichtingsmateriaal dat op deze doelgroep aangepast is. Omdat deze doelgroep bijzonder is vanwege de kalenderleeftijd en het verschil met de sociale ontwikkeling zijn bestaande boekjes vaak niet passend. Deze slaan een stap over, namelijk het jezelf verzorgen, of zijn te moeilijk om te begrijpen. Dit materiaal zou dan zo in elkaar moeten zitten dat het voor andere makkelijk en inzichtelijk is wat er al is gebeurd in het traject met die jeugdige zodat iemand anders hier ook mee aan de slag zou kunnen. Deze interventie zou ook filmpjes, plaatjes en ander materiaal moeten bevatten dat makkelijk te pakken en te raadplegen is.

- Preventief

Voorlichting was al preventief en dat blijft nu ook.

- Achteraf

Na een incident werd er meer ingezet dan alleen de algemene interventie.

Visie/beleid

- De La Salle

G1 geeft aan het beleid van de La Salle niet te weten. Wel geeft ze aan dat het mooi is dat er steeds meer aandacht komt voor het onderwerp. De beeldtafel die nu gedaan wordt in de verschillende teams ziet ze nog niet als oplossing omdat het niet weergeeft hoe de voorlichting nu gedaan moet worden.

- Eigen visie

G1 geeft aan dat de ervaringen die ze heeft opgedaan tijdens de jaren dat ze werk haar niet in de weg zitten maar juist meer kennis bieden. Deze dingen neemt ze mee en waar nodig stelt ze haar handelen bij.

- Ervaringen

G1 geeft aan dat er bij een collega wat voorvallen zijn geweest op het werk die het praten over seksualiteit lastig maakte.

Doordat G1 zelf in haar thuissituatie twee dochters heeft kan ze weinig zeggen over de ontwikkeling van het jongens lichaam.

- Normen en waarden

Knelpunten

G1 mist tijd om de seksualiteit structureel terug te laten komen. De dagelijkse dingen zitten hierbij in de weg waardoor de geplande voorlichting niet door kan gaan.

G1 geeft aan dat doordat er 1 persoon gekoppeld is aan het onderwerp de rest het dan ook doorschuift naar deze 1e persoon. Hierdoor gaat niet iedereen aan de slag met het onderwerp en wordt het ook niet teambreed opgepakt.

- Grensoverschrijdend gedrag

Door eerdere situaties die binnen de La Salle voorgevallen zijn is het voor sommige groepsopvoeders lastig om over het onderwerp te praten en te handelen. Een voorval waarin een medewerker beschuldigd is wat uiteindelijk niet waar blijkt te zijn is hier een voorbeeld van. Hierdoor krijgen groepsopvoeders schrik en gaan ze situaties die betrekking hebben op dit onderwerp uit de weg. De La Salle zou hun medewerkers hierin moeten beschermen volgen G1. Dit kan gedaan worden door hierover iets in het beleid op te nemen of om het protocol hier rondom aan te passen. Zoals het protocol nu namelijk is heeft een medewerker weinig ruimte en kans om te vertellen dat wat er gebeurd is niet waar is.

- Taboe
- Moreel dilemma

Groepsopvoeder 2

Competenties

- Kennis

G2 geeft als flexpool medewerker aan dat ze soms voorkennis over de groep en de jeugdigen mist. Zo kan ze niet altijd op een juiste manier seksualiteit bespreekbaar maken. Echter is ze er wel bewust van dat dit probleem lastig op te lossen is en weet ze waar deze informatie wel te halen is.

G2 geeft aan voldoende kennis te hebben over seksualiteit, wanneer er iets voorvalt wat ze niet weet weet ze hoe ze toch aan deze informatie kan komen.

G2 geeft aan dat ze wel weer een keer informatie zou willen over welke ontwikkeling bij welke leeftijd wil en hoe dit bij deze doelgroep en de sociaal emotionele ontwikkeling.
- Vaardigheden

G2 heeft aan je als groepsopvoeder genoeg vaardigheden hebt om een eigen draai te geven aan de voorlichting.

G2 geeft aan dat het lastig is om te gaan met het verschil tussen de kalenderleeftijd en de sociaal emotionele leeftijd.
- Eigenschappen

Seksualiteit

- Voorlichting

Op een groep waar G2 heeft gewerkt werd er iedere week structureel voorlichting gegeven. Echter was dit aan 1 persoon gekoppeld en als deze er niet was werd het ook niet altijd gedaan. Wel zorgde het moment waaraan het gekoppeld was er voor dat het soms wel werd gedaan. Het is dus belangrijk om een moment te koppelen aan de voorlichting en niet een persoon geeft G2 aan.
- Bespreekbaar maken

Op het moment ligt het aan de persoon of seksualiteit wel of niet besproken wordt. Ook was het eerst 1 persoon die verantwoordelijk was, nu is dat naar 2 personen gegaan. G2 is van mening dat het dan ook niet gedragen moet worden door 1 persoon maar door heel het team. Daarnaast beantwoord iedereen vragen als die er zijn voor zover deze beantwoord kunnen worden.
- Kennis over seksualiteit

Begeleiding

- Behoeften jeugdigen

De leeftijd van de jeugdigen is van groot belang als er gekeken wordt naar de manier van bespreekbaar maken. De wat oudere jeugdigen zijn nieuwsgierig en komen met vragen, bij de jeugdigen vertel je over een onderwerp dat je zelf kiest.

G2 geeft aan dat het voor jeugdigen goed zou kunnen zijn als flex medewerkers deze voorlichting ook zouden geven omdat jeugdigen hierdoor misschien makkelijker vragen kunnen stellen of doordat deze mensen een andere kijk op de situatie hebben.
- Behoeften groepsopvoeders

Wanneer groepsopvoeders gedreven zijn voor het onderwerp zal de voorlichting ook meer vorm krijgen. Het voorlichten moet meer geïmplementeerd worden en er moet onderzocht worden waarom personen het niet doen. Zo vraagt G2 zich af of deze mensen het niet willen doen of niet weten hoe ze dit moeten of kunnen doen.

G2 zou het prettig vinden wanneer er vanuit de organisatie bijvoorbeeld ideeën aangedragen worden in de vorm van mails. Zo wordt en blijft het onderwerp levendig. Hierdoor wordt je aan het denken gezet en blijft het up to date.

- Interventies
Het voorlichten aan de hand van een vaste dag in de week is niet de ideale manier maar wel een toegankelijke manier volgens G2. Dit zorgt er voor dat de jeugdige de onderwerpen aan kunnen dragen en actuele onderwerpen besproken kunnen worden. G2 mist hulpmiddelen om het onderwerp bespreekbaar te maken, bijvoorbeeld een spel of een praat plaat, dit dient dan per groep of jeugdige aangepast te worden. Als interventie vorm ziet G2 een map met afbeeldingen die klaar staat om te pakken als een geschikt middel. Deze map dient dan aangepast te worden aan de doelgroep en de jeugdigen.
- Preventief
- Achteraf

Visie/beleid

- De La Salle
G2 kent het beleid van de La Salle rondom seksualiteit niet en mist dit ook niet. Wel weet ze waar ze aan moet kloppen als ze vragen hierover heeft. Het protocol over seksualiteit weet ze wel te vinden en uit te voeren. Het opnemen van het implementeren van de voorlichting in het beleid is volgens G2 niet nodig omdat dit er niet voor zal zorgen dat gedaan wordt. Het team moet zich hiervoor inzetten.
- Eigen visie
- Ervaringen
- Normen en waarden

Knelpunten

Als felxpool medewerker is het lastig om seksualiteit bespreekbaar te maken omdat je de achtergrond van de jeugdigen niet altijd kent.

Als seksualiteit op een negatieve manier terug komt is G2 terughoudend en zal ze naar de jeugdige benoemen dat ze het niet weet. Dan draagt ze de casus over aan iemand die hier meer vanaf weet.

G2 vind het leeftijdsverschil en het verschil in de sociaal emotionele leeftijd een punt dat het bespreekbaar maken van seksualiteit lastig maakt. Zo vind ze het lastig om om te gaan met kinderen van 12 die hutjes bouwen.

- Grensoverschrijdend gedrag
- Taboe
- Moreel dilemma

Groepsopvoeder 3

Competenties

- Kennis
G3 mist kennis over het voorlichting geven bij jonge kinderen.
- Vaardigheden
G3 geeft aan dat in de training seksualiteit vooral een stuk van je eigen houding tegenover het onderwerp aan bod is gekomen. Ze mist hierin het gedeelte hoe en wat je nou wel en niet bespreekbaar maakt met jeugdigen. Het stukje gespreksvoering zou hier volgens G3 ook in meegenomen moeten worden.
- Eigenschappen

Seksualiteit

- Voorlichting
Voorlichting zou structureel terug moeten komen. Daarbij moet gekeken worden naar welke jeugdigen je bij elkaar zet omdat hierin veel verschil zit qua niveau en gespreksonderwerpen.
- Bespreekbaar maken
G3 geeft aan dat ze het leuk vindt om het onderwerp bespreekbaar te maken. Ook geeft ze aan dat er op dit moment op de groep wel over gepraat wordt maar dat er niets onderbouwd onder zit. Iedereen handelt op gevoel en hopen daarbij dat dat het goede is.
Of het in de groep besproken wordt ligt aan de mensen die op dat moment aan het werk zijn. Het ligt er dan aan in hoeverre deze mensen wel of niet graag over het onderwerp praten.
- Kennis over seksualiteit

Begeleiding

- Behoeften jeugdigen
Op dit moment worden er boekjes en werkboekjes aangeboden waar jeugdigen volgens G3 niet veel mee kunnen omdat het hierdoor weerstand oproepen wordt. G3 geeft aan dat jeugdigen hun vragen wel stellen als deze er zijn. Hierbij kunnen jeugdigen ook zelf kiezen tegen wie ze wel over dit onderwerp willen praten en tegen welke niet.
Het is belangrijk dat we gekeken wordt welke jeugdigen samen voorlichting kunnen krijgen omdat hierin verschil zit in niveau en gespreksonderwerpen.
- Behoeften groepsopvoeders
De cursus seksualiteit biedt geen concrete handvaten met betrekking tot de dagelijkse gang van zaken. Dit zou G3 wel prettig vinden. Ze zou willen zien dat er meer structuur in de begeleiding zit en wil meer informatie over op welke manier je seksualiteit bespreekbaar kan maken. Daarnaast vind ze gespreksvoering een belangrijk onderdeel. Een voorbeeld zou hierin prettig zijn.
G3 zou het prettig vinden wanneer de samenwerking tussen school, therapie en de groep opgezocht wordt. Zo is de begeleiding afgestemd en structureel. Het onderwerp zou volgens G3 terreinbreed gedragen moeten worden en binnen alle sectoren terug moeten komen.
- Interventies
Er wordt vaak een boekje met een werkboek aangeboden waar groepsopvoeders mee aan de slag kunnen. Dit vindt G3 niet prettig omdat het weerstand oplevert bij

jeugdigen. Ze zou het prettig vinden wanneer er creatieve manieren aangedragen worden.

- Preventief
- Achteraf

Visie/beleid

- De La Salle
G3 kent het beleid van de organisatie rondom seksualiteit niet maar benoemd dat ze het terug kan vinden in het HKZ als ze dit nodig heeft. Ze geeft daarbij aan dat het structureel terug laten komen van seksualiteit niet in het beleid opgenomen hoeft te worden. Wel zou het in het beleid opgenomen kunnen worden dat het onderwerp terreinbreed gedragen kan worden.
- Eigen visie
- Ervaringen
- Normen en waarden

Knelpunten

G3 geeft aan dat het lastig is om het onderwerp bespreekbaar te maken door de verschillen in jeugdigen. Hierdoor kan je het onderwerp niet luchtig besproken worden en moet je het onderwerp beladen door het later of apart te bespreken omdat andere jeugdigen bijvoorbeeld druk worden van het onderwerp.

De hectiek van de dag maakt het lastig om de seksuele voorlichting vorm te geven.

Het voorlichten en bespreekbaar maken van seksualiteit bij de hele jonge kinderen is lastig volgens G3. Deze kinderen zijn talig verder qua seksualiteit dan dat ze daadwerkelijk weten. Wanneer G3 hier op in gaat volgen de kinderen het vaak niet. Bij de oudere kinderen kun je dit wel uitleggen en benoemen geeft G3 aan.

- Grensoverschrijdend gedrag
G3 geeft aan dat ze bang is dat ze bij grensoverschrijdend gedrag iets verkeerd doet. Zo legt ze uit dat ze bijvoorbeeld onbedoeld de jeugdige gestuurd heeft wat volgens het protocol niet mag. G3 is bang dat hierdoor het proces beschadigd of zelfs de jeugdige. Dit is echter niet alleen bij het onderwerp seksualiteit. Dit ligt meer aan het feit dat dit situaties zijn die ze niet vaak mee maakt.
- Taboe
- Moreel dilemma

Behandelcoördinator

Competenties

De behandelcoördinator denkt dat de groepsopvoeders de competenties die bij het bespreekbaar maken van seksualiteit nodig zijn wel bezitten. Daarbij hebben ze ook zelf de verantwoordelijkheid om deze kennis bij te spijkeren of te verkrijgen als ze deze missen.

- Kennis
Groepsopvoeders dienen voorkennis te hebben van de jeugdigen, bijvoorbeeld over culturele verschillen. Groepsopvoeders hoeven niet alles te weten rond het thema maar moeten wel weten waar ze informatie kunnen verkrijgen als dit nodig is. Het is belangrijk dat groepsopvoeders weten wat bij de normale ontwikkeling hoort en wat dingen zijn die echt niet kunnen. Hier kan nog veel op geïnvesteerd worden omdat de behandelcoördinator het idee heeft dat men snel in de krap schiet wanneer ze niet weten of het normaal is of niet.
- Vaardigheden
Een basis voor vertrouwen is belangrijk zodat jeugdigen met hun vragen kunnen komen. Daarnaast moet men oordeelloos een gesprek aan kunnen gaan, openheid creëren en laagdrempelig zijn.
- Eigenschappen
De wens van de behandelcoördinator is dat iedere groepsopvoeder seksualiteit bespreekbaar moet kunnen maken. Echter is ze zich er wel van bewust dat dit moeilijk te realiseren is door de eigenschappen en ervaringen van groepsopvoeders. Deze kunnen het lastig maken voor mensen om het onderwerp te bespreken. Wel moeten groepsopvoeders moeite doen om het te proberen.

Seksualiteit

- Voorlichting
Voorlichting op maat dat geïmplementeerd wordt in de structuur zou het ideaal plaatje zijn volgens de behandelcoördinator. Echter moet er dan gekeken worden naar wanneer, hoe en wie. Deze voorlichting zou 1 op 1 gegeven kunnen worden maar ook in groepjes van 3 of juist alleen met de meiden bij elkaar. Er moet goed gekken worden naar of deze jeugdigen op hetzelfde niveau zitten. Ook hier moet weer per jeugdige gekeken worden wat passend is.
- Bespreekbaar maken
De manier waarop het nu bespreekbaar gemaakt wordt is tussen de soep en aardappels door. De behandelcoördinator zou het mooi vinden wanneer het team zelf in gaat zien dat het belangrijk is en hiermee aan de slag te gaan zonder dat de teamleider of de behandelcoördinator een opdracht moet geven. Zo zou ze het liefst zien dat de verantwoordelijkheid bij de groepsopvoeders zou komen te liggen. Ook zou de behandelcoördinator graag zien dat het meer structureel besproken gaat worden en ingebed raakt in het handelen van alledag. Daarnaast moet het onderwerp niet meer afhankelijk zijn van 1 persoon maar moet het gaan leven onder het hele team en de jeugdigen. Deze mensen moeten gaan beseffen dat het een onderwerp is dat bij het leven hoort.
- Kennis over seksualiteit
Er moet meer duidelijkheid komen over welke kennis jeugdigen bezitten en waar ze in hun ontwikkeling zitten zodat er passende begeleiding geboden kan worden.

Begeleiding

- **Behoeften jeugdigen**
Niet alle jeugdigen zijn gebaat bij het bespreken tussen de soep en aardappelen door. Ze nemen de informatie mee waar ze op dat moment iets over willen weten. De vraag is dan of die informatie passend is bij hun ontwikkeling. Er dient dus per jeugdigen gekeken te worden waar hij of zij in de ontwikkeling staat en wat het al weet. Het is belangrijk dat de seksualiteit beschreven wordt in het persoonlijke plan van de jeugdige omdat de gezonde seksuele ontwikkeling een deel van de behandeling is. Groepsopvoeders moeten zich vaker inleven in de cliënt om bewustwording te creëren.
- **Behoeften groepsopvoeders**
Er moet in het team gekeken worden wat passend is. Het team heeft hier dan verantwoordelijkheid in en moeten kijken hoe dit opgepakt kan worden. Op deze manier kan er ook maatwerk geboden worden. Om groepsopvoeders de mogelijkheid te bieden om de rust en de ruimte te geven om aan de slag te gaan is er iets anders nodig in de facilitering.
- **Interventies**
Er dient per groep gekeken te worden wat op dat moment passend is. Een manier op maat binnen die groep.
- **Preventief**
Het is belangrijk dat groepsopvoeders er gewoon over praten alsof het erbij hoort en niet pas praten als het al te laat is. Zo laat je zien dat het normaal is en het erbij hoort.
- **Achteraf**
Er moet niet alleen na een incident gesproken worden over seksualiteit maar het moet een onderwerp worden van alledag. Teams moeten dan ook vooraf kijken hoe dit aan te pakken is en niet pas handelen als er een opdracht is.

Visie/beleid

- **De La Salle**
De behandelcoördinator geeft aan nog nooit een beleidsstuk over seksualiteit gelezen te hebben en dat ze ook niet het idee heeft dat dit de afgelopen jaren geschreven is. Wel wordt er op het moment veel gesproken over het inzetten van voorlichting, welke methodieken bij welke jeugdigen passen, hoe er gesignaleerd kan worden, hoe gehandeld moet worden bij incidenten en wat de eisen van de inspectie zijn. De behandelcoördinator geeft daarbij aan dat het opstellen van een beleid geen meerwaarde zal opleveren omdat ze het normaal vindt dat dit meegenomen wordt in de dagelijkse opvoeding. De La Salle is op het moment bezig met het scholen van mensen zodat er meer hulpbronnen zijn die mensen aan kunnen pakken wanneer er situaties zijn waar ze niks meer mee kunnen.
- **Eigen visie**
De eigen ervaringen en achtergronden van groepsopvoeders spelen mee in het bespreekbaar maken. Voor sommige mensen maakt het dit juist lastig.
- **Ervaringen**
Het kan zijn dat jeugdigen van huis uit mee hebben gekregen dat dit een onderwerp is waar je niet met iedereen over praat. Over deze culturele verschillen dien je als groepsopvoeder voorkennis te hebben anders maak je kans de plank mis te slaan.
- **Normen en waarden**
Je eigen normen en waarden zijn belangrijk om te kijken wat je normaal vindt en wat niet. Aan de andere kant zou je deze aan de kant moeten zetten en jezelf verplaatsen in de jeugdigen omdat sommige dingen niet te verbieden zijn.

Knelpunten

De drukte van alledag zorgt er voor dat het bespreekbaar maken van seksualiteit niet gebeurt. De mensen kunnen niet de rust en de ruimte nemen die nodig is om daarmee aan de slag te gaan.

- Grensoverschrijdend gedrag
Bij grensoverschrijdend gedrag is het belangrijk dat men het protocol volgt maar dit moet er niet voor zorgen dat mensen er niet meer over praten. Dit kan namelijk juist mooie situaties opleveren die juist de informatie geven die nodig is.
- Taboe
In de maatschappij is seksualiteit een lastig onderwerp. Dit is ook op de La Salle zo. Cultuurverschillen en verschillende normen en waarden hebben hier ook mee te maken.
- Moreel dilemma
Voorheen was er een kopje seksuele ontwikkeling in het evaluatieverslag van de behandeling van de jeugdigen. Dit is er een keer uit gehaald. Aan de ene kant is het belangrijk dat dit beschreven wordt maar aan de andere kant is het voor jeugdigen niet prettig dat dit voor ouders en andere betrokkenen te lezen is.

Seksuoloog

Competenties

De seksuoloog benoemd dat groepsopvoeders op zoek zijn naar meer competenties bij het bespreekbaar maken van seksualiteit. Daarnaast zijn ze ook zoek naar meer duidelijkheid over de randvoorwaarden.

- Kennis
Het meer kennis krijgen over verschillende onderwerpen zoals culturele verschillen zouden helpend kunnen bij het bespreekbaar maken van seksualiteit.
- Vaardigheden
Groepsopvoeders willen meer weten over de basis van het bespreekbaar maken van seksualiteit. Bijvoorbeeld: 'hoe doe ik dat nou'.
- Eigenschappen
Volgens de seksuoloog is het voor jonge mensen lastig om seksualiteit bespreekbaar te maken van wegen hun eigenschappen. Deze mensen zitten zelf vaak nog in hun seksuele identiteitsontwikkeling, ze komen zelf vaak net van school en hun leeftijd ligt vaak dicht bij die van de jeugdigen.

Seksualiteit

- Voorlichting
De seksuoloog ziet dat er op een aantal groepen al voorlichting wordt gegeven. Dit zijn vaak groepen waarbij er mensen zijn die gedreven zijn omtrent het onderwerp. Om dit op alle groepen te gaan doen zouden er per groep twee mensen aangewezen moeten worden die de voorlichting op zich nemen. Bij voorkeur een man en een vrouw. Het is wenselijk dat deze groep mensen gecoacht word door +/- 10 keer per jaar bij elkaar te komen en zo een supervisie groep op te richten.
- Bespreekbaar maken
Het bespreekbaar maken van het onderwerp wordt ook gedaan door de mensen die connectie en interesse hebben in het onderwerp, benoemd de seksuoloog. Als deze mensen er op een groep niet zijn wordt het ook niet ter spraken gebracht. Het uiteindelijke doel dat de seksuoloog graag zou willen zien is dat het onderwerp structureel bespreekbaar gemaakt moet worden. Daarnaast vindt de seksuoloog het belangrijk dat er meer aandacht gaat komen voor de gezonde seksuele ontwikkeling. Nu zien we vaak de gevallen waarbij het niet goed gaat.
- Kennis over seksualiteit
Het stukje voorlichting heeft twee onderwerpen, kennis over seksualiteit en de vorming. Bij vorming bedoeld de seksuoloog: de houding, attitude en de normen en waarden die je hierbij hebt.

Begeleiding

- Behoeften jeugdigen
De doelgroep heeft het bespreekbaar maken en de voorlichting hard nodig vindt de seksuoloog. Ze benoemd dat de risico's van deze jeugdige groter zijn en de cijfers wat betreft misbruik zijn hoger.
De seksuoloog vindt het belangrijk dat men kijkt naar wat de vraag van de individuele jeugdige is. Daarnaast moet er gekeken worden wat er in het zorgplan van deze jeugdigen beschreven staat rondom seksualiteit. Hier moet het bespreekbaar maken en de voorlichting dan op aangepast worden.
- Behoeften groepsopvoeders

Uit de trainingen met de beeldtafel die al geweest zijn is gebleken dat groepsopvoeders meer coaching zouden willen over het bespreekbaar maken en voorlichting geven rondom seksualiteit. In deze coaching zou een stuk scholing en een stukje normen en waarden moeten zitten. Daarnaast hebben teams aangegeven dat ze graag een soort toolbox zouden willen met materialen. Groepsopvoeders willen graag weten hoe ze het aan kunnen pakken.

- Interventies

Er zijn groepen die al in het bezit zijn van verschillende voorlichtingsmaterialen. Dit zijn wederom de mensen die zich inzetten voor het onderwerp. Daarnaast zou de seksuoloog graag een soort bibliotheek zien waarin voorlichtingsmaterialen komen die de groepen kunnen komen lenen.

Bij het uitvoeren van de interventies op de groep moet het team samen met de teamleider en de behandelcoördinator keuzes maken. Ook moet er daarbij gekeken worden hoe het voorlichten vorm krijgt. Sommige dingen kunnen gezamenlijk en andere dingen zijn beter om ze individueel te doen.

- Preventief

- Achteraf

Nadat de inspectie op bezoek is geweest is er aandacht gekomen voor het onderwerp. Het is toen belangrijk geworden en het is dan ook op de kaart komen te staan.

Visie/beleid

- De La Salle

Het management van de La Salle dient ruimte en toestemming te geven om de plannen die bedacht zijn uit te kunnen voeren. Nadat de inspectie op bezoek is geweest is het beleid aangepast. Nu moet het plan nog geïmplementeerd worden echter geeft de seksuoloog aan dat dit altijd even op zich laat wachten.

- Eigen visie

- Ervaringen

De seksuoloog ziet vaak dat het kopje seksualiteit in het zorgplan overgeslagen wordt. Hier wordt dan bij gezet dat het niet speelt of dat het niet van toepassing is. Echter is ze van mening dat dit bij iedere jeugdigen speelt.

De persoonlijke situatie van de groepsopvoeders zou het bespreekbaar maken van seksualiteit in de weg kunnen zitten.

- Normen en waarden

Doordat de normen en waarden van de persoon die het onderwerp bespreekbaar maakt mee spelen kan het zijn dat dit het bespreekbaar maken van seksualiteit lastig maakt.

Knelpunten

De seksuoloog hoort vaak terug dat er weinig tijd is voor het bespreekbaar maken en voorlichting geven. Ze benoemd daarbij wel dat mensen die het echt belangrijk vinden tijd maken voor dit onderwerp. Daarnaast zorgt de handelingsverlegenheid er voor dat mensen niet goed weten wat ze wel en niet kunnen en mogen doen, om dan maar niks verkeerd te doen. Handelen de groepsopvoeders maar niet.

- Grensoverschrijdend gedrag

Als het protocol bij grensoverschrijdend gedrag ervoor zorgt dat het bespreekbaar maken van seksualiteit lastig wordt moet daar naar gekeken worden binnen de teams.

- Taboe

- Moreel dilemma

Bijlage 3, formulieren**Akkoordverklaring werkveld****15. Akkoordverklaring werkveld**

Dit formulier wordt door de student geplaatst in de projectruimte in n@tschool.

Datum:

Naam student:	Charlotte Dekker
Studentnummer:	2221686
Onderwerp profileringsproject:	Seksualiteit
Uitstroombestemming van het werkveld (omcirkelen):	
jeugdzorg / gehandicaptenzorg / onderwijs en educatieve sector / kinderopvang / preventie, voorlichting en opvoedingsondersteuning	

Mogelijke uitstroombestemmingen:

Naam begeleider in het werkveld:	Marian Maaskant
Naam opdrachtgever:	De la Salle
Adres opdrachtgever:	Schijndelseweg 1
Telefoonnummer:	0411 - 652444
Emailadres:	info@delasalle.koraalgroep.nl

Wordt het profileringsproject in opdracht van de stageverlenende instelling vervaardigd?

☒ ja ☐ nee

De begeleider, ~~en~~ mevr. Marian Maaskant, verklaart zich bereid om het profileringsproject van student Charlotte Dekker, in samenwerking met Fontys Hogeschool Pedagogiek, te begeleiden en te beoordelen en gebruikt hiertoe de aangereikte formulieren. Eventuele afspraken over de begeleiding met de student opgesteld:

.....

Handtekening:

Bijlage 1 GO Oriëntatie

Datum: 25-4-2017

Ingevuld door: Marwan Maashant

☒ De begeleidende PP-docent, handtekening: ☒ De begeleider uit het werkveld, handtekening:

De student dient beide ingevulde formulieren in te scannen en in n@school te zetten

Naam student: Charlotte Dekker

Studentnummer: 2221686

Titel profileringsproject: De bloemetjes en de bijtjes

De PP-docent en de begeleider uit het werkveld zijn van mening dat de student erin is geslaagd om, door middel van de oriëntatie, te komen tot een onderzoeksopzet die deugdelijk en relevant is. De student gaat een maatschappelijk relevante pedagogische kwestie onderzoeken; heeft een doelstelling, een onderzoeksvraag en deelvragen geformuleerd op basis van voorgaande wetenschappelijke kennis en heeft een passende onderzoeksopzet ontworpen, en dit alles passend bij de context van en in overleg met een opdrachtgever.

JA / NEE

Eventuele toelichting op de volgende criteria:

1. De student onderzoekt een complexe pedagogische / onderwijskundige kwestie
2. De student beschrijft actuele maatschappelijke ontwikkelingen die rond deze kwestie spelen. De kwestie is daardoor beschreven vanuit de maatschappelijke context
3. De student gaat in op wat al bekend is over de kwestie in de bestaande wetenschappelijke literatuur en maakt duidelijk wat het onderzoek zal gaan toevoegen. De kwestie is daardoor beschreven vanuit de beschikbare kennisbasis
4. De student beschrijft waarom de kwestie relevant is voor de beroepspraktijk en hoe het onderzoek past in de praktijksituatie/onderwijscontext. De kwestie is daardoor beschreven vanuit de context van de opdrachtgever
5. De doelstelling is in concrete en haalbare uitkomsten geformuleerd
6. De onderzoeksvraag is praktijkgericht, pedagogisch en complex
7. De onderzoeksvraag is concreet, en afgebakend geformuleerd
8. Deelvragen zijn logisch, relevant en leveren informatie op waarmee de hoofdvraag beantwoord kan worden
9. De onderzoeksopzet bevat met argumenten en literatuur onderbouwde globale informatie over:
 - a. het type onderzoek (design);
 - b. de respondenten die benaderd gaan worden (evt. meerdere groepen);
 - c. de dataverzamelingsmethoden die gekozen worden (evt. uitgesplitst naar groep respondenten);
 - d. de manier waarop de data geanalyseerd zullen worden.
10. De gekozen opzet is realistisch en haalbaar binnen de gegeven context
11. De onderzoeksopzet komt overeen met de Gedragscode Praktijkgericht onderzoek in het HBO
12. Met deze onderzoeksopzet kan de hoofdvraag beantwoord worden (evt. door middel van het beantwoorden van deelvragen)

Go praktijkopzet

Fontys Hogeschool Pedagogiek Profileringsproject 2016-2017

Bijlage 2 GO Praktijkonderzoek

Datum: 25-4-'17

Ingevuld door: *Marianne Measlaert*

☒ De begeleidende PP-docent: handtekening: *[Handtekening]*

☒ De begeleider uit het werkveld: handtekening: *[Handtekening]*

De student dient beide ingevulde formulieren in te scannen en in n@tschool te zetten

Naam student: *Charlotte Dekker*

Studentnummer: *2221686*

Titel profileringsproject: *[Handtekening]*

De bloemetjes en de bijtjes

De PP-docent en de begeleider uit het werkveld zijn van mening dat het praktijkonderzoek zodanig is ontworpen dat het onderzoek gegevens zal opleveren voor de onderzoeksvraag (evt. via deelvragen). Het praktijkonderzoek komt overeen met de Gedragscode Praktijkgericht onderzoek in het HBO. Het is realistisch en haalbaar binnen de gegeven context. De PP-docent en de begeleider uit het werkveld geven toestemming het praktijkonderzoek zoals het is ontworpen uit te voeren:

JA

Eventuele toelichting op de volgende criteria:

1. De student onderzoekt een complexe pedagogische / onderwijskundige kwestie
2. De onderzoeksopzet bevat met argumenten en literatuur onderbouwde gedetailleerde informatie over:
 - a. het type onderzoek (design);
 - b. de respondenten die benaderd worden (evt. meerdere groepen);
 - c. de dataverzamelmethode die gemaakt zijn (evt. uitgesplitst naar groep respondenten);
 - d. de manier waarop de data geanalyseerd zullen worden.
3. De gekozen opzet is realistisch en haalbaar binnen de gegeven context
4. De onderzoeksopzet komt overeen met de Gedragscode Praktijkgericht onderzoek in het HBO
5. Met deze onderzoeksopzet kan de hoofdvraag beantwoord worden (evt. door middel van het beantwoorden van deelvragen)

NB. Er kunnen redenen zijn om de originele onderzoeksopzet zoals beschreven in de oriëntatie nu te wijzigen. Voor dergelijke wijzigingen worden nu goede argumenten aangevoerd.

Beoordeling werkveld:

Fontys Hogeschool Pedagogiek Profileringsproject 2016-2017

Bijlage 3 Beoordeling werkveld

Datum:

Ingevuld door:

x De begeleider uit het werkveld: handtekening: Marian Maaskant

De student dient het formulier in te scannen en aan te leveren in n@tschool

Het formulier is voorwaardelijk voor het verkrijgen van een eindbeoordeling

Naam student: C Dekker

Studentnummer: 2221686

Titel profileringsproject:

Uitstroomprofiel van het werkveld (omcirkelen):

jeugdzorg / gehandicaptenzorg /

~~onderwijs en educatieve sector / kinderopvang /~~

~~preventie, voorlichting en opvoedingsondersteuning~~

De begeleider uit het werkveld heeft het profileringsproject beoordeeld en is van mening dat de student in staat is om zelfstandig een praktijkgericht onderzoek te doen:

ONVOLDOENDE / VOLDOENDE / GOED / ZEER GOED

pag. 1

Fontys Hogeschool Pedagogiek Profileringsproject 2016-2017

De beoordelingschaal bestaat uit vier punten:

- O: Onvoldoende: het resultaat van het beoordelingscriterium voldoet niet aan de standaard
- V: Voldoende: het resultaat van het beoordelingscriterium voldoet niet op alle punten aan de standaard maar wel in voldoende mate
- G: Goed: het resultaat van het beoordelingscriterium voldoet op alle punten aan de standaard
- ZG: Zeer goed: het resultaat van het beoordelingscriterium overtreft de standaard

Beoordelingscriteria	Oordeel: O-V-G-ZG	Ruimte voor eventuele opmerkingen
Beoordelingscriterium 1: Pedagogische kwestie - De kwestie is beschreven vanuit de context van de opdrachtgever - De kwestie is relevant in de maatschappelijke context	zg	Het thema is uiterst relevant, zeker voor jongeren met LVB.
Beoordelingscriterium 2: Doelstelling en onderzoeksvraag - De hoofdvraag is beantwoord - De doelstelling is bereikt	v	De vraagstellingen zijn voldoende beantwoord. De hoofdvraag en de deelvragen komen overigens maar deels overeen. De beloofde informatie over genderverschillen bij seksuele ontwikkeling is nauwelijks gegeven.
Beoordelingscriterium 3: Conclusies en aanbevelingen - De aanbevelingen volgen logisch uit de conclusies - De aanbevelingen zijn praktijkgericht en bruikbaar voor de opdrachtgever	v	De conclusies volgen logisch uit de resultaten. De aanbevelingen zijn vervolgens helpend voor de organisatie om het beleid t.a.v. seksualiteit verder vorm te geven. De aanbevelingen hadden echter concreter en uitgebreider gekund.
Beoordelingscriterium 4: Overdracht - De student heeft de resultaten van het uitgevoerde onderzoek mondeling toegelicht binnen de instelling waar het onderzoek is uitgevoerd - De overdracht sluit aan op de onderzoeksvraag van de opdrachtgever	g	Student heeft haar onderzoek mondeling toegelicht. Visuele ondersteuning daarbij ontbrak, maar zou meerwaarde hebben gehad. De hoofdvraag is echter voldoende beantwoord.
Beoordelingscriterium 5: Samenwerking - De student heeft de praktijk/ de collega's betrokken bij het onderzoeksproces - De student heeft het onderzoeksproces zelfstandig doorlopen en heeft zich hierbij goed laten begeleiden	g	Student heeft relevante collega's gedurende het project ruim voldoende betrokken en op een op plezierige manier. Het project is door student zelfstandig uitgevoerd, met voldoende ruggespraak. Het tussentijds laten lezen en bespreken van het eindproduct door de instellingsbegeleider zou echter raadzaam zijn geweest.

pag. 2

Fontys Hogeschool Pedagogiek Profileringsproject 2016-2017

NB	De tekst is goed leesbaar en dat is een compliment waard. Echter, er staan wel wat storende stijlfouten in. Ook zijn de gebruikte literatuurbronnen helaas beperkt gebleven. Een ruimer gebruik van bronnen had zeker forse meerwaarde gehad.
----	---

pag. 3

Toestemming HBO databank

Toestemmingsformulier afstudeerscriptie

Fontys Hogescholen stelt de student in de gelegenheid om zijn/haar afstudeerscriptie in een databank op te laten nemen en publiekelijk toegankelijk te maken. Voor de bepalingen inzake het auteursrecht wordt verwezen naar het Studentenstatuut artikel 39, lid 4 t/m 7. Is een scriptie of verslag het resultaat van een stage dan wordt verwezen naar het stagecontract m.n. inzake het al dan niet publiekelijk beschikbaar mogen stellen. De scriptie wordt uitsluitend in de database opgenomen wanneer deze beoordeeld wordt met de kwalificatie 6 of hoger. De scriptie zal in het algemeen gedurende 6 jaren in de scriptiedatabank zijn opgenomen en voor het publiek beschikbaar zijn conform de hieronder verleende toestemming.

1.

Naam student	Charlotte Dekker
Studentnummer	2221686
Instituut/Hogeschool	Fontys Hogeschool
Opleiding	Pedagogiek
Afstudeerrichting	Jeugdzorg / gehandicaptenzorg

Toestemming

- ✓ Hierbij verleen ik een niet-exclusieve licentie tot opname van de hierna te noemen scriptie in de databank "Fontyscripties" en deze geheel of gedeeltelijk te (doen) verveelvoudigen en openbaar te (doen) maken in druk en/of in digitale vorm, al dan niet in combinatie met werken van derden, bijvoorbeeld online beschikbaarstelling via internet of enig ander netwerk, als onderdeel van een databank, on-line of off-line, voor gebruik door derden uitsluitend voor onderwijs- en onderzoeksdoeleinden.
- ✓ Stagebiedende organisatie c.q. opdrachtgever gaat akkoord met plaatsing zoals hiervoor aangegeven.

Handtekening (invullen naam functie stagebiedende organisatie c.q. opdrachtgever)

Marian Maaskant

wo 17-5, 14:26

U ↕

Postvak IN

U hebt geantwoord op 17-5-2017 14:39.

hoi, ik heb je verslag gelezen en beoordeeld. ik kan 'm in pdf sturen, maar je kunt 'm ook maandag komen halen.

dls is akkoord met opneming in hbo databank

Marian Maaskant | Beleidsadviseur | Koraal - De La Salle

Schijndelseweg 1, 5283 AB Boxtel | Postbus 40, 5280 AA Boxtel

T:

M:

E:

I: www.de-la-salle.nl

Geen toestemming

- ☐ Hierbij verleen ik geen licentie tot opname van de hierna te noemen scriptie in de databank "Fontyscripties". Tevens verleen ik geen toestemming tot het geheel of gedeeltelijk (doen) verveelvoudigen en openbaar (doen) maken in druk en/of in digitale vorm, al dan niet in combinatie met werken van derden, bijvoorbeeld online beschikbaarstelling via internet of enig ander netwerk, als onderdeel van een databank, on-line of off-line, van bedoelde scriptie voor welk gebruik dan ook.

Reden hiervoor is:

- ☐ Mijn stagebiedende organisatie c.q. opdrachtgever gaat hiermee NIET akkoord
- ☐ Anders:
- ☐ Stagebiedende organisatie c.q. opdrachtgever verleent geen licentie tot opname van de hierna te noemen scriptie in de databank "Fontyscripties". Tevens verleent deze geen toestemming tot het geheel of gedeeltelijk (doen) verveelvoudigen en openbaar (doen) maken in druk en/of in digitale vorm, al dan niet in combinatie met werken van derden, bijvoorbeeld online beschikbaarstelling via internet of enig ander netwerk, als onderdeel van een databank, on-line of off-line, van bedoelde scriptie voor welk gebruik dan ook.

Reden hiervoor is:

.....

.....

.....

.....

Het betreft de navolgende scriptie:

De bloemetjes en de bijtjes,

onderzoek naar behoefte bij het bespreekbaar maken van seksualiteit

1. Datum: 17 - 5 -2017

Handtekening:

Marian Maaskant

wo 17-5, 14:26

U

Postvak IN

U hebt geantwoord op 17-5-2017 14:39.

hoi, ik heb je verslag gelezen en beoordeeld. ik kan 'm in pdf sturen, maar je kunt 'm ook maandag komen halen.

dls is akkoord met opname in hbo databank

[Marian Maaskant](#) | [Beleidsadviseur](#) | [Koraal - De La Salle](#)

Schijndelseweg 1, 5283 AB Boxtel | Postbus 40, 5280 AA Boxtel

T:

M:

E:

I: www.de-la-salle.nl

Dit formulier dient tegelijkertijd met de scriptie ingeleverd te worden bij het secretariaat / stagebureau / examenbureau.

Dienst Onderwijs & Onderzoek, versie februari 2013.

Beoordeling Fontys Hogeschool Pedagogiek